

STUDIUL ISTORIC DE FUNDAMENTARE A PUG COMUNA FLOREȘTI, JUD. CLUJ

A. MEMORIU GENERAL

I. NOTA METODICĂ GENERALĂ

Descrierea obiectivelor și limitelor studiului

Studiul fundamentează din punct de vedere istoric și arhitectural-urbanistic documentația de urbanism Reactualizare P.U.G. Comuna Florești, 2023. Astfel, se propune analiza evoluției istorice a teritoriului aparținând actualei comune Florești – care cuprinde localitățile *Florești* (reședință), *Luna de Sus* și *Tăuți*. În cadrul acestei zone se află monumente de arhitectură (prezente în LMI) precum și de arheologie (încadrate în RAN și discutate separat în studiul arheologic).

Obiectivul acestui demers este analiza și evaluarea evoluției zonei analizate, a proceselor care au contribuit la evoluția acesteia, respectiv identificarea tendințelor generale de dezvoltare ulterioară, în vederea protejării și conservării valorilor de patrimoniu național. Deoarece cercetarea de față servește elaborării și reactualizării documentației de urbanism de tip P.U.G. comuna Florești, analiza urmărește identificarea și evidențierea elementelor cu valoare patrimonială – urbanistică, arhitecturală, istorică, etc. (existente și propuse) – în vederea evaluării situației patrimoniului aflat pe teritoriul administrativ al comunei, a stabilirii arealelor de protecție și corelarea cu gradul de protecție necesar fiecărui obiectiv (monumente, ansambluri, situri etc.), și punerea în valoare a acestora.

Scopul acestui studiu este de a informa și îndruma formularea și instituirea reglementărilor urbanistice de protecție și valorificare ale obiectivelor identificate ca valoroase astfel încât acestea să poată funcționa ca un catalizator pentru dezvoltarea urbană, teritorială și regională. Protecția acestor obiective de patrimoniu este necesară pentru "asigurarea continuității fizice, funcționale și spirituale a cadrului construit din localități [și pentru] stimularea interesului economic și cultural pentru utilizarea acestuia".¹

Pentru atingerea acestor obiective studiul propune următoarea abordare:

- a) Evidențierea valorilor obiectivelor din zona studiată – valoare istorică, arhitecturală, urbanistică. Aceste valori stau la baza identificării necesităților fiecărui obiectiv în parte din punct de vedere al restricțiilor și permisivităților pe care le pot susține;
- b) Evidențierea caracterului local, a trăsăturilor care definesc țesutul construit al localităților analizate. Înțelegerea caracterului local stă la baza evoluției consecutive a celor trei localități (Florești, Luna de Sus și Tăuți) în viitor și evitarea intervențiilor improprii care, după cum s-a putut constata deja, pot avea un efect de dezarticulare al țesutului construit.

¹ METODOLOGIA DE ELABORARE ȘI CONȚINUTUL-CADRU AL DOCUMENTAȚIILOR DE URBANISM PENTRU ZONE CONSTRUITE PROTEJATE (PUZ), secțiunea 1.2. Scopuri și obiective ale planurilor urbanistice istorice pentru zone construite protejate (PUZCP) ART.5., REGLEMENTARE TEHNICĂ din 20 octombrie 2003 privind "Metodologia de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate (PUZ)", MINISTERUL TRANSPORTURILOR, CONSTRUCȚIILOR ȘI TURISMULUI, Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 125 bis din 11 februarie 2004, aprobată de ORDIN nr. 562 din 20 octombrie 2003, pentru aprobarea Reglementării tehnice "Metodologie de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate (PUZ)"

Descrierea metodei și direcțiilor de cercetare

1.1. Direcții de cercetare

Terenul studiat reprezintă teritoriul comunei Florești, județul Cluj, constituit din localitățile Florești, Luna de Sus și Tăuți; pe teritoriul acestora se află o serie de monumente istorice și arheologice clasate și protejate conform legislației în vigoare, precum și o serie de obiective cu valoare arhitecturală, urbanistică și identitate locală. Studiul de față vine în sprijinul realizării reglementații de protecție din cadrul P.U.G. comuna Florești. Studiul propune trecerea în revistă a evoluției istorice în context a celor trei localități amintite cu evidențierea obiectivelor cu valoare patrimonială, evaluarea acestora și a impactului dezvoltării urbane asupra acestora. Studiul urmărește progresia cronologică a localităților cu punctarea evenimentelor principale urmată de evidențierea obiectivelor patrimoniale individuale și a țesutului construit (construcții, tramă stradală, tipologii locale/zonale) cu valoare istorică.

1.2. Metode de cercetare

Principalele metode de cercetare care au servit la realizarea acestui studiu sunt *analiza resurselor documentare* – principale și secundare (cercetarea surselor de arhivă, precum fișe de monument, documente și studii de arhivă, respectiv a literaturii specializate contemporane – lucrări și articole științifice publicate, monografii și ghiduri, documentații și studii istorice anterioare) apoi *analiza comparativă*, *analiza de conținut*, și *studiul de teren*. Ca metode suplimentare de analiză generativă au fost utilizate următoarele:

- Analiza spațială
- Analiza morfologică a țesutului construit
- realizarea de scheme explicative pe baza suportului cartografic istoric disponibil – pentru a evidenția dezvoltarea așezărilor (evoluția tramei stradale, a parcelarului a funcțiunilor etc.);
- volumetrii tridimensionale pentru analiza evoluției și evidențierea tipologiilor de parcelar și a modificărilor suferite de acestea;
- analiza comparată a suportului cartografic istoric și modern;

1.3. Cadrul legislativ

Prezenta documentație a fost întocmită conform Ordinului 562/2003 - Metodologie de elaborare și conținut cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate, a anexei nr. 2 la Normele de metodologice de aplicare a Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul și de elaborare și actualizare a documentațiilor de urbanism aprobate prin Ordinul 233/2016 – care nominalizează Studiul istoric ca studiu de fundamentare pentru documentațiile de urbanism tip P.U.G., conform Legii nr. 422, Art. 10, alin 2, "Protejarea monumentelor istorice este parte componentă a strategiilor de dezvoltare durabilă economico-socială, turistică, urbanistică și de amenajare a teritoriului, la nivel național și local", respectiv Art. 46, alin 1, lit. b), "Pentru protejarea monumentelor istorice din unitățile administrativ-teritoriale de competență consiliile locale au următoarele atribuții: b) în vederea întocmirii sau modificării planurilor urbanistice generale sau a planurilor urbanistice zonale ale localităților, asigură elaborarea documentației pentru delimitarea zonelor de protecție a monumentelor istorice;"

Pe lângă acestea, studiul de față are următorul cadru legislativ:

- Legea 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – secțiunea a III-a – Zone Protejate definește în art.5, aliniatul 3 următoarele: "în vederea instituirii zonelor protejate autoritățile administrative publice locale vor întocmi documentațiile de urbanism și regulamentele aferente, elaborate și aprobate potrivit

legii, care vor cuprinde *măsurile necesare de protecție și conservare a valorilor de patrimoniu cultural național din zonă*", iar în art.1 alin.(2) noțiunea de zone protejate este definită drept: "zonele naturale sau construite, delimitate geografic și/ sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu.";

- ordin M.L.P.A.T. nr. 562/ 2003 pentru aprobarea Reglementarii tehnice "Metodologie de elaborare și conținutul- cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate";

- legea 50/ 1991 privind autorizarea executării construcțiilor și unele măsuri pentru realizarea locuințelor, cu modificările și completările ulterioare definește în anexa nr. 2 „zone construite protejate, instituite pentru salvarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului construit, cu valoare istorică, culturală sau memorialistică deosebită”;

- legea nr. 350/ 2001 actualizată în 2023 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare; aceasta prevede în art. 46¹, punctul a): "Planul urbanistic general cuprinde piese scrise și desenate cu privire la: a) diagnosticul prospectiv, realizat pe baza analizei evoluției istorice, precum și a previziunilor economice și demografice, precizând nevoile identificate în materie de dezvoltare economică, socială și culturală, de amenajare a spațiului, de mediu, locuire, transport, spații și echipamente publice și servicii”;

- legea 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a IV-a Rețeaua de localități;

- legea 378/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național;

- OG 43/2000 ORDONANȚĂ privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național;

- legea nr. 422/ 2001 privind protejarea monumentelor istorice definește la articolul 3 "până la instituirea zonei de protecție a fiecărui monument istoric potrivit art. 9 se consideră zonă de protecție suprafața delimitată cu o rază de 100 m în localități urbane, 200 m în localități rurale și 500 m în afara localităților, măsurată de la limita exterioară, de jur împrejurul monumentului istoric" .

Evidențierea surselor documentare, iconografice, cartografice

Lista completă a surselor bibliografice, cartografice și iconografice este anexată acestui studiu (anexa 1), iar o trecere critică în revistă a principalelor titluri figurează în următorul subcapitol.

Studiul istoric se bazează pe următoarele categorii de surse bibliografice: a) publicații de anvergură (cărți și lucrări de cercetare); b) articole publicate în jurnale de specialitate; c) hărți și planuri istorice ale localităților Florești, Luna de Sus și Tăuți; d) publicații și documente de arhivă; e) imagistică satelitară în format digital, fotografiile aeriene; f) documente statistice privind evoluția localităților; g) ghiduri contemporane de arhitectură locală; h) fotografiile – suport digital și tradițional; i) studii istorice realizate anterior; j) fișe de monument de arhivă și documentații de evaluare și intervenție pe monument, unde acestea au fost accesibile.

2. Prezentarea echipei de cercetare după specialitate

Prezentarea critică a bibliografiei generale.

Acest subcapitol discută câteva dintre principalele surse utilizate în realizarea acestui studiu.

Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească (2000, Editura Societății culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca, autor: Bota, I. M.). Volumul reprezintă o detaliată monografie a comunei Florești, întrunind informații despre istoricul comunei și principalele obiective construite de factură religioasă, despre așezarea geografică a acesteia, precum și informații socio-economice și politic-administrative, demografice, socio-culturale (inclusiv informații legate de patrimoniul imaterial – folclor, obiceiuri și practici). Tonul lucrării este influențat de profesia autorului Ioan M. Bota, părinte greco-catolic stabilit în Florești, și veteran al celui de-al doilea război mondial.

Monumente istorice și de artă religioasă din arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, Cluj-Napoca (1982, autori: Vătășianu, Virgil, Toșa, Ioan, Tarnavschi, Bogdana, Sabău, Nicolae, Porumb, Marius, Pascu, Ștefan, Morar, Adriana, Mândrescu, Gheorghe, Justinian Chira, Episcop Al Maramureșului și Sătmarului, Bărbulescu, Mihai) oferă informații legate de evoluția profilului religios al celor trei localități precum și informații despre obiectivele de arhitectură de factură religioasă.

Castelarea Carpatica. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec.XIII-XIV), editura MEGA, Cluj-Napoca, (2005, autori: Rusu, Adrian Andrei), o lucrare de referință pentru perioada istorică pe care o abordează, oferă informații despre obiectivele cu valoare patrimonială care aparțin acestei etape (cetatea din Florești) și descoperirile arheologice conexe.

Pentru cadrul general a fost consultată publicația *Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea*, (1995-2015, Editura didactică și pedagogică, București, autori: Petrescu-Dâmbovița, M., Prof. dr. doc., membru corespondent al Academiei Române, coord., Daicoviciu Hadrian Prof. dr., Teodor, Dan Gh., cercet. șt. pr. I dr., Bârză, Ligia Conf. dr., Lector dr. Preda, Florentina).

Printre documentele de arhivă consultate se numără *Județele din Ardeal și din Maramureș până în Banat. Evoluția Teritorială*, din *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, Vol. V., Institutul de Arte Grafice, Ardealul, Cluj, lucrare publicată 1929, autor: Meruțiu, V.

O serie de publicații mai vechi, precum *Județele României Socialiste*, publicat în 1972 (autori: Gheorghe P. Apostol, Gheorghe Bobocea, Editura Politică, București), au necesitat o analiză critică, și au fost analizate comparativ cu surse contemporane.

Alături de acestea, studiul apelează și la documente pe suport cartografic de arhivă, precum *Magyarország megyéinek kézi atlasza*, 1886, (autori: Károly Lajos Posner și fiul) din arhiva A Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum (Institutul de Istorie Militară și Muzeul Ministerului de Apărare din Ungaria), unde pot fi consultate vechi delimitări ale județelor. Studiul a utilizat și extrase din hărți de anvergură mai mare, care vizează întreg teritoriul țării precum *Planul Director de Tragere* – o colecție de hărți detaliate la scara 1:20 000 în proiecție Lambert-Cholesky, realizată de Institutul Geografic al Armatei și reactualizată în mai multe etape între anii 1916–1959 – sau seria *de hărți sovietice* – la scara 1: 50 000/1:100000 adaptată în proiecție Stereo70, realizată înainte de al Doilea Război Mondial. Un alt suport cartografic care a fost utilizat sunt mai cunoscutele *hărți austriece* – la scara 1: 200 000, date 1910 și realizate în cadrul celei de a treia campanii de ridicări topografice militare realizate sub egida Imperiului Habsburgic.

Pentru o analiză comparativă și urmărirea toponimiei localităților analizate au fost consultate și hărți mai generale precum cele aparținând *Gerardi Mercatoris - L'Atlas ou Méditations Cosmographiques de la Fabrique du Monde et Figure diceluy*, Amsterdam, ed.J. Hondius, 1613-16, (autor: Gerard Mercator). (vezi Anexa 2:Hărți)

Arhiva INP a reprezentat o bogată sursă documentară atât din punct de vedere al resurselor scrise cât și a celor imagistice. Acestea din urmă constă în fotografii de arhivă din fișele de monument ale obiectivelor analizate (i.e. pentru biserica catolică Toți Sfinții Florești pot fi consultate diferite etape de evaluare a obiectivului, realizate în ani diferiți). Pentru o analiză comparată actualizată, s-au utilizat și fotografii culese în teren, aflate în arhiva personală a autorilor.

Dincolo de aceste surse principale, au fost utilizate punctual articole publicate în jurnale științifice precum *Analiza morfo-funcțională a teritoriului comunei Florești (Județul Cluj) și aprecierea gradului de vulnerabilitate locală la procesele geomorfice de risc* (autori: Viorel Gligor, Ștefan Bilașco , Silviu-Florin Fonogea, Geographia Napocensis, Academia Română,) – consultat pentru caracterizarea geo-morfologică a zonei studiate.

II. ANALIZA DEZVOLTĂRII TERITORIULUI ADMINISTRATIV ȘI A LOCALITĂȚILOR

1. Istoricul teritoriului administrativ și al localităților componente

Comuna Florești, situată la poalele nordice ale Dealului Feleac, pe râul Someșu Mic, se învecinează spre est cu municipiul Cluj-Napoca, spre sud cu comuna Săvădisla și comuna Ciurila, spre vest cu comuna Gilău, iar spre nord cu comuna Baci. Comuna a ajuns una dintre cele mai mari din România, având în componență doar trei localități: Florești (reședință), Luna de Sus, Tăuți. Dezvoltarea acesteia a fost în principal motivată de poziționarea sa în raport cu nucleele învecinate, iar ceastă relație poate fi urmărită de-a lungul evoluției sale.

Teritoriul comunei Florești este „una dintre cele mai vechi așezări” de pe teritoriul țării,² prezentând urme succesive ale locuirii, înscriindu-se în contextul arealului transilvănean. În epoca bronzului Transilvania este „unul din centrele de prim ordin ale metalurgiei bronzului din Europa”;³ în aceeași areal, prelucrarea aurului atestă existența unor culturi proto-tracice,⁴ cu **structură tribală (aristocrații tribale)**.⁵ Depozite și descoperiri izolate din aria culturii Wietenberg (Turda - Cluj, Ighiel și Sebeș - Alba), remarcă Petrescu-Dîmbovița, atestă activitatea războinică a purtătorilor acestei culturi răspândite în mai multe zone ale Transilvaniei și influențând comunitățile tribale locale.⁶ Alături de aceste culturi mai sunt amintite pentru zona Transilvaniei centrale cultura Pecica, Coțofeni etc. Pentru etapa Hallstatt-ului timpuriu, Petrescu-Dîmbovița observă continuarea activității metalurgice intense „în domeniul [prelucrării] bronzului, îndeosebi în prima (Hallstatt A1) și a treia fază a acestei perioade (Hallstatt B1), atestată prin numeroase depozite-turnătorii și depozite, cu obiecte de folosință de durată scurtă sau mai lungă, pentru schimb sau cu caracter de ofrandă [...]”,⁷ însă pentru Hallstatt-ul mijlociu această practică intră în declin.⁸ Pe lângă descoperirile arheologice o altă sursă o reprezintă izvoarele scrise, după cum propune și Petrescu-Dîmbovița, prin intermediul acestora putând fi conturat momentul individualizării populației geto-dace din lumea tracică.^{9,10,11} Primele forme de organizare de pe teritoriul analizat sunt **așezările**.

² Bota, I.M., *Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească*, Editura Societății culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca, 2000, 13.

³ PETRESCU-DÎMBOVIȚA, M., Prof. dr. doc., membru corespondent al Academiei Române, coord., DAICOVICIU HADRIAN Prof. dr., TEODOR, DAN GH., Cercet. șt. pr. I dr., BÂRZU, LIGIA Conf. dr., Lector dr. PREDA, FLORENTINA, *Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea*, Editura didactică și pedagogică, r.a. București, 1995, versiune online 2015, 76.

⁴ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârz, Preda, *Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea*, Editura didactică și pedagogică, r.a. București, 1995, versiune online 2015, 78-79.

⁵ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârz, Preda, *Istoria...*, 99.

⁶ Idem., 94.

⁷ Idem., 108.

⁸ Idem., 108,

⁹ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârz, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 122.

¹⁰ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârz, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 124.

¹¹ „VII, 3,12 (C. 304) A existat și o altă împărțire a teritoriului chiar din cele mai vechi timpuri: căci [autorii] îi denumesc pe unii daci, iar pe alții geți. Geții sunt cei care se întind spre Pont și spre răsărit, iar dacii cei care locuiesc în partea opusă, spre Germania și spre izvoarele Istrului. Socot că ei se numeau în vechime Daoi. De aici și numele de sclavi, Getai și Daoi la attici [...] Neamul geților, care se înălțase atât de mult sub Burebista, a decăzut [apoi] cu totul din pricina dezbinărilor lăuntrice și din pricina romanilor.”, Strabo, *Geographia*, VII, 3,12–13, Murgescu, Bogdan, coord., *Istoria României în texte*, Corint, București, 2001, 33.

În intervalul neolitic până în perioada romană **așezările izolate** rămân forma de organizare dominantă în teritoriul analizat. Spre exemplu, descoperirile arheologice datate din eneoliticului final (cultura Coțofeni) au identificat **locuințe îngropate și semi-îngropate, așezări din etapa Hallstatt și La Tène** (Sec. III - II a. Chr., Celtică, dacică), etc.

Și în etapa romană Florești, Luna de Sus și Tăuți, contextul mai larg poate explica dinamica particulară a evoluției acestora, iar relațiile din teritoriu definesc dezvoltarea pe teritoriul actualei comune. După primele contacte,¹² și apoi conflicte¹³ cu forța romană se formează structura administrativă a **provinciei Dacia romană sau Porolissensis**, care cuprinde teritoriul actualei comune Florești. Situată în partea de miazănoapte a provinciei traiane, la nord de cursul superior al Mureșului și de Arieș provincia Dacia Porolissensis își primește numele de la nucleul defensiv Porolissum însă are capitala la orașul Napoca. În această etapă se formează orașe după modelul roman – împărțite în municipii și (*municipia*) colonii (*coloniae*) – și odată cu acestea fiind introduse și structurile organizatorice romane. Printre acestea, așezarea de la Napoca (Cluj-Napoca), „[A]testată de un *milliarium* (CIL III 1 627)¹⁴ imediat după cucerire, [...] s-a dezvoltat cu repeziune, fiind centrul unui teritoriu agricol fertil, centru de producție meșteșugărească și nod rutier”, fiind „ridicată la rangul de *municipium*, de împăratul Hadrian” (117-118) [*municipium Aelium Hadrianum Napoca*] și devenind capitală a Daciei Porolissensis. Așezările limitrofe – precum Florești, Luna de Sus și Tăuți – vor fi direct influențate, fiind polarizate de către nucleele mai mari. Acordarea titlului de oraș presupune existența unui anumit nivel de prosperitate, eventual a unui *vicus*, și este implicit legat de existența unui **territorium agrar** – probabil deservit de **arealul Florești**, acesta fiind poziționat strategic în albia fertilă a Someșului și accesibil, pe o arteră rutieră principală.¹⁵ Existența unei **villa rustica** la Florești confirmă acest lucru. Napoca atinge cel mai înalt grad de organizare urbană în timpul lui Marcus Aurelius, care îi acordă „**rangul de colonia**”,¹⁶ [*colonia Aurelia Napoca*].

¹² Anterior cuceririi romane, primele legături cu civilizația romană sunt stabilite în sec. al II-lea î.Hr., „odată cu penetrația economică [...] directă, dinspre Adriatică și Italia, în Peninsula Balcanică și la nord de Dunăre, care va crește apoi, în secolele I î.Hr.–I, Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârzu, Preda, Istoria României de la începuturi..., 152.

¹³ Conflictele cu forța romană culminează cu cele două războaie dacice, 101-102 respectiv 105-106, în urma cărora Dacia devine provincie romană. Organizarea romană introduce departajarea în trei provincii dace: Dacia Superioară, Dacia Inferioară (devenite ulterior Dacia Apulensis și Dacia Malvensis) și Dacia Porolissensis, acestea fiind create la aceeași dată (cca.118-119).

¹⁴ Așezarea Napoca este menționată pe miliariumul de la Aiton „drept una dintre cele mai vechi așezări romane din Dacia”, Deac, D.-A., The toponymy of Dacia Porolissensis. Recent research and new approaches, Ephemericis Napocensis, XXIII, 2013, p. 261–270, 262.

¹⁵ Cătănicu, Ioana Bogdan, Despre apariția orașelor și statutul acestora în Dacia romană, Ephemericis Napocensis III, 1993, p.203-226, 208.

¹⁶ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârzu, Preda, Istoria României de la începuturi..., 231.

Alături de Napoca, alte nuclee importante sunt Porolissum (Moigrad-Jac) care se menține la rangul de *municipium*, respectiv Potaissa (Turda), care trece de la rangul de *vicus* (așezare semi-urbană-centru administrativ)¹⁷ la cel de *municipium* (*Septimium Potaissensis*) și apoi de *colonia*. Un drum roman principal conectează aceste trei centre, între ele și spre sud cu Apulum (Alba-Iulia) și apoi cu Ulpia Traiana Augusta Dacia Sarmizegetusa. Pe lângă acestea merită amintită și nucleul de la Gilău (*Ulpianum*),¹⁸ structură militară de tip castru care controla, alături de cel de la Abrud, „accesul spre zona auriferă a Munților Apuseni”.¹⁹ Așezările de la Florești și Luna de Sus mai ales, și probabil

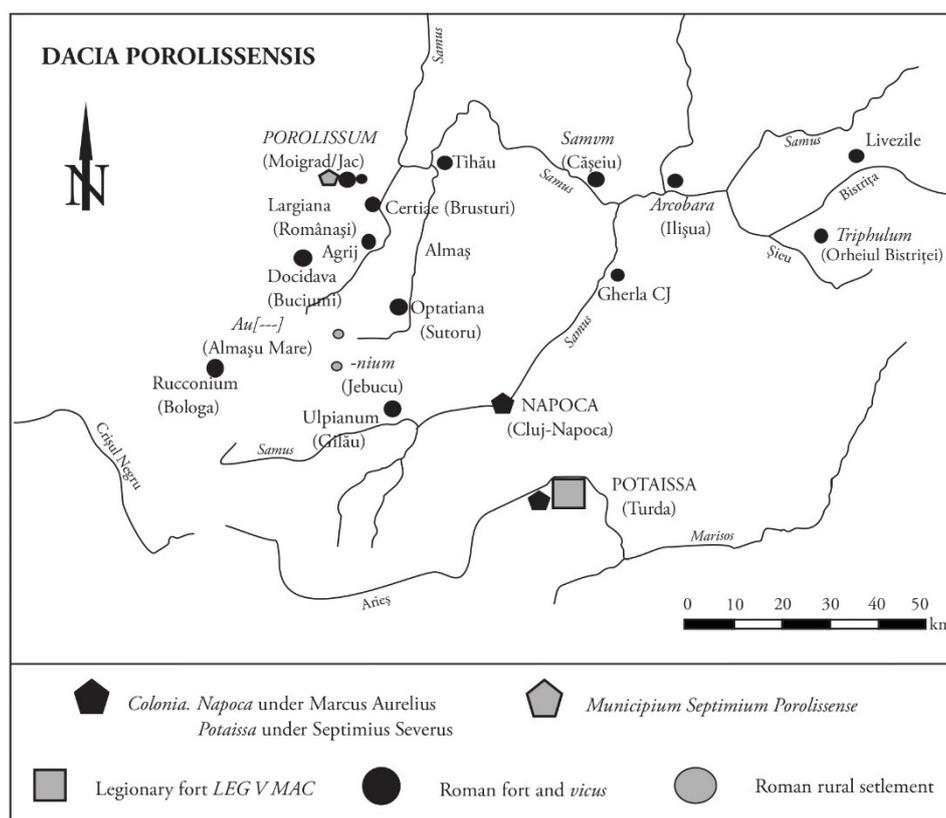

Fig. 1.1. Tipologia așezărilor romane în Dacia Porolissensis (după Deac, *The toponymy of Dacia Porolissensis. Recent research and new approaches*, Ephemeris Napocensis, XXIII, 2013, 263).

într-o mai mică măsură Tăuți, datorită poziției excentrice, vor beneficia de aceste conexiuni și sfere de influență.

Din punct de vedere economic arealul mai larg al orașului Napoca prezenta interes din punct de vedere al comerțului,²⁰ al agriculturii și viticulturii, respectiv intermediar pentru exploatarea de sare (Cojocna, Ocna Dej, Sic respectiv Potaissa). Inițial circulația militară iar apoi comunicația și schimburile economice sunt susținute de rețeaua de drumuri romane. Dintre acestea, după cum punctează și Daicoviciu, „cel mai important

¹⁷ Cătănciu, Ioana Bogdan, Despre apariția orașelor și statutul acestora în Dacia romană, Ephemeris Napocensis III, 1993, p.203-226, 208.

¹⁸ Deac, D.-A., The toponymy of Dacia Porolissensis. Recent research and new approaches, Ephemeris Napocensis, XXIII, 2013, p. 261–270, 265.

¹⁹ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârză, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 239.

²⁰ „[...] la Napoca sunt atestați Galatae consistentes municipio și un colegiu [grup de negustori asociați] de Asiani, precum și negustori greci și traci”, Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârză, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 248.

era drumul imperial care, venind din spre Italia, prin Dalmația și Moesia Superioară, intra în Dacia pe la *Lederata* și trecea prin *Arcidava, Centum Putei, Tibiscum, Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Aquae, Germisara, Apulum, Potaissa, Napoca*, pentru a ajunge la *Porolissum*".²¹

Fodorean amintește aceeași arteră rutieră, de categorie principală, care urmărește din Napoca spre vest cursul Someșului; prin intermediul acesteia, așezările **Florești** și **Luna de Sus** apar ca direct **integrate în aceeași rețea militar-economică**, respectiv în cazul **Tăuțiului** în proximitatea acesteia. Prezența castrului de la Gilău, conectat la rândul lui la aceeași rețea și pe aceeași arteră, sugerează aceeași relație. Tot ca arteră de circulație alternativă poate fi luat în considerare și cursul Someșului.²²

Comunicarea cu Roma și Imperiul contribuie la o sincronizare a culturii și civilizației în provinciile romane, atât din punct de vedere al culturii materiale, economic-administrativ cât și a vieții spirituale, după cum este ilustrat de descoperirile arheologice și prin izvoarele scrise.²³ Această sincronizare este confirmată și pentru comuna Florești, prin seria de descoperiri arheologice discutate anterior. Sincronizarea culturală este valabilă și în cazul procesului de creștinare; pe baza descoperirilor arheologice, Rusu amintește existența unor importante comunități creștine în special în orașe sau târguri, printre acestea amintind și cele trei nuclee – Potaissa, Porolissum și Napoca, importante pentru arealul studiat – această etapă nealterând însă organizarea administrativă. Structurile administrativ-teritoriale sunt **obștile sătești**, prin unificarea acestora luând „naștere, mai întâi **uniunile de obști**, apoi formațiuni teritoriale mai mari: **cnezate, voievodate, ducate și țări**, unele dintre acestea ajungând să cuprindă peste 100 de sate, cu suprafețe ce ajungeau la 8 000 - 10 000 km²".²⁴

Etapa migrațiilor aduce schimbări ale formelor de organizare administrativă, având același impact major observat și asupra orașelor din întreaga Europă. Principalul efect este deplasarea centrului vieții economice spre spațiul rural.

Începând din secolul al X-lea apar pe întreg teritoriul României formațiuni statale noi: **ducate, cnezate și voievodate, „țări”** (*terrae*)²⁵. Arealul studiat [zona orașelor Cluj-(Florești-Luna de Sus-Tăuți)-Gilău] se încadrează în **structura voivodatului lui Gelu** („Ducatul (Voievodatul) lui Gelu (în Transilvania propriu zisă, ocupând teritoriul cuprins între Defileul Mureșului și izvoarele Someșelor, cu capitala la Dăbâca)"),²⁶ și în cel mai vast al Transilvaniei. Atât Clujul cât și Florești-ul rămân focare de interes, după cum o demonstrează construcția cetății de la Florești, la sfârșitul secolului al XIII-lea.

La sfârșitul secolului al XI și în secolul al XII-lea Transilvania ajunge treptat sub dominația regilor Ungariei. *Gesta Hungarorum*, scrisă la sfârșitul secolului al XII-lea, atestă existența **organismelor statale de tip cnezat și voivodat**, „organizate până în a doua jumătate a secolului al XII-lea în **judete**";²⁷ totuși, „cu prilejul organizării administrativ-teritoriale făcută de administrația maghiară, județele au fost înlocuite de

²¹ M. Petrescu-Dîmbovița și D. Gh. Teodor, după notele lui H. Daicoviciu, Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârză, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 249.

²² Deac, D.-A., The toponymy of Dacia Porolissensis. Recent research and new approaches, *Ephemeris Napocensis*, XXIII, 2013, p. 261–270, 267.

²³ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârză, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 251-2.

²⁴ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării administrativ-teritoriale a Transilvaniei*, Institutul de Geografie, Academia Română, București, 2, https://www.academia.edu/16014769/Evoluția_organizării_administrativ_teritoriale_a_Transilvaniei?source=swp_share, consultat august 2023,

²⁵ „România – Atlas istorico – geografic” (EAR 1996) – acad. Cornelia Bodea și colectiv.

²⁶ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării administrativ-teritoriale a Transilvaniei*, 2.

²⁷ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 2.

comitate și districte, iar în teritoriile locuite de sași și secui, de **scaune**. Termenul de scaun provine de la cel de „scaun de judecată” (sedes iudiciaria), „instituție tradițională românească pe care sașii și secuii au găsit-o la venirea lor pe aceste teritorii”.²⁸ Voivodatul va dura până în secolul al XVI-lea când va fi înlocuit de formula **principatului**. Merită menționat că instituția cnezatului se păstrează în Transilvania până în secolul al XVIII-lea, chiar dacă în forme alterate.²⁹

Procesul de ocupare al Transilvaniei (*regnum Transilvaniae*) este strâns legat de un alt proces care marchează fundamental întreg arealul transilvan și în mod particular arealul studiat: *procesul de colonizare*. Pentru a controla diverse puncte strategice, statul ungar aduce coloni, *oaspeți regali* – sași, teutoni, pecenegi, uzi, cumani – și îi înzestrează cu privilegii. În a doua jumătate a secolului XIII, și apoi la începutul secolului XIV sunt aduși în Cluj și în vecinătatea acestuia, coloniști germani; aceștia sunt fixați și în zonele aferente comunei Florești. Acest proces de colonizare marchează profund arealul, păstrându-se și în titulatura veche a satelor: în cazul reședinței Florești – Feneș devine Zaz Fenes/Zaas fenes/Szászfenes/Fenes Saxonica sau Sächsisch Fenesch („Feneșul Săsesc”) – respectiv în cazul satului Luna de Sus – acesta apare ca Szászlóna/Szász Lóna („Luna Săsească”); alte posibile interpretări apar la Bota.³⁰ Bota amintește stabilirea coloniștilor sași la Florești, Luna de Sus și Gilău,³¹ paralelă cu existența „Ducelui” Gelu de pe Someș, formă de organizare cu reședința în apropierea Clujului.³² Bota menționează existența în sec. XII-XVI pe teritoriul comitatului Cluj a „unor formațiuni politice românești bine încheiate”.³³ **Cele trei sate din arealul studiat sunt încadrate voivodatului lui Gelu de pe Someș, respectiv județului Cluj**, trecând apoi în următoarea formă administrativă introdusă sub ocuparea maghiară: comitatul.

Din această perioadă există și **prima atestare documentară a localității Florești**, atunci având titulatura de **moșie**. Un act de transfer din 1272 hotărăște că „moșia [Florești] a fost transcrisă de regele Ștefan al Ungariei pe numele lui Andrei, fiul contelui Mihail”.³⁴ Tot Bota notează poziția moșiei în raport cu cea a mănăstirii:

„moșia avea două semne vechi de hotar, lângă Nadăș (deci în hotarul actual al Baciului) și de aici trecând un deal înalt, au ajuns la Someș și apoi pe o vale au mers până la izvor [...] și sus pe deal au pus semne de hotar între pământul Clujului și cel al mănăstirii din Cluj-Mănăștur și, apoi, au purces mai departe până au ajuns la Vilcele

²⁸ Săgeată, R., op.cit.

²⁹ Funcția cnezatului descrește și devine una sătească, cneazul fiind doar un „intermediari între comunitatea locală și stăpânii domeniali, de toate categoriile. [Funcția cnezatului] a avut și reglementări juridice temeinice.” Rusu, Adrian Andrei, Repertoriul cnezilor și voievozilor din Transilvania și vecinătățile ei (evul mediu și perioada premodernă), publicat online Medievistica.ro, <https://www.medievistica.ro/pagini/istorie/texte/cercetarea/repertoriu-cnezi/cnezi.html>, 28 aprilie 2012, accesat septembrie 2023.

³⁰ Bota citează o altă explicație a toponimiei Florești: numele de Feneș ar fi format pe baza „arhaismul fenes” din limba maghiară, cu semnificația „cățel”, și prin asociere cu ocupația dresajului de câini de vânătoare. Bota mai aduce un argument în acest sens: același toponim apare la alte localități situate în apropierea unor cetăți (Bela-Var, jud. Bihor), sugerând asocierea cu breasla sau ocupația respectivă și privilegii asociate. O a doua interpretare amintită de Bota pornește de la cuvântul maghiar „*fenyős*, care se scria *fenes* respectiv *fanyes* în maghiara arhaică” traducând titulatura de „brădet”. Bota, I.M, Florești-Cluj..., 20-21.

³¹ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, 17.

³² Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, Editura Societății culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca, 2000, 15.

³³ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, 17.

³⁴ Fejer Gregorius, Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis, thomus V, vol. I. Budae, 1829, pg.241, și Bunea Augustin, Sematismul veneratului cler al mitropoliei de Alba Iulia și Făgpraș, Blaj, 1900, p.244, apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 17.

(Banabyk). De aici au mers până la Micești (Mykus). Aici era hotarul de miazăzi al moșiei mănăstirii. Apoi au pornit spre Pruniș – hotar cu moșia Sânbenedic, iar de acolo hotarul trecea prin Selicea și cobora pe Valea Gârboului, constituind hotarul de apus al moșiei mănăstirii, separând-o de moșia episcopală Zaasfeneș (Florești).”³⁵

O altă delimitare, datând din 1336, este amintită de Bota: între Valea Gârboului, „de la vărsarea ei în Someș era o linie dreaptă spre nord până în vârful dealului [...] unde se despărțea de moșia mănăstirii Cluj-Mănăstur. Pe culmea aceluși deal trecea hotarul în linie dreaptă, pe partea de nord a moșiei Feneșului Săsesc, despărțind-o de moșia Baciu”.³⁶

Din această perioadă Bota amintește și o serie de schimburi între proprietari: în 1298, Petru episcop al Transilvaniei primește satul Luna de Sus de la banul Micud, dând la schimb satele Uioara de Sus și Faludi;³⁷ în 1299, același episcop al Transilvaniei cedează mănăstirii Cluj-Mănăstur satele Băgara și Nădășel „pentru ca oamenii episcopiei noastre din Cluj și din Florești și din alte sate ale noastre dimprejur să poată trăi mai bine și tihnit”.³⁸

Bota menționează în secolul al XIV-lea trei castelani de Florești ai episcopiei de la Alba Iulia: „Toma, fiul lui Ambrosie, în 1312, Luca în 1312 și Nicolae de Luncani (Gerend), în 1373, ultimul în calitate de castelan al episcopului Transilvaniei Dumitru”.³⁹

Despre *Feneșul Săsesc* Bota amintește că, între secolele XIV și XV, acesta „era protopopiat romano-catolic [interval în care] a rămas ca și posesiune feudală a episcopiei catolice a Transilvaniei”.⁴⁰

Mai jos au fost identificată și discutată o serie de alte documente cartografice care, deși nu reprezintă structura administrativă a teritoriului, sunt importante din punct de vedere al toponimiei și al reprezentării statutului localităților studiate.

Fig.1.2. Structura teritorială în secolele XIV-XV (după Dan-Străulești, Petre, *Atlas Istoric Ilustrat al României*, Editura Litera, București, România, 2009, p.22)

³⁵ Documente privind istoria României, vol.I, C, Transilvania, nr.54, p.323 și nr.490/1297, p.435, apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 17-18.

³⁶ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 19.

³⁷ Documente privind istoria României, vol.I, C, Transilvania, nr.493/1298, p.439, apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 18.

³⁸ Documente privind istoria României, vol.I, C, Transilvania, nr.513/1299, apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 18.

³⁹ Istoria Clujului, Pascu, Ștefan, 1974, p.80, apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 18.

⁴⁰ Csánki Dezső, Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában, Kolozsvármegye, vol.5, Budapest, 1890 apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, 23.

Johannes Honterus (1498–1549) – promotor al Reformei în mediul german din Transilvania, publică în 1523 harta *Chorographia Transylvania Sybembürgen*, unde figurează din arealul studiat, alături de orașul Cluj, așezarea Florești (*Fenesch*) (fig.1.7.). În această reprezentare, două dintre cele trei localități constituente ale actualei comune Florești nu sunt reprezentate (Tăuți, Luna de Sus) sugerând statutul inferior, sau chiar o contracție a acestora și o fixare la statutul de sat/așezare de importanță redusă. (fig.1.11.). Reprezentarea orașului Florești/Fenesch în harta lui Honterus sugerează existența și integritatea, chiar funcționarea activă a cetății de la Florești. Tot pentru secolul al XV-lea, Meruțiu amintește comitatul Cluj, cu „cinci cetăți: Almaș (Castrum Almas), Bologa (Sebuswar), Gilău (Gyalo), Leta (Letavar), Cluj (Kluzsvar), Feneș (Zaas fenes) și zece orașe [iar] sate avea 285”.⁴¹

O serie de alte două documente cartografice ilustrând întreaga regiune Transilvania – din 1595/1630 aparținând lui Mercator,⁴² respectiv din 1612,⁴³ aparținând lui Abraham Ortelius, ambele realizate după harta lui Honterus – reiau cu mici diferențe aceeași schemă. (fig.1.12, 1.13).

Dacă la conducerea voivodatului se vor succeda mai mulți nobili, printre care Ioan de Hunedoara (1441-1446) și membrii ai familiei Báthory (1479-1493, 1529-30, 1552-3), în 1541 Transilvania intră sub suzeranitatea Înaltei Porți, devenind **principat**.⁴⁴ În monografia comunei, Bota notează pentru această etapă diverse confruntări fie pe teritoriul Floreștiului,⁴⁵ fie între locuitorii Feneșului și clujeni sau nobilime, având la bază conflicte economice (pornind de la profilul viticol al Floreștiului), de factură religioasă sau politică. Structura administrativ politică rămâne aceeași și, punctează Bota „încă de la începutul veacului al XVII-lea, în urma unor dese frământări dintre nobilii Transilvaniei pe teme religioase și politice, Floreștiului ajunge din mână în mână ca zălog al diverselor

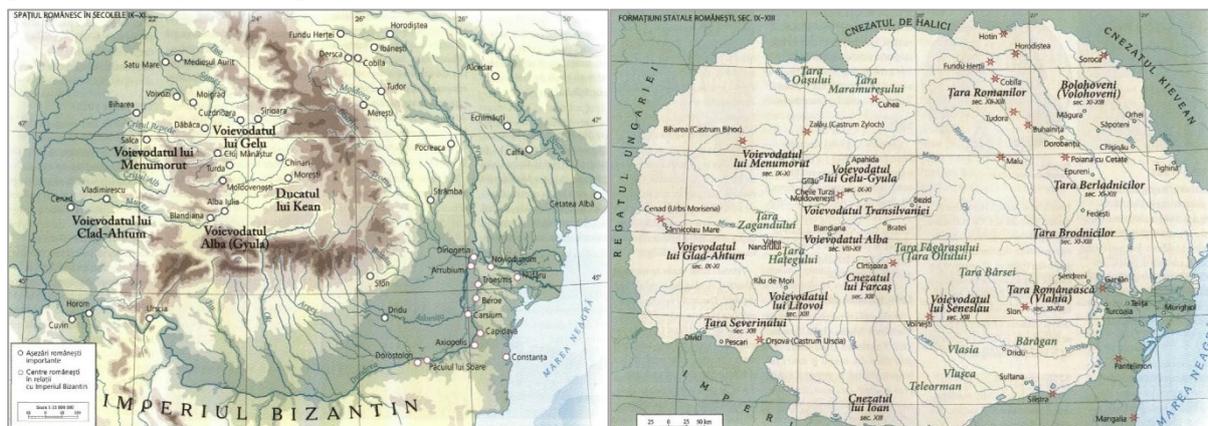

Fig.1.3, 1.4. Structuri statale pe teritoriul României între secolele IX-XI respectiv IX-XIII (după Dan-Străulești, Petre, Atlas Istoric Ilustrat al României, Editura Litera, București, România, 2009, p.11, p.18.).

⁴¹ Meruțiu, V., Județele din Ardeal și..., 75.

⁴² Gerardi Mercatoris - L'Atlas ou Méditations Cosmographiques de la Fabrique du Monde et Figure diceluy. Amsterdam, J. Hondius, 1613-16.

⁴³ Theatrum Orbis Terrarum Abrahami Ortelii Antverp. Antwerpen, Plantin Press (J. & B. Moretus), 1612.

⁴⁴ Se succede Ioan Sigismund Zápolya 1540-1551, Ioan al II-lea Sigismund Zápolya 1570-1, Ferdinand I de Habsburg 1551-56, Mihai Apafi al II-lea 1690-1696, și apoi membrii ai familiei Báthory 1571-99.

⁴⁵ Lupta din 1660 între principele Transilvaniei Gheorghe Rakoczi al II-lea și pașa Ahmet Seidi, Are loc „pe drumul Floreștiului lângă Lona” și care se soldează cu înfrângerea lui Rakoczi „la Șesul Oastei – pe cursul Lonei, la vărsarea ei în Someș”. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 30.

familii nobiliare, dar și al fiscului (statului) Transilvaniei”.⁴⁶ Bota notează spre exemplu că Feneșul Săsesc trece în 1638 în componența **domeniului Gilăului**.

Instaurarea regimului habsburgic în Transilvania se realizează în contextul transformărilor majore ale spațiului european; după cum punctează Mureșan, dacă la sfârșitul secolului XVII „Europa clasică se termina la hotarele Imperiului Otoman, până la mijlocul secolului al XVIII-lea spațiul european aproape s-a dublat”.⁴⁷ În 1691, prin intermediul primei Diplome Leopoldine, Transilvania iese de sub suzeranitatea otomană și devine provincie a Imperiului Habsburgic; ocupația habsburgică păstrează în primă etapă „baza juridică și constituțională existentă – starea celor trei națiuni și a celor patru religii recepte – respectiv a ordinii administrative și a drepturilor exclusive”.⁴⁸ În etapa 1699-1711 este urmărită „subordonarea nestingherită a instituțiilor locale [...] prin conscripțiile din 1698, 1700 și 1703, s-a încercat o inventariere a surselor de venit”.⁴⁹ Între 1721-22 imperiul realizează „pentru prima dată o înregistrare globală, pe gospodării, a populației contribuabile din Transilvania” cu scopul de a stabili cuantumul impozitelor.⁵⁰ **Unitățile administrative sunt în linii mari păstrate.** Meruțiu amintește o statistică din 1760-2 conform căreia **comitatul Kolozs/Cojocna** număra 190 de sate – incluzând și Florești, Luna de Sus și Tăuți.⁵¹ Conform lui I.M. Bota, cu ocazia trecerii la unitarianism a Floreștiului, conscripția episcopului Ioan Inochentie Micu Klein din 1733 oferă informații, de această dată mai detaliate: înregistrează „250 de suflete românești, având biserică și preot pe popa Gavrilă, iar în Lona Săsească erau 80 de suflete” -⁵² Floreștiul aflându-se acum „sub jurisdicția religioasă, politică și culturală a Blajului”.⁵³

Sub ocupația habsburgică Transilvania va beneficia de multiple cartări. Prin intermediul acestora se poate urmări un segment din evoluția localităților din arealului cercetat. Prima cartare Iosefina este realizată între 1763-1787. Cea de-a doua ridicare topografică Iosefină este realizată între anii 1806-1869 iar cea de-a treia și ultima ridicare Iosefină este realizată între anii 1869-1887. Harta reper (fig.1.13), reprezentând Ducatul Transilvaniei și realizată în 1773, reprezintă unitatea administrativă *Comitatul Clujului-Cojocnei* (Comitatus Kollosensis), care conține toate cele trei localități analizate – Florești, Luna de Sus și Tăuți – însă fără o reprezentare a subunităților comitatului. O reprezentare cartografică cu situația din 1891 arată o situație mai detaliată: în limitele Comitatului Cluj-Cojocna (Kolozs-vármegye) sunt reprezentate și districtele acestuia: Bánffyhungyad (Huedin), **Gyalu (Gilău)**, Hídalmás (Hida), Kolozsvár (Cluj), Mezőörményes (Urmeniș), Mocs (Mociu), Nádasment (Nadăș), Nagysármás (Sărmașu), Teke (Teaca); unde Florești (Szasz-Fenes), Luna de Sus (Szasz Lona) și Tăuți (Totfalu) figurează încadrate în **districtul Gilău** (fig.1.14).

La 1808, observa Meruțiu, comitatul Clujului era împărțit în două cercuri, superior – cu șase plase: Gilău, Huedin, Bicălat, Almașu Mare, Baci și Feiurd – respectiv inferior – cu șase plase: Cluj, Palatca, Mociu, Ormeniș, Milașul mare și Teaca.⁵⁴

⁴⁶ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 29.

⁴⁷ Mureșan, Florin Valeriu, Satul românesc din nord-estul Transilvaniei la mijlocul secolului al XVIII-lea, Institutul cultural român, Centrul de studii transilvane, Cluj-Napoca, 2005, 29.

⁴⁸ Mureșan, F.V., Satul românesc..., 34.

⁴⁹ Mureșan, Satul românesc..., 34-35.

⁵⁰ Mureșan, Satul românesc..., 35.

⁵¹ Meruțiu, Județele din Ardeal și..., 75.

⁵² Bunea, Augustin, Șematismul venerabilului cler al arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice a Albei Iulia și Făgărașului, Blaj, 1900 p.244, apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 34.

⁵³ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 34.

⁵⁴ Meruțiu, Județele..., 76-7.

Astfel, unitățile administrative stabilite între secolele XI-XIV rămân în mare parte „stabile până în secolul al XIX-lea”,⁵⁵ cu formula subunităților comitatelor respectiv districtelor. Astfel, în această etapă arealul studiat cu așezările *Florești, Luna de Sus și Tăuți*, pot fi identificate ca aparținând unității regionale a Ardealului, purtând titulatura de *Țara ungurilor* (regiunea considerată *pământ nobiliar*). Cele trei localități analizate aparțin comitatului (medieval) Clujului, unul din opt unități administrative individuale care alcătuiesc regiunea: comitatele Solnocului Interior, Dăbâca, **Cluj**, Turda, Alba de Jos, Alba de Sus, Târnava și Hunedoara.⁵⁶ La Meruțiu acestea apar cu următoarea titulatură: Alba, **Clușiu**, Doboca, Zolnuk, Torda, Kikello (Târnava) și Hunedoara, precum și două districte, Făgăraș și Chioar, sau Valea Hațegului.

Conform lui Săgeată, „la mijlocul secolului al XVIII-lea erau menționate în Transilvania 23 unități administrativ-teritoriale mici, delimitate după criteriile etnice, astfel: 7 comitate: Alba, Cluj, Dăbâca, Hunedoara, Solnocul Interior, Târnava și Turda; 7 scaune săsești: Biertan, Mediaș, Orăștie, Sebeșul Săsesc, Sibiu, Sighișoara și Vințu; 5 scaune secuiești: Arieș, Ciuc, Mureș-Oșorhei, Odorhei și Trei Scaune; și 4 districte: Bistrița, Brașov, Chioar și Făgăraș. Această organizare teritorială a fost desființată de împăratul Iosif al II-lea la 13 iulie 1784, care a organizat 11 comitate puternice cu alte limite, unele dintre ele cu alte denumiri și reședințe: Alba Inferioară, Cluj, Făgăraș, Hunedoara, Odorhei, Sibiu, Solnocul Interior, Solnocul Mijlociu, Târnava, Trei Scaune și Turda. Însă cum spiritul în care a fost concepută această reorganizare administrativă a nemulțumit reprezentanții națiunilor privilegiate, Iosif al II-lea a fost nevoit să revină la regimul administrativ anterior (1790)”.⁵⁷ Autorul notează în continuare că „teritoriul Transilvaniei a fost reorganizat în 1849 în 6 districte, înlocuite ulterior succesiv prin 5 districte organizate în 36 de căpitănate (1851), prin 5 districte, 28 cercuri și 109 subcercuri (1852), prin 10 prefecturi cu 78 preturi (1854), înlocuite în 1864 cu 12 comitate.”⁵⁸

Comitatul Clujului/Kolozs vármegye/Komitat Klausenburg/Comitatus Kolosiensis se păstrează până în secolul al XVIII-lea, fiind reinstituat temporar între 1867-1918 (de la acordul dualist austro-ungar și formarea Imperiului Austro-Ungar până la unirea Transilvaniei cu România, 1 decembrie 1918).

Comitatul Cluj/Cojocna,⁵⁹ (*Kolozs-vármegye*), va deveni **județul Cojocna** după 1918, mai precis la data de 11 decembrie 1918, prin intermediul *Decretului privind instituirea conducerii serviciilor publice din Transilvania nr. 3 632* „care consfințează organizarea Transilvaniei extinse (n.a. Transilvania propriu-zisă – Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul) în 22 județe: Alba de Jos, Arad, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Caraș-Severin, Ciuc, **Cojocna**, Făgăraș, Hunedoara, Maramureș, Mureș-Turda, Odorhei, Sălagiu, Sătmar, Sibiu, Solnoc-Dăbâca, Târnava Mare, Târnava Mică, Timiș-Torontal, Trei Scaune și Turda-Arieș”.⁶⁰ Județul avea la conducere un prefect. Județul Cojocna avea în componență următoarele plase: plasa Borșa, plasa Cluj (centrală), plasa Cojocna, plasa Gilău, plasa Hida, plasa Huedin, plasa Mociu, plasa Ormeniș, plasa Sărmaș, plasa Teaca. Orașul de reședință rămâne orașul Cluj, cel mai dezvoltat din teritoriu. Construite după

⁵⁵ Gündisch, Konrad, *Autonomie de stări și regionalitate în Ardealul medieval, în Transilvania și sașii ardeleni în istoriografie*. Din publicațiile Asociației de Studii Transilvane Heidelberg, ed. Hora Sibiu, 2001, 33-63, 34.

⁵⁶ Gündisch, K., *Autonomie de stări și regionalitate în Ardealul medieval*, op.cit., 34.

⁵⁷ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 4.

⁵⁸ Idem.

⁵⁹ Cf. lui Meruțiu, comitatul Cojocna avea un singur oraș – Clujul – 5 opide și 197 de sate. Meruțiu, V., *Județele din Ardeal și din Maramureș până în Banat. Evoluția Teritorială, din Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj, Vol. V.*, Institutul de Arte Grafice, Ardealul, 1929, Cluj, 11.

⁶⁰ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 8.

criterii etnice, aceste forme de organizare aveau dezavantaje legate de dimensiune și conformație, după cum observă Săgeată; autorul oferă ca exemplu **județul Cojocna**, care avea „o formă foarte alungită, care nu corespundea unei axe majore de circulație fapt ce diminuea considerabil eficiența instituțiilor administrative în exercitarea atribuțiilor acestora în zonele marginale, cu un grad redus de accesibilitate”.⁶¹ Totuși se poate considera că localitățile Florești și Luna de Sus și poate într-o mai mica măsură Tăuți, nu sunt afectate, grație poziționării pe artera Cluj-Gilău, și în imediata apropiere a reședinței județului.

Începând cu 1925, după intrarea în vigoare a Legii pentru Unificare Administrativă (14 iunie 1925), organizarea administrativă oficială este cea pe **județe și plase**. Această lege este concepută pentru a ajusta „anomaliile teritoriale ce caracterizau decupajele teritoriale rezultate după criteriile etnice și care consfințea organizarea provinciilor românești intracarpatică în 23 județe (16 în Transilvania, 3 în Banat, 3 în Crișana și 1 în Maramureș).”⁶² Astfel începând cu această perioadă unitatea administrativă de bază era **județul**, operând în teritoriu prin intermediul consiliilor județene, „supuse direct autorităților centrale”.⁶³ Schimbarea introdusă de această lege afectează minor structura arealului studiat. Județul Cojocna devine **județul Cluj**, păstrând aproximativ aceeași dimensiune și conformație, iar cele trei localități – Florești, Luna de Sus și Tăuți incluse în cadrul acestei unități.

Bota consideră că în perioada dintre cele două războaie mondiale „comuna Florești a cunoscut o considerabilă înflorire economică”, pornind în principal de la reforma agrară din 1921.⁶⁴ Prin intermediul acesteia „un mare număr de floreșteni români și maghiari au fost împrăștiți cu suprafețe însemnate de pământ din moșiile foștilor grofi localnici”,⁶⁵ - prin exproprierea din moșia Kelemen Mikeș, a unor terenuri pentru arat, fânațe și pășune, dar și loturi pentru construirea de case, pentru parohia greco-catolică și canton, pentru școala românească, grădina (cultivată a) școlii și casa învățătorului. Același proces a avut loc și în Luna de Sus, unde prin reforma agrară din 1921 este dizolvat domeniul feudal al Gilăului.

Între 1925-1940 au funcționat patru categorii organizatorice – comunele rurale, comunele urbane (sau „așezări rurale evaluate, având un stadiu tranzitoriu între sat și oraș”) și orașele (care pot fi reședință sau nu).⁶⁶ Săgeată notează că „cele mai mari reședințe de județe (atât ca populație cât și ca importanță economico-socială), care constituiau centre polarizatoare de nivel macroteritorial, au fost declarate municipii”.⁶⁷ O nouă structură organizatorică (**directoratul**) este adăugată între 1925-1931-1940, însă acesta nu va avea o formă teritorială concretă, ci doar una juridică și instituțională; se succed astfel două structuri administrative regionale, „rezultate prin asocierea județelor: 7 directoratele ministeriale (între 1929 și 1931) și 10 Ținuturi (între 1938 și 1940)”.⁶⁸ Cele trei localități analizate aparțin în continuare **județului Cluj**, acesta fiind însă inclus în **Directoratul ministerial al Clujului**. Săgeată îl descrie ca având în componență 18 județe (Alba, Brașov, Ciuc, Cluj, Făgăraș, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Năsăud, Odorhei, Sălaj, Satu Mare, Sibiu, Someș, Târnava Mare, Târnava Mică, Trei Scaune,

⁶¹ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 8.

⁶² Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 9.

⁶³ *Idem.*, 10.

⁶⁴ Bota, I.M., *Florești-Cluj – străveche vatră...*, 43.

⁶⁵ Bota, I.M., *Florești-Cluj – străveche vatră...*, 43.

⁶⁶ *Idem.*, 10.

⁶⁷ *Idem.*, 10.

⁶⁸ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 12.

Turda), 118 plase, 38 de orașe și 2859 de sate. Între 1930-1937, județul Cluj este înregistrat ca având 9 plase, 2 orașe și 230 de sate – printre care și Florești, Luna de Sus și Tăuți. După reorganizarea administrativă din 1938, arealul studiat va fi inclus în **Ținutul Someș**, în continuare în **județul Cluj** însă în **plasa Gilău**.

Între 1940-44 structura teritorială transilvană va fi fragmentată, în urma Dictatului de la Viena; pe lângă mișcările teritoriale de anvergură („pierderea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Cadrilaterului”, „alipirea la Ungaria a județelor Satu Mare, Maramureș, Năsăud, Someș, Sălaj, Mureș, Ciuc, Odorhei, Trei Scaune și a unor importante teritorii din județele Cluj și Bihor”), dictatul „a impus desființarea prin lege a ținuturilor ca unități administrative de nivel regional și repartizarea bunurilor acestora județelor”.⁶⁹ Arealul actualei comune Florești, cu localitățile Florești, Luna de Sus și Tăuți, la fel ca și orașul Cluj va fi temporar aflat sub ocupație maghiară, și incluse în forma administrativă județul Cluj/Kolozs-vármegye, districtul Cluj. Bota consideră că „cei patru ani de ocupație hortystă, când teroarea și frica domneau asupra populației floreștene rămân cei mai întunecați ani din prima jumătate a veacului al XX-lea pentru majoritatea românilor din Florești și alte localități ocupate”.⁷⁰

În august 1944 România este eliberată de trupele hitleriste și de ocupația maghiară, iar Ardealul de nord revine în granițele României. În același ani este eliberat Clujul și Floreștiul.

În următoarea fază nu apar modificări radicale, „constituția din 1948 menținând vechile delimitări în comune, plase și județe”,⁷¹ însă sub conducerea primului guvern politic de orientare prosovietică va introduce o nouă reorganizare administrativă. Din 1945 este modificată organizarea teritorial administrativă: sunt introduse **circumscripțiile administrative**, alcătuite la rândul lor din **județe**, după situația 1940. Din 1950 Unitățile teritoriale vor fi **regiunile administrative**, subdivizate la rândul lor în **raioane**. Începând cu acest an, „teritoriul țării era organizat în 28 regiuni, organizate, după modelul organizării administrativ-teritoriale sovietice, în raioane (177) și comune (4 052). Acestea nu mai erau delimitate după criteriul specificității geografice și istorice, ca în 1929, ci după criteriul «complexității social-economice», [...] [c]onfigurația lor nu amintea nimic din cea a fostelor județe, sprijinindu-se în mare parte pe barierele naturale”.⁷² Noile unități administrative erau gândite în jurul marilor centre urbane, care polarizau și erau deservite de regiuni agricole – scopul fiind „realizarea unui «complex agro-industrial integrat»”.⁷³

Aceste schimbări se resimt și în arealul studiat. Bota amintește exproprierile din 1945, care la Florești au afectat moșia Mikes rămasă; cu acesta ocazie, moșia este total expropriată, „din ea [fiind] împrăștiată țăranii români și maghiari localnici”, construcțiile și amenajările moșiei (grădini) fiind înlocuite de cartierul Colonia Nouă –⁷⁴ și pierzând un fond construit cu valoare patrimonială în favoarea dezvoltării localității. Localitățile Florești, Luna de Sus și Tăuți rămân în continuare în strânsă relație cu nucleul urban învecinat Cluj, fiind incluse în raionul cu același nume.

⁶⁹ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 13

⁷⁰ Bota, *op.cit.*, 44.

⁷¹ Săgeată, *op.cit.*, 15.

⁷² Săgeată, *op.cit.*, 15.

⁷³ Săgeată, *op.cit.*, 15.

⁷⁴ Bota, *op.cit.*, 44

Deși în etapele 1950-52, 1952-56, 1956-60 sunt introduse organizări diferite⁷⁵ iar limitele **regiunii Cluj** variază și sunt lărgite, aceste restructurări nu afectează arealul studiat (fig.1.24, 25). Ca structuri de conducere, primăriile vor fi înlocuite (1949) de *Comitete Provizorii ale Consiliilor Populare* și apoi de *Sfaturile Populare*, iar în 1969 de *Consiliile Populare*.

După retragerea trupelor sovietice din România în 1958, la sfârșitul anului 1960 are loc o nouă reorganizare administrativă care modifică „structura și configurația celor 16 regiuni, ca urmare a desființării sau trecerii unor raioane de la o regiune la alta”;⁷⁶ satele aflate pe arealul actualei comune Florești nu sunt afectate, însă merită amintită reducerea suprafeței regiunii Cluj - de la 18 000 km² la 16 820 km².⁷⁷

Începând cu 1968 este introdusă actuala structură teritorial administrativă care,⁷⁸ cu modificări reduse și care nu afectează major zona analizată, se păstrează până astăzi. Județele trasate în această perioadă reiau în mare parte delimitările județelor interbelice.⁷⁹ Arealul studiat, cu localitățile Florești, Luna de Sus, Tăuți, sunt incluse în **comuna Florești, județul Cluj**, având ca reședință satul Florești.

Nucleul polarizator rămâne orașul Cluj, iar comuna Florești, împreună cu alte 16 comune învecinate, devin parte din zona metropolitană a orașului Cluj (ZMC);⁸⁰ zona este organizată în două inele concentrice – inel A, zona sub-urbană, și inel B zona peri-urbană – comuna Florești înscriindu-se în primul dintre acestea (A), în imediata proximitate a nucleului Cluj (fig.1.26).

Dezvoltarea industrială începută în secolul al XIX-lea și continuată în interbelic este accelerată în etapa regimului comunist, Clujul păstrând rolul de nucleu polarizator pentru forța de muncă din teritoriu – proces de migrație internă care afectează și arealele învecinate precum comuna Florești. Merită amintite o serie de intervenții de scară mare care contribuie la dezvoltarea comunei, una dintre acestea fiind **construirea unei serii de amenajări hidroelectrice**, alcătuite din lacurile de acumulare de la Fântânele, Tarnița, Gilău și Florești, opt centrale hidroelectrice în Mărișelu, Tarnița, Someșul Cald, Gilău I, Gilău II, Florești I și Florești II, și respectiv Cluj I. În 1976 funcționau 4 centrale : Mărișelu, Tarnița, Gilău și Leșu, iar între 1979-1987 sunt realizate cele cinci noduri hidroenergetice de pe tronsonul Someșului până la Cluj. Atât construcția centralei-baraj CHE Florești II cât și a centralei de preluare a debitului suplimentar CHE Florești I sunt demarate în 1986.⁸¹

Între 1970-1990 modificările teritorial-administrative afectează județul Cluj,⁸² însă nu și comuna Florești, aceasta păstrând aceeași componență și structură.

⁷⁵ Săgeată descrie etapele prin care a trecut organizarea teritoriului țării, trecând prin etapa regiunilor (28) pe modelul oblast-ului sovietic (1950-52), urmată de o etapă în care 12 regiuni au fost contopite în 2 regiuni (regiunea Craiova, Regiunea Autonomă Maghiară) tot după modelul oblast-ului autonom sovietic.

⁷⁶ Săgeată, op.cit., 17.

⁷⁷ Săgeată, op.cit., 17.

⁷⁸ Legea nr.2 din 16 februarie 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România.

⁷⁹ Săgeată, op.cit., 19.

⁸⁰ Cf. Secțiunii a IV-a din PATN – „Rețeaua de Localități” (Legea 351/2001), municipiile de rangul 1 pot să își constituie zone metropolitane, incluzând în acestea comunele și orașele învecinate de interes. Prin Hotărârea nr.415/2008, s-a constituit Asociația de Dezvoltare Intercomunitară – Zona Metropolitană Cluj.

⁸¹ Centrala și lacul de acumulare Florești II au rolul de a asigura regularizarea debitului de apă pe râul Someșul Mic, debitul în municipiul Cluj și debitul până la confluența cu Someșul Mare., <https://www.hidroconstructia.com/rom/ardeal.html>, accesat septembrie 2023.

⁸² i.e., în comuna Beliș, construcția barajului va duce la dezafectarea satului Giurcuța de Jos (1972), și similar, satul Someșu Cald e desființat în 1982 pentru amenajarea lacului de acumulare Tarnița. Stănică, Viorel, Evoluția

Evoluția celor trei sate componente ale comunei Florești este influențată de cei doi poli învecinați Cluj, în mai mare măsură, și Gilău, continuând relația de factură istorică, de la poziția pe drumul roman (Florești, Luna de Sus), până la includerea sa în plasa Gilău între 1925-31, sau evoluția satului Florești ca satelit și debușeu al Clujului observată în etapa modern-contemporană. Mai ales în perioada modern-contemporană, satul Florești preia presiunea urbană a orașului Cluj, trecând printr-o perioadă foarte rapidă și necontrolată de dezvoltare urbană și devenind cea mai populată comună din România.

Etapa modernă fixează definitiv cele trei localități în sfera de influență a orașului Cluj. Natura relației, de dependență/subordonare față de nucleele învecinate, și în special față de orașul Cluj inițial, se transformă treptat; în special în etapa pre-modernă, când orașul Cluj „era considerat un oraș închis [...] populației care venea din alte localități, sate precum Apahida, Sânnicoară, Florești, Baci și Gilău jucau un rol de «sate tampon» între comunitățile rurale mai izolate și oraș”.⁸³ În etapa modernă se poate constata că această dependență față de polul Cluj tinde să se dilueze, prin dezvoltarea unui profil mai complex socio-economic, în special în cazul Floreștiului, parțial în cazul Luna de Sus, și doar în mai mică măsură în cazul satului Tăuți.

Luna de sus

Prima menționare documentară a satului Luna de Sus este în 1298, „când capitlul de Alba confirmă schimbul de moșii dintre Petru, episcopul Transilvaniei, și banul Mikud”.⁸⁴ Bota notează că toponimul se transformă din „terra et villa Louna”, în Lona Săsească (Szasz-Lona) în urma etapei colonizărilor (sec. XIII), și apoi trece printr-un proces de maghiarizare. Biserica romano-catolică din Luna de Sus a fost construită în la sfârșitul sec. al XIV-lea, de comunitatea săsească, și ulterior e trecută la cultul reformat. Bota notează că între sec. XIV-XVI Luna de Sus figurează în acte papale ale parohiei catolice și în „posesiune a episcopiei catolice din Transilvania cu sediul la Alba Iulia, făcând parte din domeniul Gilăului, stăpânit de episcopul Transilvaniei”.⁸⁵ Între 1556-1597 populația Lunei de Sus va trece la calvinism, urmând orientarea familiilor nobiliare care ocupă domeniul Gilăului, pentru ca la 1597 să revină la romano-catolicism printr-un act de donație din partea lui Sigismund Bathory către episcopul Napragy. În 1628 are loc o altă tranzacție prin care Luna de Sus, printre alte sate parte din domeniul Gilăului, este vândut de principele Transilvaniei Gabriel Bethlen familiei Mikos. Bota observă numeroasele permutări a proprietății asupra Lunei de Sus, 1610-1615 Somogy Gheorghe, 1615-1624 Mikola Janos, din nou în domeniul Gilăului, apoi între 1628-1731 Veer Mihai vice-căpitan al Clujului, în posesia familiei Banffy, a grofilor Eszterhazy (până în 1848).⁸⁶ Satul Luna de Sus nu mai înregistrează alte consemnări importante.

Tăuți

Al treilea sat din componența comunei Florești este **satul Tăuți**. În monografia comunei, Bota discută o posibilă toponimie a satului – prin asociere cu termenul maghiar „*tăuți*” desemnând coloniști slovaci, sugerând stabilirea în sat a unei astfel de comunități coloniste. **Menționarea documentară a satului Tăuți este târzie comparativ cu**

organizării administrativ-teritoriale a județului Cluj în perioada 1968-2002, Revista Transilvană de Științe Administrative Nr. 1(7)/2002.

⁸³ Papp, Lelia, CENTRE-PERIPHERY RELATIONS IN THE URBAN AREA OF CLUJ COUNTY – Summary, UBB Univerity Cluj-Napoca, 2013, 15.

⁸⁴ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră..., 46.

⁸⁵ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră..., 46.

⁸⁶ Bota, op.cit., 46.

celelalte două sate, provenind abia din 1341, într-un document care atestă și apartenența satului la domeniile episcopiei Transilvaniei. În 1448 figurează un cneaz de Tăuți – Stefan de Buda cneaz de Tothfallow.⁸⁷ După trecerea la reformă și secularizarea moșiilor bisericii catolice din 1566, satul Tăuți trece în posesia principelui Transilvaniei, după care schimbă succesiv proprietarii. Bota amintește existența a două sate „învecinate între ele” cu același nume: Tăuții Românești și Tăuții Ungurești,⁸⁸ acesta din urmă situat probabil în arealul între Tăuții Românești (satul actual) și hotarul satului Florești. Începând cu 1620, ambele sate schimbă o serie de proprietari și vor fi obiectul unui îndelungat proces (1657-1754). Bota arată că iezuiții, „în jurul anului 1720, pentru a-și asigura cu brațe de muncă lucrarea altor moșii pe care le stăpâneau, au mutat locuitorii Tăuților Ungurești [...] în Cluj-Mănăstur [și] în Vlaha”,⁸⁹ Tăuții Ungurești devenind astfel un *praedium*, sau loc pustiu. În 1760 în conscripția generalului Bukow, figurează 46 de familii și un preot de cult unit, dar în 1761 numărul scade la doar 2 familii (13 suflete).⁹⁰ În 1822 se construiește biserica de lemn care se păstrează și azi.

Datorită izolării relative a satului Tăuți și a proximității de Cluj și de Florești, mare parte din evenimentele istorice majore nu au influențat viața cotidiană a acestuia. Totuși Bota amintește că în perioada 1940-1944, datorită trasării noii granițe ungare, valea satului Tăuți devine punctul de trecere „dintre frați [...] și pe aici se strecurau tainic fugarii «în Țară» ori «până acasă» să-și revadă pe cei dragi”.⁹¹

Schimbări mai mari apar în etapa regimului comunist, când satul este dotat cu o școală nouă și o cooperativă. În această perioadă se intensifică procesul de migrație a forței de muncă spre nucleul urban Cluj și, observă Bota, „tăuțenii în mare număr s-au angajat muncitori în întreprinderile clujene”.⁹²

Cele trei localități componente ale comunei Florești își păstrează în continuare statutul de **sat**, chiar dacă satul-reședință, Florești a avut o creștere masivă în etapa contemporană – atât ca suprafață, densitate construită și mai ales din punct de vedere demografic.

2. Evenimente istorice în teritoriul administrativ.

Acest subcapitol punctează evenimentele care au avut loc pe teritoriul comunei Florești și mențiunile din diverse surse care menționează cele trei sate componente ale comunei.

- 1272 – un act de transfer menționează că „moșia [Florești/Zaasfenes] a fost transcrisă de regele Ștefan al Ungariei pe numele lui Andrei, fiul contelui Mihail”⁹³

⁸⁷ Bota, op.cit., 49.

⁸⁸ Bota, op.cit., 49.

⁸⁹ Bota, op.cit., 50.

⁹⁰ „De ce s-au răzgândit și unii și alții, și cei care au părăsit unirea și cei care au revenit la ea, dacă a ținut schimbarea de atitudine de promisiunile care li se vor fi făcut, de amenințări sau presiuni la care vor fi fost supuși de stăpânii de pământ, e dificil de apreciat. [...] George Haller, de exemplu, îi convinsese până în octombrie 1761 pe sătenii din Tăuți să se declare uniți (în iunie protopopul nota că sunt în sat doar două familii unite) dar în ianuarie 1762 erau din nou cu toții neuniți.”, Miron, Greta-Monica, Biserica Greco-Catolică din Comitatul Cluj în secolul al XVIII-lea, Presa Universitară clujeană, Cluj-Napoca, 2007, 114, 115.

Mărturisirea din toamna trecută fusese deci un act trecător de supunere față de autoritatea locală

⁹¹ Bota, op.cit., 53.

⁹² Bota, op.cit., 53.

⁹³ Fejer Gregorius, Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis, thomus V, vol. I. Budae, 1829, pg.241, și Bunea Augustin, Sematismul veneratului cler al mitropoliei de Alba Iulia și Făgăraș, Blaj, 1900, p.244, apud. Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 17.

- 1241, Marea invazie tătară – după acest eveniment localitatea **Luna de Sus**. a fost colonizată cu sași de către episcopul romano-catolic al Alba-Iuliei, stăpânul domeniului din care satul făcea parte.
- 1272-75 – dania făcută de regele Ungariei Ștefan al V-lea către episcopul și biserica Sf. Mihail din Alba Iulia, prin care Clujul ajunge împreună cu împrejurimile sale – printre care e numită și moșia Feneș – sub jurisdicția episcopală.⁹⁴
- 1373 (25 octombrie) - Regele Ludovic I interzice episcopului Transilvaniei, Dumitru, să ia darea montană de la locuitorii din Cluswar (Cluj) pentru viile de la Fenes (Florești).
- 1405 (19 iunie, 22 iunie) – documente prin care Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei dă fiilor lui Dionisie Ban, Ladislau și Gheorghe cu titlul de nouă donație posesiunile Bonchhyda, Walazwt, Borsa, Salgo, Igrethy și Tothfalw (Tăuți), din comitatul Dăbâca, pentru serviciile fidele și poruncește conventului din Cluj-Mănăstur să trimită om de mărturie pentru acestora în stăpânire;
- 1435 – un document cu autor necunoscut numește un litigiu între episcopul și prelații de la mănăstirea din Cluj-Mănăstur, privind hotarele moșiilor Bogartelke (Băgara), Egeres (Aghireșu), Inaktelke (Inucu), Kolos Monostra (Cluj-Mănăstur), Mako (Macău), Szasz Fenes (Florești), Szelistye (Săliște), Túre (Turea);
- 1539 – un document arată mărturia preotului paroh de Zazphenes (Florești), numit Andrei, despre arendarea mai multe moșii lui Ladislau Mikola pentru suma de 28 florini.
- 1547 (17 ianuarie) – un document cu semnătura și sigiliul reginei Isabela a Ungariei, Isabella, privind porunca acesteia către magistratul din Coloswar (Cluj) să-i facă dreptate lui Ștefan Zalay și să plătească darea vinurilor din dealul Zaazfenes (Florești); printr-un alt document, emis doar două luni mai târziu (22 martie), Izabela, regina Ungariei, poruncește să fie interzisă strângerea dării de pe dealurile cu vii din așezarea Feneș (Florești);
- 1589 (25 aprilie) - Sigismund Báthory, principele Transilvaniei, poruncește ca locuitorii din Cluj care au vii pe dealul din Florești să nu plătească alte dări decât zeciuiala.
- 1660, 22 mai – lupta dintre principele Transilvaniei Gheorghe Rákóczi II și turci, conduși de pașa Ahmet Seidiș confruntarea are loc „pe drumul Floreștiului lângă Lona” și care se soldează cu înfrângerea lui Rakoczi „la Șesul Oastei – pe cursul Lonei, la vărsarea ei în Someș”.⁹⁵
- 1646 – printr-un document intitulat *Litterae testimoniales et divisionales Georgii Rakoczy Principis Transsylvaniae ad Sigismundum, Georgium et Dionysium Banffy datae*, principele Transilvaniei George Rákóczy confirmă diviziunea făcută de Sigismund, George și Dionisie Banffy în posesiunile din Comitatele Crasna, Cluj și Dăbâca moștenite de ei de la Francisc și Petru Banffy Losonczy de Zentelke – în comitatul Cluj fiind amintită și moșia Feneș (Florești);
- 1691 – prima Diplomă Leopoldină, prin care Transilvania devine provincie a Imperiului Habsburgic;
- 1921 – Reforma Agrară – prin care sunt împrăștiți locuitorii celor trei sate Florești, Luna de Sus și probabil Tăuți; se desființează „moșiile foștilor grofi

⁹⁴ Goldenberg, S., Clujul în sec. XVI, cap. Clujul de la *castrum* la *civitas primaria*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958, p.15

⁹⁵ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 30.

localnici”, în Florești moșia Kelemen Mikeș, respectiv în Luna de Sus, domeniul feudal al Gilăului.⁹⁶

- 1944: Eliberarea orașului Cluj – prin operațiunea cu nume de cod „Debrețin” concepută și condusă de comandamentul Frontului 2 ucrainean al Armatei Roșii, la care au participat Armata 4 română, și unități din Armata 1. „Ofensiva armată pe direcția Cluj a fost declanșată la 9 octombrie 1944, la ea participând [...] Armata 4 română și Armata 27 sovietică (în cadrul căreia acționau și diviziile 2 munte și 18 infanterie române), din zona centrală a podișului transilvan. După două zile de atacuri și manevre militare bine planificate, Clujul a fost eliberat la 11 octombrie 1944, în urma loviturilor combinate ale Diviziilor 18 Infanterie și 2 munte române și a Corpului 104 sovietic. Sub presiunea atacurilor din mai multe direcții, armatelor germane și maghiare le-au rămas doar varianta retragerii din oraș spre nord-vest, pe direcția Chinteni - Deuș sau Baci - Nădășel, direcții spre care trupele inamice s-au și retras, de altfel, în noaptea de 10-11 octombrie și în ziua de 11 octombrie, până în jurul orelor 11, pentru a evita încercuirea în oraș. În retragere, soldații străini au distrus podurile de peste Someș și mai multe obiective industriale din Cluj. Între timp, unitățile militare românești au ocupat intersecția Gilău - Luna de Sus - Florești, deschizând cale liberă spre Cluj. [...] intrarea în orașul părăsit de trupele germane și ungare s-a realizat dinspre vest, prin cartierul Mănăștur, în ziua de 11 octombrie, în jurul orelor 9.30 [...]”⁹⁷
- Unitatea militară din Florești este implicată în evenimentele de la revoluția din 1989 desfășurate în Cluj, însă nici un eveniment deosebit nu este înregistrat pe teritoriul comunei.

3. Prezente arheologice în teritoriul administrativ

Pentru arealul de studiu, arealul transilvan și județul Cluj în particular,⁹⁸ a fost constatată prezența celților în secolele II și III î.Hr., însă și influența acestora asupra populațiilor locale geto-dace. În linii mari, descoperirile aparținând celei de-a doua epoci a fierului,⁹⁹ **din așezările deschise și întărite (cetăți)**, precum și din **necropolele plane** sau **tumulare** atestă o continuare și o dezvoltare a culturii materiale a geto-dacilor.¹⁰⁰ Cultura și structurile tribale geto-dacice, respectiv uniunile tribale mai mici și mai mari, se dezvoltă în vremea lui Burebista în forma de **organizare socio-politică a statului**; această etapă civilizația geto-dacă va fi marcată profund de contactul cu civilizația romană. Aceste caracteristici ale contextului pot fi identificate și pentru arealul studiat, comuna Florești.

⁹⁶ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 43.

⁹⁷ 11.oct. - Eliberarea Clujului de către armatele româno-sovietice, articol online, sursa: Memorie și cunoaștere locală, https://www.bjc.ro/wiki/index.php?title=11.oct._-_Eliberarea_Clujului_de_c%C4%83tre_armatele_rom%C3%A2no-sovietice&oldid=6317, accesat 2023.

⁹⁸ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârzu, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 149.

⁹⁹ Petrescu-Dîmbovița propune următoarea împărțire a La Tène-ului geto-dacic: perioada veche (circa 450 – începutul secolului al III-lea î.Hr.), mijlocie (secolul al III-lea î.Hr. – începutul secolului al II-lea î.Hr.) și târzie (începutul secolului al II-lea î.Hr. – 106) ultima corespunzând celei mai mari dezvoltări a civilizației geto-dacice din vremea lui Burebista și Decebal [...]”, Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârzu, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 133.

¹⁰⁰ Petrescu-Dîmbovița, Daicoviciu, Teodor, Bârzu, Preda, *Istoria României de la începuturi...*, 134.

Pe teritoriul comunei, „zonele locuite în preistorie și antichitate sunt cele aflate pe terasele mai înalte ale Someșului, majoritatea cu expuneri sudice, iar tumulii cu expuneri nordice”.¹⁰¹

Conform repertoriul arheologic al județului Cluj semnaleză pentru acest interval (etapa pre-romană) în Florești, o serie de descoperiri constând în: fragmente ceramice grosiere, unelte de piatră cioplită și șlefuită datând din perioada neolitică; fragmente ceramice încadrate în epoca bronzului, cultura Coțofeni, și alte fragmente aparținând primei vârste a fierului (Hallstatt); în zona „Cetatea Fetei au fost identificate „fragmente ceramice din faza de tranziție spre epoca bronzului (Coțofeni), din epoca bronzului, Hallstadt, Latène și prefeudal”.¹⁰² Marcu amintește una dintre descoperirile importante: „o sabie celtică de fier întregă, descoperită în apropiere de Pârâul Bongar și de situl arheologic de la Labu, donată Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei”.¹⁰³

Spre exemplu, pe unul dintre cele 31 de situri ale comunei – cel al complexului comercial Polus/Vivo, sau punct *Șapca Verde*, descărcarea arheologică efectuată (2006-7) arată că „epoca preistorică este reprezentată de descoperiri aparținând eneoliticului final (cultura Coțofeni) [printre care **locuințe îngropate și semi-îngropate**] și primei epoci a fierului” [printre care un „**bordei de formă rectangulară cu colțurile rotunjite**”, precum și fragmente ceramice, osteologice, litice și de bronz].¹⁰⁴ Pe sit au fost descoperite o **așezare neolitică**, o **așezare temporară din epoca bronzului timpuriu** (Coțofeni),¹⁰⁵ o **necropolă** de incinerare din epoca bronzului mijlociu (Wietenberg / IV),¹⁰⁶ o **așezare din epoca bronzului mijlociu** (Wietenberg), o necropolă de inhumare din epoca bronzului târziu (1300-1100 î.Hr.),¹⁰⁷ o **așezare etapa Hallstatt și o așezare La Tène** (Sec. III - II a. Chr., Celtică, dacică) cu „elemente de habitat, **bordeie semi adâncite și gropi**” însă fără o necropolă asociată.¹⁰⁸ Conform RAN, „prezența masivă a ceramicii cu

¹⁰¹ Marcu, Felix, *STUDIUL ISTORIC Comuna Florești (jud. Cluj)*, Cluj-Napoca, 2013, 4.

¹⁰² Crișan, i., H., Bărbulescu, M., Chirilă, E., Vasilev, V., Winkler, I., *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Muzeul de Istorie al Transilvaniei, Biblioteca MVSEI NAPOCENSIS V, Imprimeria Ardealul, 1992, 201-205, 204.*

¹⁰³ Marcu, Felix, *STUDIUL ISTORIC Comuna Florești (jud. Cluj)*, Cluj-Napoca, 2013, 6.

¹⁰⁴ *Cronica cercetărilor arheologice din România – campania 2007, A XLII-a SESIUNE NAȚIONALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE IAȘI, 14 – 17 MAI 2008, MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR, COMISIA NAȚIONALĂ DE ARHEOLOGIE, DIRECȚIA GENERALĂ PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL, DIRECȚIA MONUMENTE ISTORICE ȘI ARHEOLOGIE, COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL „MOLDOVA” IAȘI, cIMeC – INSTITUTUL DE MEMORIE CULTURALĂ, 2008, cap.67. Florești, com. Florești, jud. Cluj, 137-138.*

¹⁰⁵ Așezarea reprezintă o etapă incipientă a culturii Coțofeni. Stratul de cultură indică o locuire temporară. Locuirii Coțofeni îi pot fi atribuite un număr de 9 gropi, două vetre exterioare unor locuințe, o locuință seminiîngropată și 8 locuințe de suprafață. S-au identificat 2 arii mai mari de platforme de chirpic care conțineau urme de nuiele, pari și bârne. În extremitatea estică și sudică au fost identificate urmele a două vetre, fiecare cu un strat izolant de ceramică dedesubt. S-au recuperat mai multe vase întregibile, 3 râșnițe și 2 zdrobitoare, precum și o fusaiolă. Cf, RAN, cod sit 57715.06.

¹⁰⁶ Cf. RAN (57715.06), au fost descoperite 25 de morminte de incinerare sub formă de urne (vase de tip sac) în care au fost descoperite oase calcinate – considerată drept o etapă timpurie din evoluția necropolei.

¹⁰⁷ Descrierea RAN atestă „140 de morminte de inhumare, în groapă ovală sau rectangulară. Unele erau acoperite cu manta de pietre sau încercuite cu pietre. A fost descoperit și un mormânt dublu, unde scheletele a doi adulți tineri, o fată și un băiat de cca 13-15 ani se aflau poziționate unul în fața celuilalt”. RAN, cod 57715.06.

¹⁰⁸ RAN, cod 57715.06.

tradiție coborând până în prima epocă a fierului, lucrată cu mâna, probează fără îndoială existența unei populații autohtone în zonă, de origine tracică. Elementele celtice sunt atestate pe baza descoperirilor ceramice”.¹⁰⁹

Și situl Șapca Verde, ca și majoritatea puncte de săpătură arheologică din arealul studiat prezintă și elemente aparținând etapei romane, prefeudale și feudale. Spre

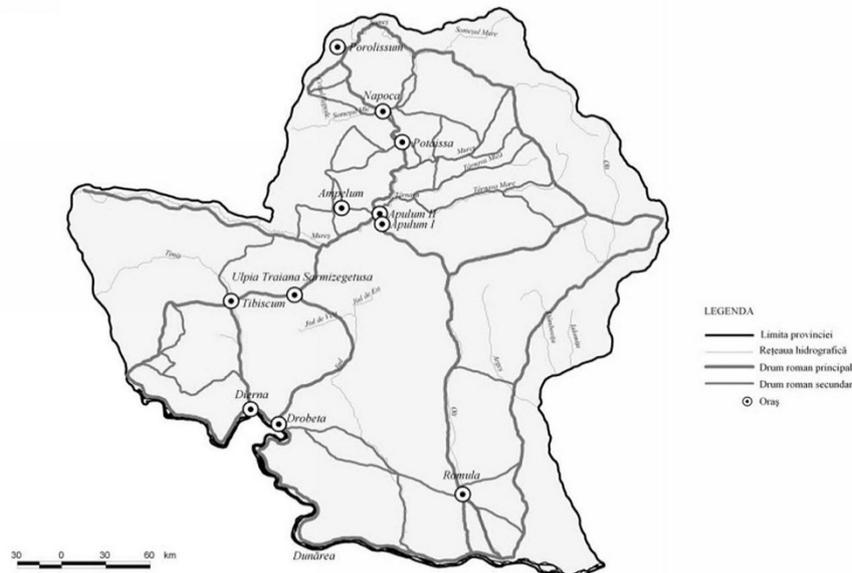

Fig. 3.1. Harta așezărilor romane din Dacia Romană, cu evidențierea drumurilor romane principale și secundare (preluare după M. Bărbulescu - coordonator, Atlas-dicționar al Daciei romane, Cluj-Napoca, 2005, planșa XIII, la Florin-Gheorghe Fodorean, Archaeological field survey along the Roman road from Potaissa to Napoca, Romania).

exemplu, pe lângă cele enumerate anterior pe acest sit au mai fost descoperite și: „o fântână, folosită după dezafectare ca groapă menajeră”, „o așezare de tip rural din epoca romană, unde „majoritatea contextelor arheologice fiind sau aparținând unor locuințe de suprafață [din lemn], semi-adâncite sau adâncite”, iar „materialul arheologic [asociat] constă în special din ceramică”;¹¹⁰ o necropolă romană cu „un mormânt de incinerare și un monument funerar cu incintă de zid, precum și resturi de la un monument în formă de aedicula”, dar și o așezare și o necropolă de inhumare din epoca migrațiilor (450–550 d.Hr.) cu o configurație tipic gepidică (de tip cimitir cu morminte dispuse în șiruri paralele),¹¹¹ cu 99 morminte cu inventar asociat; pe același sit a fost descoperită și o așezare din epoca migrațiilor (Sec. VII-VIII d.Hr.).¹¹² Acesta este de altfel și „primul caz din zonă în care au fost scoase la iveală complexe aparținând atât unei așezări, cât și unei necropole gepidice”.¹¹³

Un alt sit arheologic important situat în localitatea Florești - Cetatea Fetei –¹¹⁴ prezintă o stratificare similară, cu descoperiri din epoci succesive: două așezări din epoca bronzului/cultura Coțofeni timpuriu respectiv epoca bronzului, o așezare din

¹⁰⁹ RAN, cod 57715.06, Așezare La Tène (Sec. III - II a. Chr.).

¹¹⁰ RAN, cod 57715.06.

¹¹¹ Cf. RAN, începând din a doua jumătate a sec. V d. Hr. și până spre mijlocul veacului următor, această conformație cu morminte dispuse în șiruri paralele caracterizează lumea gepidă.

¹¹² Cronica cercetărilor arheologice din România – campania 2007, cap.67.Florești, ... 137.

¹¹³ Lăzărescu, Vlad-Andrei, Așezarea din secolul al VI-lea p. Chr. în (eds.) Cociș, Ursuțiu, Mustață, Gogâlțan, *Cercetări Arheologice Preventive la Florești–Polus Center, Jud. Cluj (2007)*, Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca, 319-418, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009, 319.

¹¹⁴ RAN, cod 57715.02

epoca Hallstatt, cetatea dacică din epoca La Tène (Sec. I a. Chr. - I p. Chr.), o așezare din epoca migrațiilor și în suprapunere peste cetatea dacică, o cetate din epoca medievală (sec. XIII - XV), „construită de episcopii de Alba Iulia la sfârșitul sec. XIII și este distrusă la începutul sec. XV. S-au identificat faze de fortificare cu val și palisadă, zid de piatră”.¹¹⁵

Situl arheologic de la Florești – Labu prezintă o stratificare similară, cumulând o serie de **așezări**: din epoca bronzului timpuriu (Coțofeni), epoca bronzului, din Hallstatt, din La Tène (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.), din epoca romană (sec. II - III d.Hr.), din epoca post-romană (Sec. III - IV), și din epoca migrațiilor (Sec. V -VI, Morești).¹¹⁶

Printre siturile din Luna de Sus, în cazul celui de la Dealul Țarineș aceeași ocupare succesivă poate fi observată: **așezarea din paleolitic** este succedată de **o așezare în etapa neolitică**, apoi de **o așezare în epoca bronzului, una în Hallstatt, și una în epoca migrațiilor**.¹¹⁷

În cazul Tăuțiului, descoperirile arheologice sunt mai restrânse, cu doar două obiective – **așezarea neolitică de la Tăuți-Cariera de nisip**,¹¹⁸ respectiv **așezarea fortificată din epoca bronzului mijlociu**, cultura Wietenberg / II, de la Tăuți-Coasta Vezuinilor (La Mănăstire).¹¹⁹

În monografia comunei Florești, realizată de I.M. Bota între anii 1980-2000, acesta face o serie de observații privind descoperirea unor urme arheologice de utilizare sau locuire: „în dealul de sus la cca 1300m NV de biserica romano-catolică în arătură se pot aduna fragmente ceramice de tip Coțofeni, precum și cioburi de culoare neagră cu slip metalic din prima vârstă a fierului”.¹²⁰

Pentru perioada romană, săpăturile arheologice întreprinse în Florești confirmă relația dintre Florești, Luna de Sus și Tăuți în raport cu cele două nuclee mari învecinate – Napoca și Gilău, și care **integrează cele trei așezări în rețeaua militar-economică**.

Astfel, pe situl arheologic discutat anterior, Polus/Vivo Șapca Verde, au fost identificate „un complex vast, foarte probabil **o villa rustica**” romană, o **necropolă**, un sector de „drum care conecta *villa* cu artera Napoca-Gilău”, precum și o serie de alte construcții, asemănătoare unei **așezări-sat**.¹²¹ Conform cronicii cercetărilor arheologice analizate, în acest areal au fost descoperite o serie de **patru complexe de factură romană**, „două dintre ele dovedindu-se a fi partea inferioară a nivelului roman care a fost distrus în mare parte datorită lucrărilor de nivelare efectuate în zonă înainte de începerea cercetărilor arheologice”.¹²² Complexele „constau din două locuințe semi-adâncite, o fântână, un monument funerar [semicoloane, fragmente de arhitravă]”, și un cuptor.¹²³

¹¹⁵ RAN, cod 57715.02

¹¹⁶ RAN, cod 57715.09.

¹¹⁷ RAN, cod 57724.03.

¹¹⁸ RAN, cod 57733.03.

¹¹⁹ RAN, cod 57733.02

¹²⁰ Bota, I.M., Florești..., 14.

¹²¹ Ciongradi, Carmen, Bota, Emilian, Voișian, Valentin, Epigraphische Weihealtäre aus Florești (Kreis Cluj), Ephemera Napocensis, XX, 2010, p. 211–219, 211.

¹²² Cronică cercetărilor arheologice din România – campania 2007, A XLII-a SESIUNE NAȚIONALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE IAȘI, 14 – 17 MAI 2008, MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR, COMISIA NAȚIONALĂ DE ARHEOLOGIE, DIRECȚIA GENERALĂ PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL, DIRECȚIA MONUMENTE ISTORICE ȘI ARHEOLOGIE, COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL „MOLDOVA” IAȘI, cIMeC – INSTITUTUL DE MEMORIE CULTURALĂ, 2008, cap.67. Florești, com. Florești, jud. Cluj, 137-138.

¹²³ Bota, I.M, *Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească*, Editura Societății culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca, 2000, 14.

Descrierea detaliată a acestora poate fi consultată în anexa 3, extras din Repertoriul Arheologic National pentru comuna Florești.

Aceste descoperiri din epoca romană confirmă forma organizațional-administrativă dar și continuitatea locuirii în zonă; teritoriul actualei comune Florești își menține importanța ca satelit al nucleelor învecinate. Principalele puncte unde au fost făcute descoperiri din perioada romană sunt în Florești la situl arheologic de la Șapca Verde, la situl de la Labu, așezarea romană de la Lab-Vest, situl din Cartier Cetatea Fetei / Strada Fagului, respectiv în Luna de Sus, la Dealul Budulău (Turn roman) și la Dealul Mic 5 (Turn roman) și la Valea Sărății (așezare romană). Pentru epoca post-romană, sunt notabile siturile de la Florești - Izvorul Cașului, de la Florești - Pârâul Bongar, și cel de la Florești - Tarișnes Dâmb.

Marcu amintește o descoperire din 1930, „pe proprietățile învățătorului Ioachim Pop”, a unei săbii lungi de fier (128cm) datată din perioada pre-feudală.¹²⁴

În monografia comunei Florești, I.M. Bota amintește aceste urme arheologice de utilizare sau locuire subliniind suprapunerea diverselor etape – din etapa romană „la vărsarea pârâului Bongard în Someșul Mic, în partea de hotar Labu are urme de tip Coțofeni, apoi din epoca bronzului, fragmente de vase din epoca fierului, din epoca romană și post-romană (sec III, IV d.Cr.) și mai târziu atestă existența unei așezări omenești de lungă durată a cărei locuințe au fost așezate spre marginea abruptă a promotorului”,¹²⁵ corespunzând probabil sitului Labu-Florești, înregistrat sub codul 57715.09 în RAN. În continuare, Bota semnalează și descoperirile din arealul Homdor și Cetatea Fetei cu „fragmente ceramice tip Coțofeni și cenușii din epoca bronzului”,¹²⁶ respectiv „pe partea dreaptă a șoselei Cluj Napoca – Oradea [...] fragmente ceramice de culoare neagră din epoca fierului și prefeudale, precum și țiglă de acoperiș, fragmente de olan din epoca romană”.¹²⁷

Conform studiului arheologic anterior al comunei Florești, realizate de arheolog expert Marcu, Felix și arheolog specialist Cupcea, George în 2013, au fost identificate și analizate o serie de situri arheologice. Siturile descrise mai jos – extras din lucrarea menționată – corespund unor fișe de sit care pot fi consultate în anexele acestui studiu.

„Nr. 240. Florești. În grădina casei de pe str. Cloșca 63 au fost descoperite fragmente ceramice neolitice și aparținând epocii bronzului.

Nr. 241. Florești. În apropiere de “Hotmort” și de punctele 245--246 au fost identificate fragmente ceramice neolitice, aparținând grupului Tisza--Polgar, corespunzător nr. 4 din Repertoriul Arheologic al jud. Cluj. În partea superioară a dealului este clar vizibil un tumul, cu un diametru de aproape 20 m, iar din zonă provin fragmente ceramice databile în epoca neolitică, probabil Coțofeni (**nr. 246**). În apropiere este probabilă existența unui al doilea tumul, fără a identifica în periegeze fragmente ceramice (**nr. 245**).

Nr. 242. Florești. La vest de începutul bulevardului Cetatea Fetei, pe terasa mai înaltă au fost identificate fragmente ceramice din epoca fierului și de epocă romană.

Nr. 247. Florești. În timpul construirii cartierului ANL Cetatea Fetei, în zona ansamblului A5, la sud de Sala se Sport și de actuala clădire care găzduiește o grădiniță au ieșit la iveală fragmente ceramice aparținând epocii bronzului, probabil culturii Wietenberg.

¹²⁴ Marcu, Felix, *STUDIUL ISTORIC Comuna Florești (jud. Cluj)*, Cluj-Napoca, 2013, 7.

¹²⁵ Idem.

¹²⁶ Bota, I.M., *Florești...*, 14.

¹²⁷ Bota, I.M., *Florești...*, 15,

Nr. 248. Florești. Pe terasa înaltă a Someșului Mic, la nord de actualul baraj de acumulare din Florești, în zona cunoscută ca Dealul de Sus au fost descoperite fragmente ceramice din epoca bronzului și fierului.

Nr. 249. Florești. În zona numită "Labu", la c. 2500 de m est de punctul precedent, pe terasa mai înaltă de la nord de Someșul Mic și la est de Părăul Bongar este semnalată existența unei locuiri complexe începând din neolitic (Coțofeni), continuându-și existența în epoca bronzului, Halstatt, epoca romană și post-romană (sec. IV--VI p.Chr). Urmele așezării nu sunt vizibile, dar pot fi încă colectate numeroase fragmente ceramice, în special în apropiere de marginea sudică a terasei. La cca.100 m nord, foarte aproape de locul în care drumul de exploatare agricolă trece peste Părăul Bongar a fost descoperit în timpul lucrărilor agricole o sabie celtică de fier întreagă (**nr. 244**). La c. 150 m vest de acest punct au fost identificate în săpătura efectuată la începutul lunii august 2013, pentru înlocuirea unui tub de colectare a apei pe sub drumul de exploatare mai multe fragmente ceramice de culoare roșiatică, foarte probabil romane (**nr. 256**). Apar la o adâncime de 50 de cm, dar în profilurile săpăturii nu este vizibilă vreo altă urmă arheologică.

Nr. 250. Florești. Pe aceeași terasă, între punctele precedente, la c. 500 m de punctul 248, și la est de Poligonul militar, în zona Dealului de Jos, sau a "Gropii lui Parip", au fost identificate fragmente ceramice din epoca bronzului, corespunzător nr. 6 din Repertoriul Arheologic al jud. Cluj. Fragmente ceramice numeroase au fost descoperite și în zona Poligonului amintit, databile în epocile bronzului, Hallstatt și prefeudală (**nr. 253**).

Nr. 251. Florești. În zona "Izvorul Cașului", la alți cca. 200m est de punctul precedent este cunoscută o altă așezare preistorică, probabil tot de epoca bronzului, dar au fost identificate și fragmente ceramice din perioadă post-romană. La nord de drumul european E60 Cluj-Florești, [...], în timpul săpăturilor pentru înlocuirea fibrei optice au fost identificate fragmente ceramice neolitice.

Nr. 258. Florești. Cu ocazia construirii centrului comercial de la Polus/Vivo au fost descoperite mai multe așezări și necropole antice. Este vorba despre o necropolă de înhumatie de mari dimensiuni databilă în epoca bronzului. Unele dintre morminte sunt împrejmuite cu ring de piatră. Toate scheletele sunt chircite, defuncții fiind așezați pe o parte. Inventarul mormintelor este destul de bogat constând din vase ceramice. Pe unul din zidurile care împrejmuiu un ring situat aproape de colțul de SE al complexului a fost descoperit un menhir fragmentar. În aceeași zonă au fost cercetate câteva bordeie în care a fost descoperită ceramică celtică de bună calitate. Așezarea romană a fost aproape în totalitate distrusă de săpături pentru construcția complexului, anterior începerii cercetărilor arheologice. Au fost descoperite doar partea inferioară a unor locuințe semi-adâncite romane, ale unor fântâni și jumătate dintr-un cuptor rectangular, probabil pentru ars țigle. De asemenea, [au fost descoperite] urmele drumului roman Gilău Napoca și a unei construcții aparținând probabil unei ferme romane [și] numeroase fragmente ceramice, un fragment de diplomă militară, un cadran solar și mai multe obiecte reprezentative de bronz. Locuirea romană este suprapusă de un cimitir databil în sec. V-VI, probabil gepidic, cu numeroase morminte din care a fost scos la iveală un material arheologic extrem de bogat, printre care și obiecte de aur. În extremitatea de SE au fost cercetate două locuințe rectangulare cu cuptoare de piatră databile din sec. X-XI p.Ch.

Luna de Sus

Pe teritoriul satului s-au descoperit unelte ce datează din paleoliticul superior: un răzuitor din silex și 2 topoare. După marea invazie tătară din 1241 localitatea a fost colonizată cu sași de către episcopul romano-catolic al Alba-Iuliei, stăpânul domeniului din care satul făcea parte. Pe teritoriul satului, zona Ordög Árok-Kistér în cadrul

cercetărilor preventive pe tronsonul 2 B al Autostrăzii Transilvania au fost efectuate săpături arheologice între anii 2004-2006, fiind descoperită o mică fortificație. Cel mai probabil ar fi ca fortificația să aparțină primei vârste a fierului, inclusă în categoria fortificațiilor de refugiu. De asemenea a fost descoperită o așezare din epoca bronzului și mici fragmente ceramice atipice, datând cel mai probabil de la sfârșitul mileniului III a. Chr. [...]

Sunt semnalate mai multe situri arheologice în satul Luna de Sus, dar numai două pot fi localizate cu o oarecare precizie. Fortificația (nr. **236**) din apropierea autostrăzii, cercetată parțial, și situl de la nord de Dealul Rotund, situat pe cea mai de jos terasă a Văii Lonii. În rest semnalările din repertoriul arheologic al jud. Cluj și din studiile de specialitate sunt incerte, iar în urma periegezelor nu [a mai fost] identificat material arheologic. În majoritatea toponimelor indicate denivelările aparente ale terenului pot indica siturile arheologice pomenite. De pe teritoriul comunei, în zona numită "Deasupra Punții" (Pallófelett) au parvenit la Institutul de Geologie din Cluj răzuitoare din silex, date în aurignacian. Din alte locuri neprecizate provin trei topoare de piatră. [...].

În zona Dealului Rotund și a Dâmbului Rotund, toponime oricum neclare și greu de identificat pe teren sunt semnalate mai multe descoperiri din epoci preistorice, majoritate fiind probabil atribuibile epocii bronzului. Este o zonă situată la sud de satul Luna de Sus, cu expunere nordică și între cele două proeminente situate de o parte și de cealaltă a Văii Vulpiei care se varsă în Valea Lonii. După configurația și aspectul terenului presupunem că înălțimea de la est de Valea Lonii (nr. **254**) este Dâmbul Rotund, iar cea de la est de aceasta, acoperită în cea mai mare parte de pădure ("Pădurea Rotundă") este Dealul Rotund.

Nr. 228. Luna de Sus. În apropiere de Dealul Rotund și de așezarea numerotată cu nr. convenționale **229, 230** pe versantul de nord al dealului. Este presupusă existența unor tumuli databili, după conformația terenului, în epoca bronzului.

Nr. 229-230. Luna de Sus. La nord-vest de punctul anterior este semnalată o așezare de epoca bronzului, fiind identificate în periegeze mai multe fragmente ceramice de mici dimensiuni databile în aceeași perioadă.

Nr. 231-235. Luna de Sus. În locul așa-numit "Fântâna Puturoasă", la câțiva metri sud de punctele precedente se poate observa o proeminență (mamelon) de mari dimensiuni, cu dimensiuni de circa 80,00 x 40,00 m. Poate fi o proeminență naturală, dar utilizarea locului și ca tumul este foarte posibilă. În apropiere este de asemenea posibilă o așezare databilă în aceeași perioadă. Informațiile [au] fost furnizate de către Tiberiu Tecar, care susține și existența unor artefacte corespunzătoare epocii bronzului în zonă.

Nr. 236, 243. Luna de Sus. La poalele de est ale dealului „Tarișnes” (Chișter, Râpa Dracului), pe o terasă puțin mai înaltă, în locurile numite și Chișter și șanțul Râpa Dracului, s-au găsit 23 de fragmente ceramice grosiere, arse rudimentar. Alături au fost descoperite bucăți de chirpici, unelte de piatră cioplite (răzuitoare de cuarț și de cuarțit), o daltă șlefuită, neperforată, din gresie, toate acestea datând, foarte probabil, în neolitic. În afara acestora se pot culege și fragmente ceramice din perioada post-romană (sec. III—IV p.Chr.)

Nr. 237. Luna de Sus. La aproximativ 500 m nord-vest de punctele precedente, în locul numit Tarișneș-Chișter-Râpa Dracului, a fost identificată o fortificație preistorică a cărei incintă este vizibilă sub forma unui val de pământ și a unui șanț de apărare destul de adânc pe alocuri. Fiind într-o zonă împădurită urmele acesteia nu sunt ușor accesibile. Este posibilă datarea acesteia în prima epocă a fierului, fiind descoperite în apropiere mai multe fragmente ceramice din epocă cu ocazia săpăturilor de salvare ocazionate de construcția autostrăzii Transilvania (punctul **238**).

Nr. 238. Luna de Sus. Pe versantul estic al dealului descris anterior au fost descoperite mai multe fragmente ceramice databila în prima epocă a fierului.

Nr. 239. Luna de Sus. În zona "Valea Sărății" în apropiere de punctele precedente, dar la est de Autostrada Transilvania, pe malul stâng al Văii Lonei, au fost identificate fragmente ceramice databil în epocă romană.

Nr. 254. Luna de Sus. În zona Dâmbului Rotund sau a Dealului Rotund, în apropiere de înălțimea de la est de Valea Lonii, au fost semnalate fragmente ceramice preistorice. Sunt vizibile denivelări de teren numeroase care pot fi vechi urme de tranșee din al doilea război mondial, nefiind cunoscute cercetări arheologice în zonă.

Tăuți

Nr. 252. Tăuți. Cel mai important sit arheologic este fără îndoială Cetatea Fetei, atestată în sec. al XIII--lea. În zonă au fost descoperite fragmente ceramice aparținând culturii Coțofeni, epocii bronzului, primei epoci a fierului, dar și prefeudale. Cetatea a fost construită în prima jumătate a sec. al XIII--lea, fiind dărâmată cu ocazia răscoalei de la Bobâlna din 1437. Planul cetății este neclar, fiind necesare cercetări arheologice pentru clarificarea

situației.

Celelalte două situri arheologice (**nr. 255, 257**) de pe raza satului sunt nesigure, nefiind confirmate în urma periegezelor."¹²⁸

Aceste situri au fost identificate Felix Marcu și George Cupcea, în cadrul unei evaluări de teren desfășurate în comuna Florești, pentru Studiul arheologic al comunei realizat în 2013. În urma acestei evaluări în teren „siturile, cu câteva excepții au fost înregistrate cu coordonate ST70”.¹²⁹ Acestora li se adaugă o serie de alte descoperiri realizate ulterior și înregistrate în Repertoriul Arheologic Național – lista completa a obiectivelor de interes arheologic, cu codurile de identificare actualizate, poate fi consultată în anexele acestui studiu (Extras RAN, comuna Florești).

Recomandările de protecție propuse de arheologii Marcu și Cupcea, constă în realizarea a „mai multe zone de protecție a patrimoniului înregistrat, unele cu risc ridicat de

distrugere.

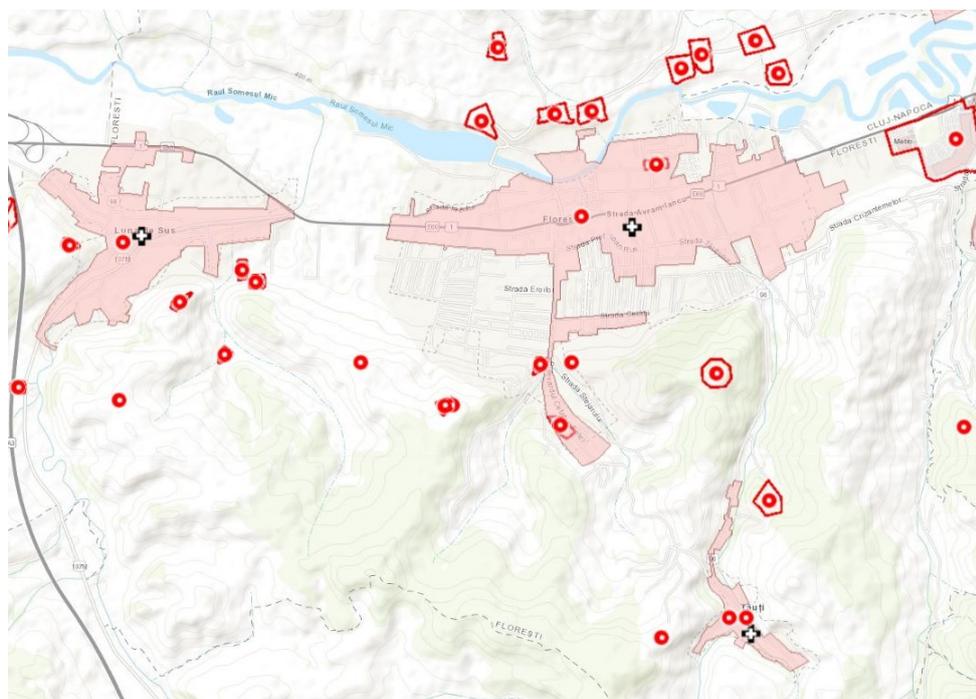

Fig.3.2. Schema amplasării punctelor de interes arheologic în localitățile analizate și în arealul învecinat acestora, pe Harta CIMEC a siturilor arheologice (sursa: Server cartografic pentru patrimoniul Național, [https://mapserver/ec.ro/Mapserver/index.html](https://mapserver.ec.ro/Mapserver/index.html))

¹²⁸ Marcu, Felix, STUDIUL ISTORIC Comuna Florești (jud. Cluj), Cluj-Napoca, 2013, 7-15.

¹²⁹ Marcu, Felix, STUDIUL ISTORIC Comuna Florești (jud. Cluj), Cluj-Napoca, 2013, 47.

Zonele de protecție sunt marcate în planul topografic [vezi fișe situri și planșa situri arheologice] cu *magenta*, majoritatea siturilor fiind amenințate în primul rând de lucrările agricole. La toate siturile, în cadrul demarcației din plan, trebuie în mod obligatoriu realizate săpături arheologice de salvare în cazul unor lucrări de reamenajare în zonă. În celelalte zone, având în vedere caracterul aleatoriu al descoperirilor de pe teritoriul comunei propunem supraveghere arheologică obligatorie. Este posibil ca siturile arheologice identificate în periegeze să se întindă pe suprafețe mai mari decât marcasele din planul topografic, de aceea la efectuarea lucrărilor de construcții din apropiere trebuie prevăzută supravegherea arheologică”.¹³⁰

4. Evoluția statutului administrativ, militar, funcțional al localității

Capitolul anterior dedicat evoluției istorice a comunei (cap.II.1.) ilustrează în detaliu etape de organizare administrativă prin care a trecut comuna Florești, precum și contextul acestei evoluții. Acest capitol va puncta statutul administrativ al comunei, alături de cel funcțional și militar.

Teritoriul actualei **comune Florești** a făcut parte din structura administrativă a **voivodatului lui Gelu**, cu capitala la Dăbâca,¹³¹ și a **voivodatul Transilvaniei** între secolele al XII-XVI-lea. În cadrul **organismelor statale de tip cnezat și voivodat**, funcționează „până în a doua jumătate a secolului al XII-lea” județele –¹³² teritoriul comunei fiind inclus în comitatul Clujului. În secolul al XV-lea, **comitatul Cluj** includea cinci cetăți (Almaș/Castrum Almas, Bologa/Sebuswar, Gilău/Gyalo, Leta/Letavar, Cluj/Kluzsvar, **Feneș/Zaas fenes**) zece orașe și 285 de **sate** – printre care și Florești, Luna de Sus și Tăuți.

Începând cu secolul XVI, forma organizatorică devine **principatul**. În acest context organizarea administrativ-teritorială sub administrația maghiară, a înlocuit formele anterioare de organizare cu **comitate și districte**. Teritoriul actualei comune Florești cu cele trei sate analizate sunt incluse în **comitatului Cluj**.

Între secolele XVI-XVIII, unitățile administrative sunt în linii mari păstrate, cu modificări minore. Cele trei sate figurează în **comitatul Cojocna, comitatul Cluj-Cojocna, sau comitatul Cluj** (Comitatus Kollosensis, Kolozs-vármegye), și în subunitatea districtul **Gyalu (Gilău)**. Gündisch consideră ca stabile formele de organizare chiar mai mult, între secolele XI-XIV până în secolul al XIX-lea.¹³³ Arealul studiat cu așezările Florești, Luna de Sus și Tăuți, aparțin unității regionale a Ardealului, și **comitatului Cluj-Cojocna/Clușiu**/¹³⁴Kolozs vármegye/Komitat Klausenburg/Comitatus Kolosiensis – care se păstrează până în secolul al XVIII-lea. Structura acestui comitat va fi reinstabilită temporar, în secolul XIX, între anii 1867-1918 (de la formarea Imperiului Austro-Ungar până la unirea Transilvaniei cu România).

¹³⁰ Marcu, Felix, *STUDIUL ISTORIC Comuna Florești (jud. Cluj)*, Cluj-Napoca, 2013, 47.

¹³¹ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării administrativ-teritoriale a Transilvaniei*, 2.

¹³² Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 2.

¹³³ Gündisch, Konrad, *Autonomie de stări și regionalitate în Ardealul medieval*, în *Transilvania și sașii ardeleni în istoriografie*. Din publicațiile Asociației de Studii Transilvane Heidelberg, ed.Hora Sibiu, 2001, 33-63, 34.

¹³⁴ Gündisch, K., *Autonomie de stări și regionalitate în Ardealul medieval*, op.cit., 34.

Începând cu 1918, Transilvania este organizată în județe, iar satele Florești, Luna de Sus și Tăuți anterior incluse în comitatul Cluj, aparțin acum **județului Cojocna**/¹³⁵ *Kolozsvármegye*. **Județul Cojocna** avea reședința la Cluj, un prefect la conducere și 10 plase în componență. Începând cu 1925, după intrarea în vigoare a Legii pentru Unificare Administrativă (14 iunie 1925), organizarea oficială rămâne cea pe **județe și plase**, județul Cojocna devenind însă **județul Cluj**, și păstrând aproximativ aceeași dimensiune și conformație. Cele trei localități – Florești, Luna de Sus și Tăuți – rămân incluse în cadrul acestei unități.

Între 1929 și 1931 se adaugă structura organizatorică a **directoratului**, care nu are formă teritorială concretă, ci doar juridică și instituțională. Județul Cluj, unde este inclus teritoriul actual al comunei Florești și cele trei sate analizate, țin de Directoratul ministerial al Clujului, alături de alte 17 județe. Între 1930-1937, județul Cluj este înregistrat ca având 9 plase, 2 orașe și 230 de sate – printre care și Florești, Luna de Sus și Tăuți.

După reorganizarea administrativă din 1938, arealul studiat va fi inclus în Ținutul Someș, și în continuare în **județul Cluj**, în **plasa Gilău**.

În urma Dictatului de la Viena, și între anii 1940-44, arealul actualei comune Florești, cu localitățile Florești, Luna de Sus și Tăuți, la fel ca și orașul Cluj va fi temporar aflat sub ocupație maghiară, și vor fi incluse în **județul Cluj/Kolozsvármegye**, **districtul Cluj** (fig.1.23). Satele Luna de Sus și Tăuți devin sate de frontieră.

În august 1944 România este eliberată de trupele hitleriste și de ocupația maghiară, iar Ardealul de nord revine în granițele României. În același ani este eliberat Clujul și Floreștiul., Constituția din 1948 menține **vechile delimitări în comune, plase și județe**.

Din 1945 conducerea de orientare sovietică introduce **circumscripțiile administrative**, alcătuite la rândul lor din **județe**, după situația 1940. Din 1950, unitățile teritoriale oficiale vor fi **regiunile administrative**, subdivizate la rândul lor în **raioane**, și acestea subdivizate în **comune**. Cele trei sate analizate

Între 1950-52, 1952-56 și 1956-60 sunt modificate limitele regiunii Cluj, reorganizări care însă nu afectează Arealul actual al comunei Florești și cele trei sate din componența acestuia. La sfârșitul anului 1960 structura teritorial-administrativă este reorganizată din nou, arealul studiat rămânând în componența județului Cluj.

Începând cu 1968 este introdusă actuala structură teritorial administrativă care,¹³⁶ se păstrează până astăzi. Arealul studiat, cu localitățile Florești, Luna de Sus, Tăuți, sunt incluse în **comuna Florești, județul Cluj**, având ca reședință satul Florești. Între 1970-1990 modificările teritorial-administrative afectează județul Cluj,¹³⁷ însă nu și comuna Florești, aceasta păstrând aceeași componență și structură.

Odată cu organizarea **zonei metropolitane Cluj**, comuna Florești, împreună cu alte 16 comune, vor fi incluse în componența acesteia. Comuna aparține zonei sub-urbane, inel A al zonei metropolitane a orașului Cluj (ZMC).

Cele trei localități analizate ale comunei Florești, Florești, Luna de Sus și Tăuți, păstrează titlatura de sat și astăzi, în ciuda dezvoltării de anvergură, observată mai ales în reședința de comună, satul Florești.

¹³⁵ Săgeată, Radu, *Evoluția organizării...*, 8.

¹³⁶ Legea nr.2 din 16 februarie 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România.

¹³⁷ i.e., în comuna Beliș, construcția barajului va duce la dezafectarea satului Giurcuța de Jos (1972), și similar, satul Someșu Cald e desființat în 1982 pentru amenajarea lacului de acumulare Tarnița. Stănică, Viorel, *Evoluția organizării administrativ-teritoriale a județului Cluj în perioada 1968-2002*, Revista Transilvană de Științe Administrative Nr. 1(7)/2002.

După a fost ilustrat anterior, localitățile aparținătoare actualei comune Florești oscilează în principal între doi poli, Cluj și Gilău, o relația de factură istorică, de la poziția pe drumul roman (Florești, Luna de Sus), până la includerea sa în plasa Gilău între 1925-31. În etapa modernă, cele trei localități sunt definitiv fixate în sfera de influență a orașului Cluj. Satele componente ale actualei comune Florești ilustrează istoric o relație de dependență/subordonare față de nucleele învecinate, și în special față de orașul Cluj; în special în etapa pre-modernă, când orașul Cluj „era considerat un oraș închis [...] populației care venea din alte localități, sate precum Apahida, Sânnicoară, Florești, Baci și Gilău jucau un rol de «sate tampon» între comunitățile rurale mai izolate și oraș”.¹³⁸

Cele trei localități componente ale comunei Florești își păstrează statutul de sat, chiar dacă satul-reședință, Florești, suportă în etapa contemporană o creștere masivă – atât ca suprafață, densitate construită și mai ales din punct de vedere demografic (vezi subcapitolul următor). Comuna Florești și mai ales satul Florești ilustrează procesul de **absorbție** de către nucleul Cluj; acest proces, presupune înglobarea

„în teritoriul urban a satelor situate pe marginea (la periferia) orașului. Procesul este evolutiv și ireversibil, comuna rurală devenind în primă fază suburbană, apoi satele componente ale comunei suburbane devin (toate sau în parte) sate aparținătoare sau localități componente ale orașului până când extinderea pe orizontală a orașului atinge vechile sate, le atașează teritoriului său urban sau chiar le depășește. În anumite cazuri, când evoluția orașului este foarte rapidă, fazele intermediare sunt eliminate parțial sau total, sate aparținând de comune rurale putând fi direct înglobate în teritoriul urban”.¹³⁹

Această ultimă situație este valabilă și în cazul satului Florești. Conform aceleiași definiții acest proces se manifestă în primă fază din punct de vedere fizic, doar într-o fază ulterioară fiind dublat de reglementarea pe cale administrativă. Pentru celelalte două localități ale comunei – Luna de Sus și Tăuți – statutul administrativ rămâne același, acestea nesuportând însă aceeași dezvoltare ca și satul-reședință.

Și din punct de vedere funcțional, localitățile comunei Florești cer o analiză diferențiată. Din punct de vedere spațial cele trei sate au un tipa de dezvoltare similar, în lungul drumurilor dominante, extinzându-se dinspre vatră spre exterior – forma fiind influențată de configurația terenului respectiv de presiunea dezvoltării. Astfel în cazul satului Florești dezvoltarea este în primă fază liniară în lungul drumului care traversează vatra pe direcția E-V, pentru ca mai târziu dezvoltarea să domine pe direcția N-S.

Structura funcțională a teritoriului aferent actualei comune Florești a fost istoric dominată de producția agricolă, fapt motivat în principal de poziționare geografică, în special în cazul satelor Florești și Luna de Sus, aflate în albia cursului de apă Someșul Mic (pe terasele și în lunca acestuia) și a climatului temperat-continental favorabil. Resursele imediat accesibile sunt variate: resurse forestiere în vecinătate (Masivul Feleacului, Munții Gilău),¹⁴⁰ resurse hidrice de suprafață (Someșul Mic și afluenții săi), pânze freatice bogate, și resurse ale solului cu soluri de fertilitate ridicată optime pentru exploatarea agricolă. Poziționarea pe o arteră principală de circulație, astăzi de interes național și european, a favorizat istoric dezvoltarea comerțului pe baza producției agricole.

¹³⁸ Papp, Lelia, CENTRE-PERIPHERY RELATIONS IN THE URBAN AREA OF CLUJ COUNTY – Summary, UBB Univserity Cluj-Napoca, 2013, 15.

¹³⁹ Mârțu, S., Mic lexicon ilustrat al noțiunilor de sistematizare, ed. Tehnică, București, 1983, 11.

¹⁴⁰ Utilizarea agricolă a terenurilor a determinat defrișarea istorică a unor vaste suprafețe, reducând prezența vegetației spontane locale.

Istoric, este amintită **producția viticolă** pe dealurile actualei comune Florești (s.XVI),¹⁴¹ adeseori și obiect de dispută între locuitorii Clujului și floreșteni (s.XVII)¹⁴² **Profilul agricol** a dominat structura funcțională a comunei mult timp, cunoscând gradual o contragere. Astăzi, terenurile agricole rămase pe suprafața comunei se înscriu în principal în categoria terenurilor arabile, a pășunilor și fânețelor, iar suprafața de vii și livezi fiind extrem de redusă. Deși creșterea animalelor (**sectorul zootehnic**) nu figurează ca funcție dominantă în evoluția comunei, acesta este dezvoltată începând cu 1960. Începând cu această perioadă **profilul agricol** al comunei începe o regresie graduală; în monografia comunei, Bota identifica doar 20% din populația comunei ca lucrând în agricultură și peste 70% în industrie,¹⁴³ localizată în Cluj.

În prezent structura funcțională a localității este mai diversificată. În special satul reședință Florești a preluat o serie de funcțiuni urbane ale nucleului urban Cluj – în sectorul rezidențial, și cel al serviciilor, fapt care a dus la o creștere spectaculoasă a numărului populației comunei.

Din punct de vedere al **zonării localităților**, cele trei sate păstrează vechile vetre istorice ca zonele centrale actuale. Aici sunt amplasate instituțiile cu caracter public (religioase, învățământ, administrative, culturale, sănătate), intercalate cu locuințe individuale și servicii.

Zonele agricole au fost aglutinate treptat. Terenurile cu destinație agricolă ocupă în prezent o suprafață restrânsă, în special în cazul satului Florești; o mare parte a acestora au fost scoase din fondul agricol și incluse în intravilan, pentru edificarea ansamblurilor de locuințe, prin investiții private. Parte dintre acestea au fost dotate destinate și activităților economice de scară mică respectiv serviciilor.

Zona de locuire a satului Florești, funcția cu cea mai mare pondere, a cunoscut o serie de etape de transformare – între anii 1960-80, odată cu procesul de sistematizare al localităților desfășurat la scară națională – și apoi de extindere masivă între anii 1999-2000 și 2004, și continuată progresiv până astăzi, în multe cazuri cu rezultate negative din punct de vedere al densității construite, a regimului de înălțime, al asocierii a diferite regimuri de înălțime. Un fenomen care a transformat radical fizionomia spațială a satului dar mai ales parcelarul tradițional, a fost construirea ansamblurilor de locuințe sau blocuri prin subdivizarea vechilor parcele agricole, de formă alungită. Aceste intervenții au rezultat în străzi de tip *cul-de-sac*, sau străzi private, cu proporții minimale (pentru a maximiza suprafața destinată locuințelor) și care deserveșc exclusiv o singură fostă parcelă agricolă. Fondul construit tradițional a fost puternic transformat în principal datorită modernizării, extinderii gospodăriilor dar și demolării și înlocuirii cu noi tipologii urbane de construcții.

Despre o **zonare pentru agrement, turism și sport** se poate vorbi doar începând cu anii 1960, odată cu procesul de sistematizare al zonelor rurale. Între anii 1960-1980-1990, satul Florești funcționa ca o zonă de loisir-agrement de weekend pentru Cluj, datorită cadrului natural. Odată cu dezvoltarea rapidă a fondului construit după anii '90 turismul de weekend scurtcircuitează satul Florești, fluxul reorientându-se spre Gilău și zona montană. Obiectivele de patrimoniu construit (Biserica romano-catolică *Sărbătoarea Tuturor Sfinților*, s. XIV-XV, ruinele neamenajate ale Cetății Fetei – Florești; Biserica Romano-Catolică din Luna de Sus, s. XVIII; Biserica de lemn *Sfinții Arhangheli*

¹⁴¹ „Georg Reicherstorffer notează, către mijlocul secolului al XVI-lea [] că regiunea Clujului e productivă în „...” vinul cel mai bun”, Călători străini despre țările române, vol. I, București, Edit. Științifică, 1968, 212, apud. Iordache, Gheorghe, Ocupații tradiționale pe teritoriul României Edit. Scrisul Românesc, 1985, 254.

¹⁴² Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 29.

¹⁴³ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 108.

Mihail și Gavriil din Tăuți, s. XIX) reprezintă o altă resursă valoroasă pentru industria turismului, acestea fiind incluse recent în proiecte de valorificare.

Din punct de vedere al **căilor de comunicație**, merită menționată păstrarea arterelor istorice și în etapa modernă. Procesul de sistematizare realizat în perioada regimului comunist nu a alterat major trama stradală în vatra satului. Actuala artera principală de transport, care leagă comuna de orașul Cluj (DN1-E60), reia traseul arterei istorice – ceea ce, odată cu dezvoltarea zonelor deservite și intensificarea traficului a adus probleme deosebite: artera acționează ca o barieră între N-ul și S-ul satului creând probleme de traversare, degrevarea traficului prin extinderea cu benzi suplimentare este limitată, impactul asupra fondului construit dominat de funcțiunea de locuire etc. Dezvoltarea satului Florești în etapa modernă a transformat trama stradală tradițională însă nu a adaptat-o la cerințele contemporane intervenției, astfel încât trama secundară preia cu dificultate traficul generat. Satul Luna de Sus păstrează o tramă stradală mai apropiată de cea istorică, artera care îl traversează nefiind însă atât de solicitată precum în cazul satului-reședință. Dacă satul Florești a cunoscut o dezvoltare concentrată pe direcțiile N-S, facilitat de forma inițială a tramei și de conformația terenului, în cazul satului Luna de Sus se pot observa trei direcții de dezvoltare, spre N și spre comuna Gilău, spre satul Vlaha și respectiv spre Florești. Satul Tăuți are o tramă tentaculară, dezvoltată pe văile Tăuțiului și afluenților, diferită de a celorlalte două sate ale comunei. Presiunea imobiliară a fost mai redusă în cazul acestui sat, extinderile concentrându-se în principal pe artera de conexiune cu satul Florești și doar parțial înspre S și pe versanți.

În cazul satelor Luna de Sus și Tăuți se observă o evoluție relativ constantă, ambele menținând ca dominant **profilul istoric agricol și zootehnic**, care intră treptat în declin în defavoarea funcției de locuire-semipermanentă și permanentă. Sursa acestei reorientări funcționale poate fi identificată în proximitatea față de centrul urban Cluj; presiunea urbană exercitată de oraș conduce la o colonizare treptată a ruralului – inițial, localitățile rurale aflate în proximitatea nucleului devin atractive datorită relativei izolări, a cadrului natural însă mai ales a valorilor mai reduse ale proprietăților.

Cazul satului Florești este unul particular; profilul funcțional al acestuia este inițial unul agricol și zootehnic. Fluxul migratoriu este în etapa pre-modernă unul natural, dinspre periferie spre centru, datorită atractivității socio-economice a nucleului urban. Cu toate acestea, odată cu etapa modernă se prefigurează transformarea profilului localității. Pe fișa localității Florești, datată 1963 este menționată ca „regiune agricolă [zona localității Florești] cu o influență deosebită /industrial-culturală/ a orașului Cluj”; documentul mai notează că „împrejurimile satului sunt locuri preferate ale turiștilor clujeni” –¹⁴⁴ pentru cadrul rural și natural utilizat în scop de loisir.¹⁴⁵ Transformarea profilului funcțional este declanșată de trecerea de la socialism la capitalism. Evoluția post-socialistă a orașului Cluj are un impact major asupra evoluției localității Florești. Influxului migratoriu i se adaugă și un flux invers, localitatea Florești devenind un deșeu al presiunii orașului Cluj. Profilul funcțional devine unul predominant **rezidențial de tip suburbie-dormitor**. Atractivitatea nucleului urban cauzează simultan fluxul Cluj-Florești – datorită prețurilor mai scăzute a imobiliarului – și îl păstrează pe cel Florești/exterior-Cluj. Localitatea Florești oscilează astfel între ipostaza

¹⁴⁴ Evidența monumentelor istorice din RPR, Fișă de localitate: Florești, no.781, 19 septembrie 1963, C.S.C.A.S., Direcția monumentelor istorice.

¹⁴⁵ Evidența monumentelor istorice din RPR, Fișă de localitate: Florești, no.781, 19 septembrie 1963, C.S.C.A.S., Direcția monumentelor istorice.

de „anexă a oraşului Cluj şi cea de centru independent cu propria viaţă rurală/urbană”.¹⁴⁶ Pe structura localităţii rurale se suprapune cea a „cartierului Floreşti”, care devine rapid cea dominantă. În mod organic urbanizarea localităţii Floreşti înseamnă şi o diversificare a profilului ocupaţional al locuitorilor chiar dacă profilul funcţional al localităţii devine unul predominant rezidenţial; treptat acesta se diversifică prin introducerea de servicii – etapă care poate fi identificat în momentul actual. Astfel, producţia agro-zootehnică de tip tradiţional a fost înlocuită de producţie agro-industrială, azi păstrându-se izolat unităţi individuale de producţie agricolă şi zootehnică de scara mică.

¹⁴⁶ Troc, Mirecea, Post-Socialist Neighborhoods and Urban Development. Habitation and Mobility in the Floreşti Neighborhood from the Cluj-Napoca Area, PhD Thesis, „Babeş-Bolyai” University, Cluj-Napoca, Faculty of Sociology and Social Work, Cluj-Napoca, 2014, Summary, p.fn.

Fig. 1.27.1. Unitatea militară din Florești, cca. 1940 – carte poștală. Fig.1.27. Carte poștală din intervalul 1940-44, când arealul analizat se afla sub ocupația maghiară. Fotografiiile aeriene ilustrează o serie de clădiri ale unității militare din Florești, care mai pot fi identificate și astăzi.

Fig.1.28. Unitatea militară din Florești – imagine aeriană (sursa: GoogleMaps, 2017); imagini din cadrul evenimentului 25 de ani de existență a regimentului 50 Rachete Antiaeriene Andrei Mureșianu 1989-2014, sursa: Petean, *Cavalerii cerului senin. Sărbătoarea Regimentului 50 Rachete AA (GALERIE FOTO)*, 30.06.2014, *Jurnalul Cotidianul Transilvan Online*, accesat noiembrie 2016).

Din punct de vedere militar, trebuie amintită **unitatea Florești**, menționată începând cu perioada interbelică, inițial constituită în 1927,¹⁴⁷ pe cca. 100 ha ca și cazarmă. Și această funcție cunoaște o contragere treptată; astfel, pentru realizarea unor funcții de interes public, sunt cedate terenuri de pe teritoriul comunei aflate în administrația MAPN, către administrația primăriei comunei – spre exemplu pentru realizarea drumului de legătură cu varianta ocolitoare Sud-Florești, sau în cazul fostul poligon de pe str. Tăuțiuului, pe suprafața căruia au fost realizate și se află în curs de realizare o serie de dotări publice pentru loisir și cultură. Unitatea militară de la Florești are pe lângă cazarma, clădirile administrative, anexe și terenuri de exerciții și o biserică militară, cu hramurile Sfântul Mare Mucenic Gheorghe (ocrotitorul forțelor militare terestre) și Sfânta Muceniță Varvara (ocrotitoarea minerilor și artileriștilor militari) realizată între anii 1997-2004.

¹⁴⁷ Bota, I.M., op.cit., 405.

O altă dotare majoră aparține **Sistemului hidroenergetic Someșul mic**, amenajare alcătuită dintr-o serie de segmente. Aceasta este realizată între anii 1968-88, când „în bazinul hidrografic al râului Someșul Mic s-a desfășurat un amplu program de construcții hidroenergetice, într-o concepție modernă, care s-a finalizat cu o cascadă de hidrocentrale realizată în 8 trepte, constând din 5 baraje, 8 centrale hidroelectrice și peste 30 de km de aducțiuni principale și secundare”; segmentul Florești I este pus în funcțiune între anii 1977-1987 [împreună cu lacul de acumulare Florești], iar Centrala Florești II și Microcentrala Cluj I, sunt puse în funcțiune între anii 1986 -1988, acestea reprezentând treptele VI și VII ale cascadei energetice.

5. Evoluția structurii etnice și apartenenței religioase a populației

Pentru populația din teritoriul comunei Florești, având în componență trei localități Florești, Luna de Sus și Tăuți au fost identificate date demografice începând cu anul 1850,¹⁴⁸ parte din recensăminte focalizate în principal pe evaluarea apartenenței religioase a populației. Religia dominantă până la 1941 este cea greco-catolică, iar apoi începând cu anii 90, va domina cultul ortodox, tendință care se păstrează și astăzi.

În secolul XVI, sub impactul Reformei, alături de ortodoxismul românesc de rit oriental și romano-catolicism se dezvoltă confesiunile reformate: *calvinismul* – predominant asumat de comunitățile maghiare și care devine religie oficială în 1564 – *luteranismul* – predominant în comunitățile săsești, și *unitarianismul*. În 23 august 1692 diploma lui Leopold I, împăratul Austriei, permite „preoților români să se unească cu una dintre religiile recepte”, obținând astfel „privilegiile confesiunii respective”;¹⁴⁹ unirea cu Roma, deși conduce în timp la dezbinarea religioasă a populației românești majoritare de credință ortodoxă, va fi văzută ca o ieșire de sub influența calvină. Un alt proces de factură religioasă marchează evoluția comunităților și a localităților analizate: trecerea la calvinism a comunităților de sași, inițial de confesiune catolică, conduce treptat la asimilarea lor în comunitățile maghiare. Orașul Cluj, Luna de Sus (Szász Lóna) și Florești (Szász Feneș) vor trece și ele prin acest proces. În etapa modernă un alt punct major de inflexiune e reprezentat de introducerea *religiilor neo-protestante* care pătrund în spațiul românesc la începutul secolului XIX.

Evoluția și fluctuațiile apartenenței religioase a populației celor trei sate se înscriu în evoluția punctată mai sus, după cum este reflectat și în datele statistice. Astfel, „până în 1760-62 majoritatea satelor [din împrejurimile Clujului și Huedinului] erau neunite”,¹⁵⁰ de religie ortodoxă. Deoarece cultul ortodox nu se număra printre religiile recepte, construcția spațiilor de cult *de zid* nu este permisă o lungă perioadă de timp în interiorul delimitării analizate, acestea fiind realizate predominant din lemn, material perisabil, iar construcția acestora fiind dependentă de „aprobarea autorităților”.¹⁵¹ Chiar dacă perisabilitatea materialului ridică problema conservării în timp, „problema durabilității bisericilor de lemn este [în multe cazuri] rezolvată de meșterii constructori atât prin

¹⁴⁸ Varga E. Árpád: Erdély etnikai és felekezeti statisztikája (1850-1992)

¹⁴⁹ Vătășianu, Virgil, Toșa, Ioan, Tarnavschi, Bogdana, Sabău, Nicolae, Porumb, Marius, Pascu, Ștefan, Morar, Adriana, Mândrescu, Gheorghe, Justinian Chira, Episcop Al Maramureșului și Sătmarului, Bărbulescu, Mihai, Monumente istorice și de artă religioasă din arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, Cluj-Napoca, 1982, 21.

¹⁵⁰ Toșa, Ioan, Biserici de lemn din împrejurimile Clujului și Huedinului, în Vătășianu, Toșa, Tarnavschi, Sabău, Porumb, Pascu, Morar, Mândrescu, Chira, Bărbulescu, Monumente istorice..., 1982, 229.

¹⁵¹ Toșa, Ioan, Biserici de lemn..., în Vătășianu, Toșa, et al., Monumente istorice..., 230.

calitățile materialului de construcție cât și prin tehnicile utilizate”.¹⁵² Spre exemplu, Biserica de lemn Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți este datată ca sec. XVIII-XIX cf. CIMEC și Lista Monumentelor Istorice, și mai exact din anul 1822 cf. Monografiei comunei Florești – însă se poate argumenta existența anterioară a unei alte biserici din lemn mai vechi, dispărută și înlocuită. Spații de cult ortodoxe de zid vor fi ridicate în zona studiată abia la începutul secolului XIX (1832, Florești), respectiv XX (Luna de Sus). Conform monografiei comunei, Feneșul Săsesc era în secolul XIV-XV protopopiat romano-catolic, iar în anul 1701 majoritatea populației fiind trecută la religia greco-catolică. Prezența comunității romano-catolice este atestată și în satul Luna de Sus, unde biserica de zid datează din 1390.

Conform monografiei comunei Florești, potrivit conscripției de la 1652, satele Florești și Luna de Sus aparțineau de domeniul princiar al Gilăului, care se afla în posesia lui principelui Gheorghe Rákóczi al II-lea. Conform aceleiași monografii, în conscripția efectuată de episcopul român unit Ioan Inochentie Micu-Klein în 1733, în Florești existau 250 de suflete, la Luna 80 de suflete, iar la Tăuți 230 de suflete. Același document observă că, dacă cele 87 de familii românești din Florești aveau atât biserică cât și casă parohială, la fel precum comunitatea din Tăuți – comunitatea de români ortodocși din Luna de Sus nu avea nici preot și nici biserică. Comunitatea catolică și cea reformată din Luna de Sus aveau și utilizau bisericile lor vechi de zid. Conscripția realizată de generalul Bukow (1762) deși constată o creștere a populației, nu observă nici o modificare în ceea ce privește situația spațiilor de cult.

an	locuitori
1817	772
1820	813
1825	912
1830	966
1832	980

confesiune	populație / localitate	
Romano-catolici (maghiari și sași)	Florești	Luna de Sus
	607	12
Greco-catolici (români)	1086	222

Tabel.A. Populația românească din Florești pentru intervalul 1817-1832.

Tabel.B. Structura confesională pentru satele Florești și Luna de Sus, anul 1840. (după: prof. Bota, Ioan., Monografia Comunei Florești).

Conform recensământului din 1784-87, în satul Florești erau 203 case, 266 familii și 1329 locuitori de drept – 5 preoți. În Luna de Sus erau 99 case, 130 familii și 679 locuitori de drept – 2 preoți; iar în Tăuți erau pentru 50 case, 69 familii și 385 populație de drept – un preot. Dacă pentru intervalul 1817-1832, prof. Ioan Bota observă o creștere a populației românești din **Florești** (*Sas Feneș*) (tabel A.), majoritatea ortodocși, pentru anul 1840 (tabel B.) conscripția structurii confesionale nu include românii ortodocși și nici maghiarii reformați.

Pe baza recensământului austriac din 1850, Bota consemnează situația fondului construit și a populației – pe grupe de vârstă, ocupație, sexe, etnii și religie – din satele **Florești**, **Luna de Sus** și **Tăuți**, toate trei aparținând districtului militar Cluj, circumscripția Cojocna, cercul Gilău.

Dacă între 1817 și 1832 recensămintele identificate nu acoperă situația demografică a satelor Luna de Sus și Tăuți, până în 1890 (1850, 1880 și 1890) se păstrează o structură relativ similară a recensămintelor, putând fi urmărite evoluția etnică, cea religioasă și cea demografică.

¹⁵² Toșa, Biserici de lemn..., în Vătășianu, Toșa, et al., Monumente istorice..., 231.

An	Sat	Etnie								
		Români	Maghiari	Țigani	Armeni	Evrei	Germani	Străini	Nec.	Altele.
1850	Florești	956	628	160	6	19	-	-	-	-
	Luna de S.	367	569	67	11	-	-	-	-	-
	Tăuți	226	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	Florești	1068	770	-	-	-	2	1	61	155
	Luna de S.	421	776	-	-	-	-	-	-	68
	Tăuți	272	-	-	-	-	-	-	9	-
1890	Florești	1223	865	-	-	-	3	1 (slovac)	-	163
	Luna de S.	473	887	-	-	-	9	-	-	35
	Tăuți	336	3	-	-	-	-	-	-	-
1930	Florești	1596	1028	243	1	28	2	4 (bulgari)	-	-
	Luna de S.	608	1164	-	-	12	2	-	-	-
	Tăuți	502	2	-	-	-	-	-	-	-
1941	Florești	1516	1949	74	-	-	8	1 (slovac)	-	79
	Luna de S.	555	1347	18	-	-	2	-	-	3
	Tăuți	541	68	3	-	-	-	-	-	3
1956	Florești	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Luna de S.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Tăuți	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1966	Florești	2256	983	359	-	-	1	-	-	359
	Luna de S.	616	1419	-	-	-	-	-	-	-
	Tăuți	378	-	-	-	-	-	-	-	-
1977	Florești	2623	923	717	-	-	-	-	-	717
	Luna de S.	709	1462	92	-	-	-	-	-	93
	Tăuți	336	-	-	-	-	-	-	-	-
1992	Florești	2593	678	603	-	-	2	-	-	603
	Luna de S.	650	1341	23	-	-	-	1 (ucrainian)	-	24
	Tăuți	196	1	-	-	-	-	-	-	-
2002	Florești	3843	764	584	-	-	3	-	-	588
	Luna de S.	758	1285	13	-	-	-	-	-	15
	Tăuți	212	2	-	-	-	-	-	-	-

Tabel C. Recensămintele din 1850, 1880, 1890, 1930, 1941, 1956, 1966, 1977, 1992 și 2002 urmărind structura etniilor.

An	Sat	Religie							
		Greco-cat.	Rom-cat.	Ref.	Ortodocși	Luterani	Unitarieni	Israeliti	Calvini
1850	Florești	1042	697	9	-	-	2	19	-
	Luna de S.	47	25	620	322	-	-	-	-
	Tăuți	226	-	-	-	-	-	-	-
1857	Florești	1213	744	11	-	3	1	18	-
	Luna de S.	7	19	728	388	-	-	-	-
	Tăuți	236	-	-	-	-	-	-	-
1880	Florești	1225	719	72	23	1	4	13	-
	Luna de S.	34	19	840	414	1	3	6	-
	Tăuți	266	-	-	15	-	-	-	-
1869*	Florești	1232	789	33	-	-	2	5	-
	Luna de S.	15	16	795	390	-	7	2	-
	Tăuți	284	-	-	1	-	-	7	-
1890	Florești	1326	813	96	1	6	7	5	-
	Luna de S.	1	24	929	497	-	4	9	-
	Tăuți	336	-	-	-	-	-	3	-
1898	Florești	1326	912	-	1	6	7	5	96
	Luna de S.	1	18	-	49	-	3	9	92
	Tăuți	336	-	-	-	-	-	3	-
1903	Florești	1458	809	-	71	4	4	3	15
	Luna de S.	7	22	-	53	-	3	12	97
	Tăuți	365	-	-	-	-	-	-	-
1913	Florești	1577	887	-	17	1	1	-	10
	Luna de S.	39	24	-	50	-	6	-	1050
	Tăuți	367	1	-	-	-	-	-	-
1930	Florești	1655	1003	-	47	3	7	28	161
	Luna de S.	23	17	-	576	-	7	12	1180
	Tăuți	499	-	-	11	-	-	-	-

Tabel.D. Recensămintele din anii 1850, 1857, 1880, 1890, 1898, 1903, 1913 și 1930 – urmărind structura religiilor în (după Bota, I., Monografia Comunei Florești, Varga E. Árpád, Kolozs megye településeinek etnikai (anyanyelvi/nemzetiségi) adatai 1850-2002); * statistica anului 1869, după Recensământul din 1869, László Sebök, Laszlo Teleki Institute TLA, CSO Census CSO Archives, 2005); ** statistica pentru 2011 disponibilă doar la nivel de comună (după Populația Stabilă după Principalele Religii la Recensământul din anul 2011 - Rezultate Preliminare. www.recensamantromania.ro)

An	Florești			Luna de S.			Tăuți		
	Fond construit		Pop.(nr. loc.)	Fond construit		Pop.(nr. loc.)	Fond construit		Pop. (nr.l oc.)
	case	gospodări		case	gospodării		case	gospodării	
1733	-	-	250			80			230
1817			772			-			-
1820			813			-			-
1825			912			-			-
1830			966			-			-
1832			980			-			-
1850	293	459	1769	145	251	1014	39	59	226
1857	324	-	1990	167	-	1142	41	-	236
1869*	370		2 061	198		1229	45		292
1880	459	-	2057	248	-	1317	52	-	281
1890	496	-	2255	260	-	1464	65	-	339
1898			2353			1457			339
1903			2508			1560			365
1910			2600			1673			429
1913			2587			1625			368
1919			2509			1560			367
1920	530		2687	324		1852	79		417
1930		670	2906			1864			510
1941			3552			1922			612
1956			3120			1969			497
1966			3599			2035			378
1970	1702	1952	4024			2274			330
1977			4265			2264			336
1992			3876			2015			197
1999			4258			2240			230
2002			5198			2058			214
2011			21832			2310			247

Tabel.E. Populația satelor Florești, Luna de Sus și Tăuți raportate la date privind fondul construit – după recensăminte și conscripții începând cu 1733. (sursa: Bota, Ioan, Monografia comunei Florești, Varga E. Árpád, Kolozs megye településeinek etnikai (anyanyelvi/nemzetiségi) adatai 1850-2002); * statistica anului 1869, după Recensământul din 1869, László Sebök, Laszlo Teleki Institute TLA, CSO Census CSO Archives, 2005).

anul	pop.	Orto.	Greco-cat.	Rom-cat.	Ref-Calv.	Ev.-Lut.	Unit.	Moz.	alte	Bapt.	Pent.	Adv.
1850	3009	322	1315	722	629	-	2	19	-	-	-	-
1857	3368	388	1456	763	739	3	1	18	-	-	-	-
1869	3582	391	1531	805	828	4	9	14	-	-	-	-
1880	3655	452	1525	738	912	2	7	19	-	-	-	-
1890	4058	498	1663	837	1025	6	11	17	1	-	-	-
1900	4435	610	1830	832	1137	4	7	15	-	-	-	-
1910	4702	521	2044	911	1155	1	7	32	31	-	-	-
1930	5280	634	2177	1020	1341	5	11	40	52	50	-	-
1941	6086	581	2265	1370	1704	28	42	22	74	74	-	-
1992	6088	2567	898	591	1356	1	9	-	287	152	120	5

Tabel F. Structura apartenenței religioase pentru comuna Florești pe baza recensămintelor realizate între anii 1850 și 1992.

Din anul 1908 Feneșul Săsesc (Floreștiul) era afiliat la Parohia Ortodoxă Luna de Sus, „având 83 de credincioși ortodocși, fără însă a avea o biserică ortodoxă. În această situație, credincioșii ortodocși din Florești participau la Sfintele Slujbe la biserica ortodoxă din Luna de Sus”.¹⁵³ Conform istoricului oficial al parohiei ortodoxe din Florești, aceasta se reînființează în anul 1927, „prin inițiativa Episcopului ortodox al Clujului, Nicolae Ivan.” Datorită dificultăților întâmpinate, organizarea acestei parohii trece în

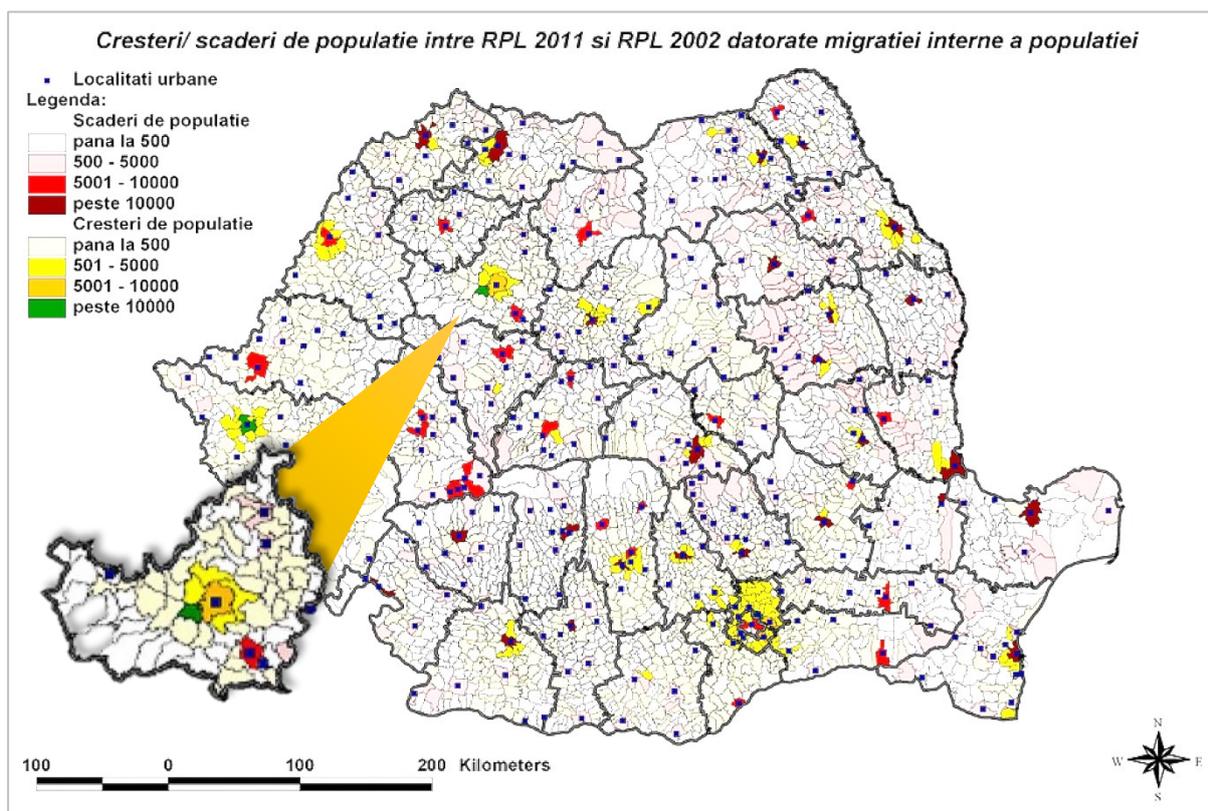

Fig.1.31. Raportare a datelor recensământului din 2011 față de cel din 2002, datorită migrației interne a populației. Vinieta, județul Cluj – evidențiat cu verde, comuna Florești, care înregistrează aproape o triplare a populației (sursa: recensământromânia.com, accesat ianuarie 2017).

¹⁵³ Istoricul Parohiei, https://www.sfdumitru.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=54, accesat septembrie 2023.

grija mai multor preoți parohi din satele învecinate - Luna de Sus (1927, 1941-1944), Someșeni (1928-1933) și Gilău (1934-1941, 1939, 1944-1948), figurând chiar și ca parohie vacantă (fără preot) în 1938 deși avea 82 de credincioși, și apoi între 1941-1944, deși avea 90 de credincioși, și chiar în 1946 deși crescuse la 304 de credincioși. În octombrie 1948, „fostul preot greco-catolic Iosif Gherman, a înțeles momentul istoric al Reîntregirii Bisericii Românești, revenind la Ortodoxie, credința strămoșească a românilor, cu toți credincioșii fostei parohii unite. Astfel, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, Nicolae Colan, l-a primit la credința ortodoxă și l-a recunoscut pe preotul Iosif Gherman ca paroh al tuturor credincioșilor ortodocși din Florești”.¹⁵⁴ Din 2003 parohia din Florești va avea doi preoți parohi pentru a face față numărului crescut de credincioși de cult ortodox.

Recensământul din 2011 înregistra pentru fiecare localitate în parte următoarele: Florești - 20.256 locuitori, Luna de Sus - 2.310 locuitori, Tăuți - 247 locuitori respectiv un total de **22.813 locuitori** – înregistrând astfel o creștere de peste 240% în sub 20 de ani (1992-2011). Conform celor mai recente date demografice, aparținând **Recensământului din 2021**, comuna avea un total de **52.735 locuitori**, din care satul Florești înregistrează marea majoritate cu 50.307 locuitori, satul Luna de Sus înregistrează o scădere, cu 2.081 locuitori, iar satul Tăuți o mică creștere cu 347 locuitori.¹⁵⁵ Între cele două recensăminte, în doar 10 ani, creșterea populației comunei este de peste 150%.

Conform aceluiași recensământ din 2021, structură apartenenței religioase devine una mult mai diversificată,¹⁵⁶ cultul ortodox, cel reformat și cel romano-catolic fiind cele mai bine reprezentate.

Orto.	Rom-Cat	Ref.	Pentic.	Greco-Cat	Bapt.	Advent.	Musulm.	Unit. Magh.	Mart. Iehova
30746	1731	3274	1218	1265	895	153	126	202	296

Creșt. Evang.	Creșt. Rit Vechi	Evang-Lut	Orto. Sârba	Evang.	Evang. Aug.	Moz.	Armeana
90	20	53	14	17	4	10	-

Alta	Fara rel	Ateu	Agn.	Inf.indisp.
138	755	598	275	10855

Recensământul din 2021 ilustrează evoluția structurii etnice a comunei și, ca și în cazul apartenenței religioase se poate observa o creștere a diversității și în cadrul acesteia, cel mai bine reprezentate etnii fiind românii, maghiarii și romii.

an	Români	Maghiari	Romani	Ucraineni	Germani	Turci	Ruși -Lip.	Tătari	Sârbi	Slovaci	Bulgari	Croați	Greci
2011	17154	3276	1116	10	26	10	*	*	*	*	*	-	3
2021	37283	4714	642	45	47	16	14	-	*	*	3	*	7

¹⁵⁴ Istoricul Parohiei, https://www.sfdumitru.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=54, accesat septembrie 2023.

¹⁵⁵ 1.22. Populația rezidentă (Sexe, Județe, Municipii, orașe și comune*, Sate*), recensământul Populației și Locuințelor (RPL) 2021.

¹⁵⁶ 2.4 Populația rezidentă după religie (Religii, Macroregiuni, Regiuni de dezvoltare, Județe, Municipii, orașe și comune*), RPL 2021.

an	Italieni	Evr ei	Cehi	Polonezi	Ruteni	Armeni	Albanezi	Macedone ni	Chinezi	Armeni	Ceangăi	Alta etni e	Informație nedisponib ila
201 1	19	5	*	*	-	-	-	-	-	-	-	34	1149
202 1	35	7	3	*	4	5	*	-	-	*	-	97	9805

6. Evoluția ocupațiilor populației; ocupații tradiționale persistente

După cum a fost discutat într-un subcapitol anterior (cap.4), comuna Florești a avut istoric un **profil agricol**; Bota identifică trei ramuri principale: zootehnia, legumicultura, producerea semințelor, cultura cerealelor și cultura plantelor tehnice; pe lângă acestea merită amintită și pomicultura. Autorul punctează și mențiuni documentare ale viticulturii în arealul comunei Florești, până în secolul XVII – terenurile dedicate fiind adeseori obiect de dispută între locuitorii Clujului și floreșteni.¹⁵⁷ Ocupațiile tradiționale tipice zonei sunt legate de profilul funcțional al comunei. După Kallos, în Luna de Sus o ocupație tradițională, menționată în secolul al XIX-lea este olăritul: „un recensământ efectuat în 1727 mărturisește că erau șapte olari activi la acea vreme, din care se poate concluziona că aici a înflorit ceramica populară dezvoltată”.¹⁵⁸

Agricultura și agricultura de subzistență, sau producția agricolă și creșterea animalelor în cadrul gospodăriei a fost formula tradițională de organizare, care se păstrează și astăzi în ciuda urbanizării rapide a comunei. Bota amintește și coexistența micilor gospodării cu marile proprietăți, precum cea a moșierului Mikeș, context în care parte din populația satelor lucra terenul în arendă, dar și existența funcției de ‘angajat’, argat sau *biris* „pe moșia grofului [aceștia] fiind salarizați lunar, în natură și în bani”.¹⁵⁹ Creșterea animalelor a fost focalizată pe creșterea vacilor de lapte și a bivolițelor, oi, capre și păsări de curte. Nucleul urban Cluj reprezintă principala piață de desfacere pentru producția agricolă și nu numai a satului Florești. Comuna Florești nu a păstrat pentru nici una dintre acestea un *profil ocupațional tradițional identitar zonal*, după cum este spre exemplu oieritul pentru Mărginimea Sibiului. Continuitatea unui profil istoric ocupațional poate fi considerată doar în termeni generali, în cadrul agriculturii/pomiculturii și a creșterii animalelor care rămân și azi ocupații active, chiar dacă iau o formă modernă.

Profilul ocupațional se diversifică treptat. În perioada regimului comunist sectorul zootehnic se dezvoltă, prin construirea fermei de păsări Avicola-Florești în 1970. Aceasta asigură întreg circuitul de producție, și atrage forța de muncă din comună și din afara acesteia. Ferma va fi naționalizată după 1989, în 1995 va intra în faliment (ca S.A., Avicola Florești), iar apoi intră în proprietatea ONCOS S.A. formă în care va mai funcționa câțiva ani; în prezent ferma de păsări este dezafectată. În profilul comunei din Enciclopedia geografică a României, utilizând date din cca.2011, Ghinea amintește: „producție de articole de voiaj și de marochinărie și de folii, plăci și tuburi din material plastic. Fermă avicolă. Abator de păsări. Pomicultură (meri, pruni, peri). Fermă de creștere a

¹⁵⁷ Bota, I.M, Florești-Cluj – străveche vatră de istorie românească, op.cit., 29.

¹⁵⁸ Kallós, Zoltán - Înregistrări de arhivă din colecția lui Zoltán Kallós, 2017, „Din trecutul Magyarlóna”, broșură, text József Ricci, Magyarlóna, 22 septembrie 1999, <https://folkradio.hu/mediatar/albumok/784/kallos-archivum-6-kalotaszegi-magyar-nepzene-magyarlóna>, accesat septembrie 2023,

¹⁵⁹ Bota, I.M., op.cit., 82.

nurcilor”.¹⁶⁰ Profilul ocupațional al localității s-a transformat radical în ultimii 10-20 ani, în special sectorul de comerț și servicii. În Planului Integrat de Dezvoltare – Pol de Creștere Cluj-Napoca 2009-2015, era identificat „arealul vestic (amonte de Cluj) cu tendință către servicii - Florești, Gilău”.¹⁶¹

Conform datelor din 2021, structura agenților economici este dominată de comerțul cu amănuntul și en-gros (28%), urmat de construcția de locuințe (10,3% - dezvoltat ca răspuns dezvoltarea rapidă în domeniul imobiliar), transporturi (7,2 %), lucrările speciale din construcții (6,4 %), turism și alimentație publică (5,7%) tranzacții imobiliare (5%) și activități de consultanță (4,2 %), industria textilă (2,6 %), industria construcțiilor metalice (2,2%) și industria chimică (produse chimice, articole din cauciuc și mase plastice, 1,8%). Domeniul IT înregistrează sub 1% din numărul agenților economici din comună. Astfel după numărul de angajați, profilul ocupațional al comunei este dominat de activități comerciale, urmat de industrie și construcții, și apoi de servicii și abia apoi de sectorul agricol. De asemenea, intravilanul comunei Florești a primit o serie de complexe comerciale (Pollus/Vivo, Metro, Pracktiker, Jisk, RAR) fapt care a dat caracter terțiar definitiv profilului ocupațional-economic, înlocuind caracterul tradițional agricol.

7. Evoluția teritoriului administrativ și intravilan

Evoluția comunei Florești este definită de o dezvoltare graduală relativ constantă până la declanșarea procesului de sub-urbanizare din etapa modern-contemporană. Între anii 2002-2011, și în special între 2007-2008, satul reședință al comunei a trecut printr-o perioadă de boom imobiliar, preluând o serie de funcțiuni urbane ale nucleului urban Cluj – în special în sectorul rezidențial și mai târziu și în cel al serviciilor. Planul de dezvoltare al ZMC 2009-2015 observa „un ușor fenomen de migrare de la urban la rural, populația stabilă urbană scade în anul 2007 față de anul 2002 cu 2.7%, iar populația stabilă rurală crește cu 3.5 % (în aceeași perioadă de timp). Cele mai mari creșteri ale populației rurale se înregistrează în mediul periurban: Florești, Apahida și Bonțida.”¹⁶² Cererea de locuință, disponibilitatea terenurilor libere, prețul scăzut al acestora și legislația mai laxă față de cea a nucleului urban Cluj au stat la baza acestui proces. Presiunea pusă astfel pe comuna Florești și în special pe satul reședință, a dus automat la extinderea intravilanului.

Dacă pentru primele etape Astfel, intravilanul comunei se ridică în anul **1990** la cca. 380,90 ha, crescând apoi în anul **2004** la 1.649,15 ha, iar în anul **2012** ajungând la 2548,92 ha, și în **2021** la cca. 3672,18 ha sau 3637,68 după alte surse.

1990	2004	2012	2021	2023
381,30	1649,15	2548,92	3858,89	3637,68

Localitatea	Suprafața intravilanului (ha) în 1999	Suprafața intravilanului (ha) în 2004	Suprafața intravilanului (ha) în 2011	Suprafața intravilanului (ha) în 2021
FLOREȘTI	441	1249	1438,54	2534,66
LUNA DE SUS	183	364,25	420,29	783,75
TĂUȚI	33	35,9	52,89	353,77

¹⁶⁰ Ghinea, Dan, Enciclopedia geografică a României, Ediția a IV-a, actualizată și completată, Toronto, 2018, 428.

¹⁶¹ PLANUL INTEGRAT DE DEZVOLTARE pentru Polul de Creștere CLUJ-NAPOCA ZONA METROPOLITANĂ CLUJ 2009 – 2015, Asociația de dezvoltare intercomunitară Zona Metropolitană Cluj, Primăria Cluj-Napoca, 231.

¹⁶² PLANUL INTEGRAT DE DEZVOLTARE pentru Polul de Creștere CLUJ-NAPOCA ZONA METROPOLITANĂ CLUJ 2009 – 2015, Asociația de dezvoltare intercomunitară Zona Metropolitană Cluj, Primăria Cluj-Napoca, 20.

8. Evoluția reglementarilor edilitare și urbanistice

Unul dintre primele reglementări urbanistice este planul/schița de sistematizare al comunei Florești, parte din proiectul de sistematizare a medului rural la scara națională. Acesta, a fost demarat prin crearea în 1965 a *Comisiei Centrale pentru sistematizarea satelor*. În 1972-4,¹⁶³ urmărea „ridicarea economică și social-culturală a satului, asigurarea unor condiții de trai corespunzătoare cerințelor contemporane populației din mediul rural” și o parte constituență a „procesului de urbanizare în țara noastră, în toate regiunile”.¹⁶⁴ Pentru comuna Florești cel mai mare impact al procesului de sistematizare s-a resimțit la nivelul fondului construit, unde au fost introduse proiectele tip.

Schița a fost utilizată până în 2004, când a fost realizat primul PUG și regulament urbanistic al comunei. În ciuda elaborării unei serii de noi regulamente de urbanism (2012, 2015) și planuri urbanistice generale adaptate, care preluau schimbările masive survenite post-2004 (racordate la noua legislație, numărul populație, extinderile intravilanului, numărul și tipul de dotări etc.), nici unul dintre acestea nu va fi avizat – timp în care dezvoltarea și transformarea rapidă a comunei și în special a localității reședință, a continuat susținut. Documentului esențial, regulamentul local de urbanism, i-au fost substituite intervenții punctuale avizate prin proiecte urbanistice zonale, necoordonate de o viziune urbanistică de ansamblu; proiectele urbanistice zonale rămân unealta de control a dezvoltării în comună, până în prezent.

¹⁶³ Dispoziția Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român cu privire la sistematizarea teritoriului, a orașelor și satelor, la dezvoltarea lor economico-socială din 21.07.1972, publicat în Buletinul Oficial nr. 79 din 23 iulie 1972, în vigoare 23 iulie 1972, și Legea nr. 58/29-X-1974 "privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale".

¹⁶⁴ Revista Arhitectura, nr.1, 1967, 37.

9. Evoluția tramei stradale și a parcelarului

Atât trama stradală cât și parcelarul sunt observate prin intermediul documentelor cartografice amintite anterior. Cele trei ridicări Iosefine – realizate în etapele 1763-1787, 1806-1869 și respectiv 1869-1887 – reprezintă punctul de plecare al analizei și primele documente care redau structura localităților analizate. Aceste documente sunt completate de alte date pe suport cartografic de producție rusească, germană sau românească, pentru perioada modernă.

Schemele (fig.9.1, 9.2, 9.3), realizate pe baza materialului cartografic digitalizat, ilustrează evoluția istorică a tramei stradale principale. Pe baza acestora se poate observa că trama stradală istorică se păstrează - în toate cele trei sate al comunei Florești. Deficiența principală este păstrarea fluxului major de trafic prin centrul localităților – mai puternic resimțit la Florești și Luna de Sus.

Conformația terenului reprezintă prima condiție care determină forma și tipologia așezărilor. Aceasta imprimă un caracter liniar satelor Florești și Luna de Sus, care se dezvoltă de-a lungul văii Someșului și de-a lungul drumului Cluj-Gilău, respectiv în lungul râului Feneș. În cazul satului Tăuți se poate observa același principiu de dezvoltare, în lungul cursului de apă – caracterul tentacular al așezării rezultând din bifurcarea cursului de apă. Pe lângă condiționarea geomorfologică, forma și structura acestor sate depinde și de o serie de alți factori contextuali: factorul administrativ-politic, cel socio-economic și cultural sau cel istoric.

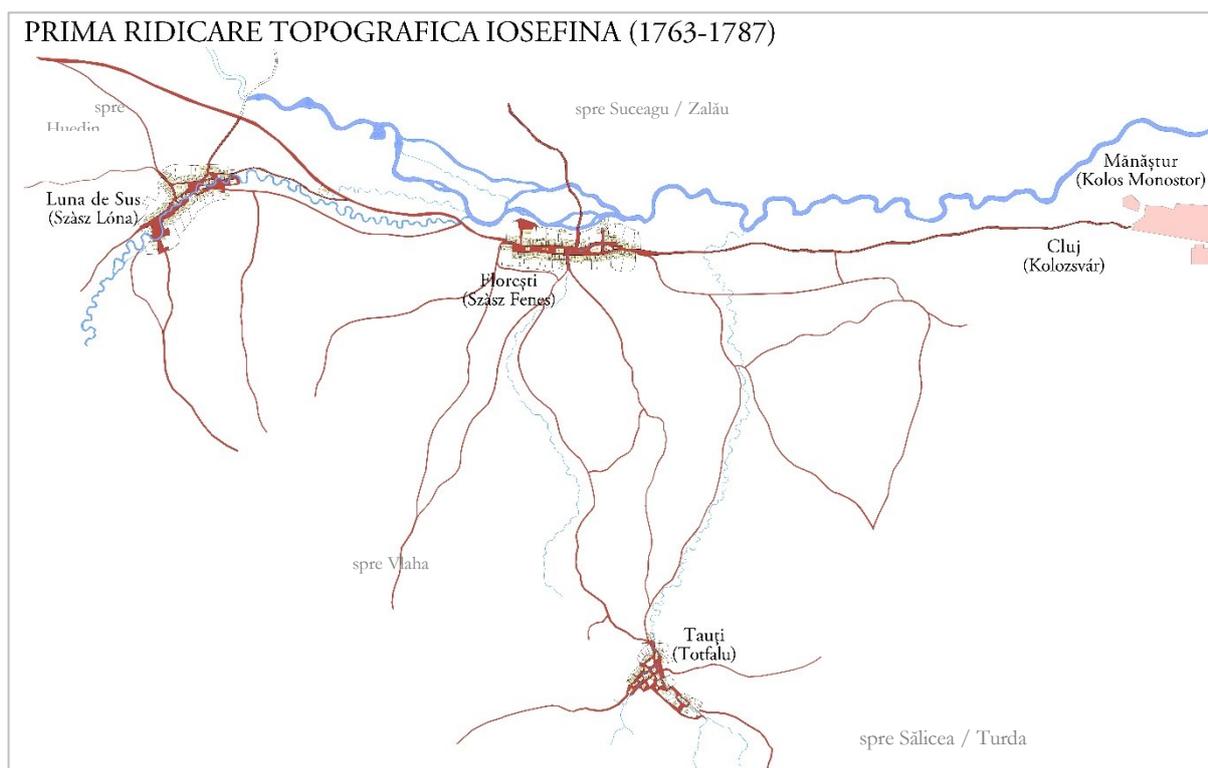

Fig. 9.1. Schema satelor comunei Florești – după prima ridicare topografică Iosefina (1763-1787).

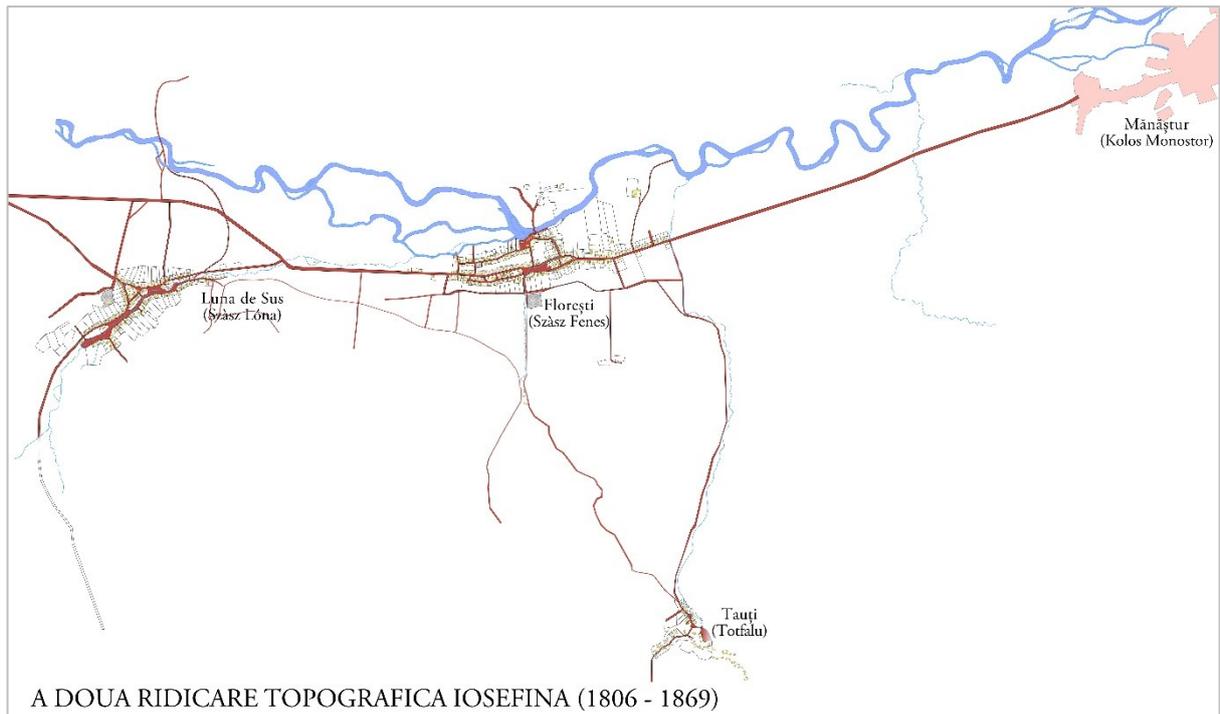

Fig. 9.2. Schema satelor Florești după a doua ridicare topografică Iosefină (1806-1869)

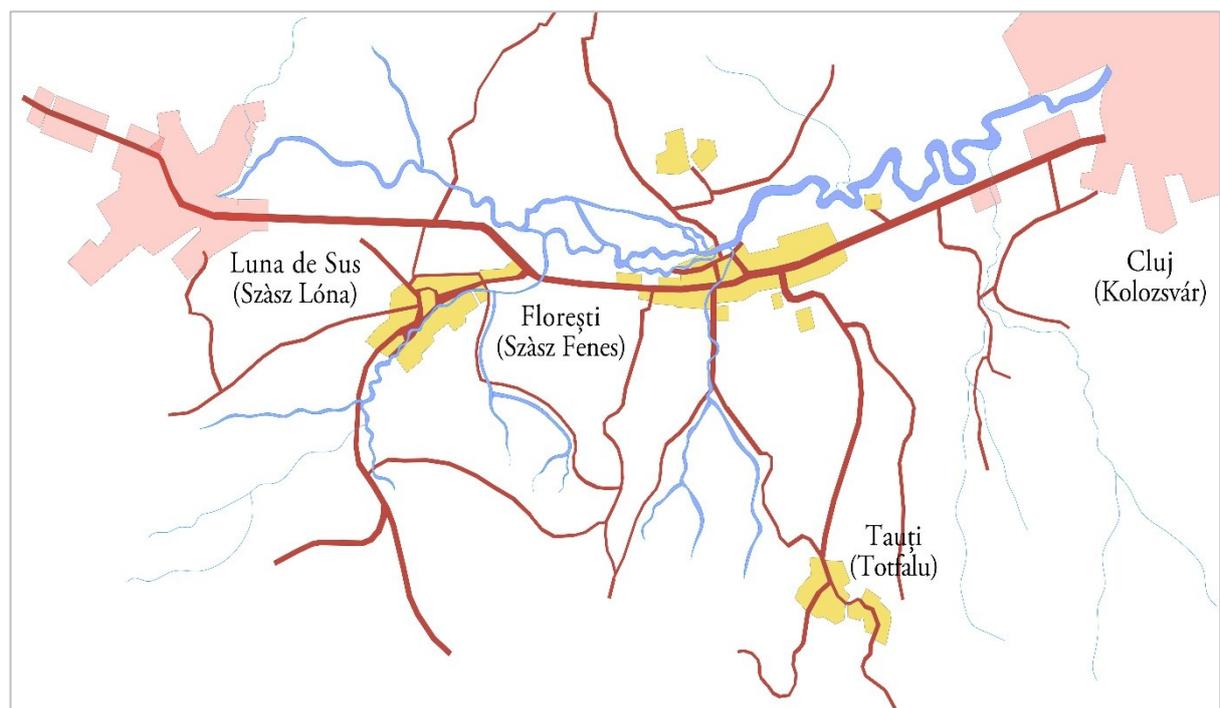

Fig. 9.3. Schema celor trei localități – Florești, Tăuți și Luna de Sus – a Treia Ridicare Topografică Iosefină (1869-1887).

În primă instanță ruta romană imperială lega Napoca de alte nuclee de importanță militară și economică.¹⁶⁵ Cu toate acestea, în cazul așezării Luna de Sus prezența cursului de apă și a văii fertile primează, aceasta fiind doar tangentă cu artera Cluj-Gilău.

Și în etapele evolutive ulterioare, structura satelor Florești și Luna de Sus este consolidată. Prima ridicare Iosefină Raportul față de artera Caracterul liniar al acestora le înscrie în categoria satelor de *tip colonist*, de factură săsească, formulă introdusă între secolele XII și XIII. În cazul satului Tăuți, deși structura tentaculară (determinată în principal de geomorfologia terenului) și dispoziția relativ răsfirată a gospodăriilor pe versanți (în special pe direcția NS) indică apartenența la tipologiile românești de sate, se observă o tendință de regularizare și de densificare (prima ridicare topografică Iosefină). Profilul ocupațional, discutat anterior, este condiționat și simultan influențează morfologia așezărilor. Pentru toate cele trei sate, profilul ocupațional istoric este unul agricol și zootehnic (vinicultură, legumicultură, pomicultură, apicultură etc.) și se reflectă în separarea funcțională: parcelele de producție principală sau terenurile agricole mari sunt separate de parcelele locative, care au cel mai adesea anexate terenuri de producție mică (grădină, ogradă, livadă).

9.1. Sat Florești

Profilul agricol modelează profund morfologia și tipologiile celor trei localități analizate astfel încât caracteristicile se păstrează până în etapa contemporană în ciuda evoluțiilor ulterioare cu tentă urbană – după cum este cazul particular al satului Florești.

Trama stradală și tipologia așezării

- tipologia așezării: inițial **liniară**; în primă fază în se extinde organic, în lungul arterei de circulație, spre Cluj respectiv Luna de Sus (sec. XVIII, Prima ridicare topografică Iosefină 1763-87, fig.2.4.1.); într-o a doua fază se extinde în zona centrală (zona bisericii romano-catolice) spre N și S, de-a lungul unor artere paralele cu cea principală; extinderea continuă pe aceste direcții, spre N, până la cursul Someșului Mic și apoi și dincolo de acesta, iar spre S cu o intensitate mai redusă (început de sec. XIX, A doua ridicare topografică Iosefină, 1806-69, fig.2.4.2); începând cu această fază, satul se dezvoltă nu doar în lungul arterei principale de circulație ci și în **formă elipsoidală** – perpendicular pe aceasta, păstrând însă focalizarea în jurul centrului inițial, insula bisericii romano-catolice. În etapa modernă extinderea este concentrată în continuare în lungul drumului și în zona centrală, cu precădere spre nord în albia Someșului mic, unde se dezvoltă cu artere secundare, paralele cu cea principală (vezi situația la 1910, fig.2.4.6, și situația în perioada interbelică, 1939).

În faza contemporană pot fi identificate două secvențe principale: până în anii 90 și după anii 90. Coordonata comună a celor două etape este extinderea în lungul drumului, care se continuă într-un ritm relativ constant, fără salturi mari.

Pentru secvența pre-90, și chiar până în 1995, extensia pe direcțiile N și S urmărește un ritm relativ constant; în reprezentarea cartografică a satului din 1976 se observă că morfologia satului Florești este relativ similară cu cea interbelică și chiar antebelică: forma este în continuare una liniar-lenticulară, cu zona bisericii romano-catolice sub formă de insulă centrală păstrată ca centru de greutate al localității, și cu o extindere pe direcția S relativ restrânsă, cu cea mai mare concentrație pe artera de circulație spre satul Tăuți. Într-o reprezentare cartografică

¹⁶⁵ Tibiscum, Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Aquae, Germisara, Apulum, Potaissa, Porolissum, castrul de la Gilău.

a satului din 1996 satul își păstrează încă forma liniar-lenticulară, cu principala zonă de extindere înspre nord, respectiv spre sud în zona arterei spre Tăuți. Arterele secundare adăugate formează o tramă regulată care se grefează la cea istorică cu formă relativ organică; trama istorică este și ea treptat regularizată, păstrând din caracteristicile inițiale doar arterele care delimitează insula centrală a vechii biserici romano-catolice. Trama istorică și cea modernă se juxtapun fără treceri bruște, în principal datorită caracterului colonist-săsesc al așezării.

La sfârșitul anilor 90 și începutul anilor 2000, extinderea satului se accelerează masiv: se produce o dezvoltare extensivă pe direcția S în spatele insulelor de țesut care formează frontul la stradă; deși trama acestor zone noi este în esență regulată, cu artere dispuse ortogonal, ordonarea acestora, în funcție de regimurile de proprietate și de maximizarea suprafeței construibile, creează o structură haotică. O mare parte a acestor circulații sunt de tip *cul-de-sac*, deserving exclusiv un număr redus de unități locative înșiruite pe o singură parcelă; datorită parcelarului de tip alungit (1/7...1/10, 1/12), pentru a rentabiliza suprafața construibilă este trasată o arteră în lungul parcelei iar aceasta este fie subdivizată – în parcele individuale mai mici – fie mobilată cu unități individuale/colective, cuplate sau înșiruite. În consecință, morfologia localității se transformă; tipologia liniară virează spre o formă lenticular-elipsoidală, apropiindu-se ca aspect general din ce în ce mai mult de forma nucleului urban învecinat, orașul Cluj. În afara arterelor secundare nou adăugate, rețeaua stradală se menține, traficul rămânând concentrat pe artera principală, în ciuda dezvoltării masive a satului Florești. Pentru acest interval (post-2000) extinderea E-V, sau în lungul arterei principale, se menține constantă, atingând însă limitele unităților teritoriale învecinate, la est orașul Cluj, respectiv la vest, zona agricolă a satului Luna de Sus. Deși extinderea în direcția S viza inițial principala arteră de acces spre satul Tăuți (spre SE, str. Tăuțiului – până în anii 80-90), aceasta se refocalizează pe o arteră paralelă, orientată S-S (str. Eroilor - Blvd. Cetatea Fetei) în etapa post 2000. Această tendință este facilitată de morfologia terenului.

- tramă stradală: inițial **liniară**, în lungul drumului și adaptată terenului – cu un slab caracter organic; primele artere paralele suplimentare au inițial un caracter organic, și conexiuni intermediare perpendiculare pe artera principală; tendința generală este însă una de regularizare – se păstrează trama semi-organică din zona centrală, în rest noile artere sunt trasate regulat; arealele modern-contemporane au, aproape fără excepție, o tramă ortogonală.
- alveolare în zona centrală: se detașează insula de țesut construit cu funcțiune specială (biserica), careia i se alătură în timp insule cu parcele de locuire; deși se produc intervenții la nivelul mobilării, alveola centrală de factură istorică este conservată. Prima ridicare cartografică Iosefină (1763-87) permite identificarea poziției bisericii (s. XIII), a distribuției parcelarului, și a circulațiilor secundare (direcția NS) în raport cu un curs de apă minor (afluent al Someșului mic) – localizând în această zonă poziția vetrei satului; biserica ocupa probabil chiar centru vetrei, având o circulație perimetrală și un spațiu de tip piațetă anexat;

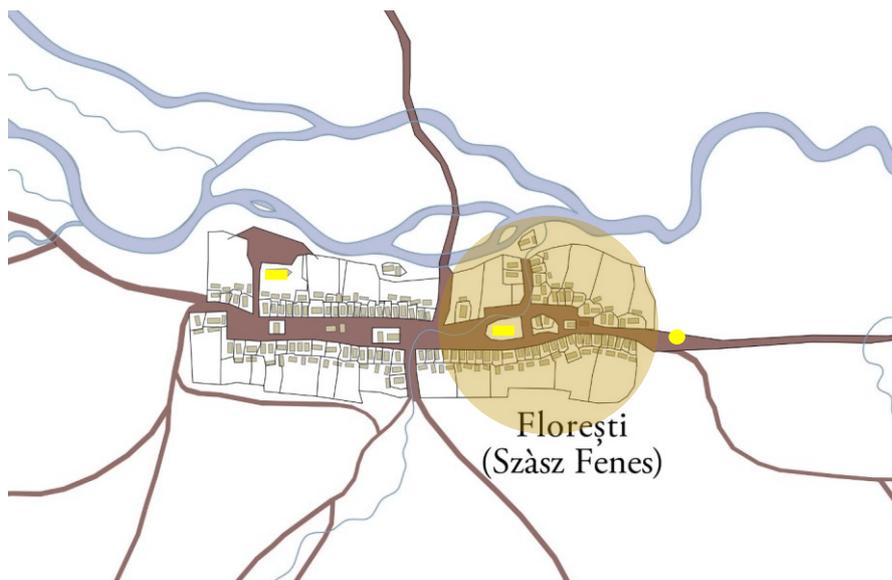

Fig. 9.47. Morfologia, trama stradală și parcelarul satului Florești - cea mai timpurie ipostază identificată - după Prima ridicare cartografică Iosefină (1763 - 1787)

Fig. 9.48. Morfologia, trama stradală și parcelarul satului Florești - după cea de-a doua ridicare topografică Iosefină (1806-1869)

Fig. 9.49. Trama stradală a satului Florești, hartă austriacă - 1910.

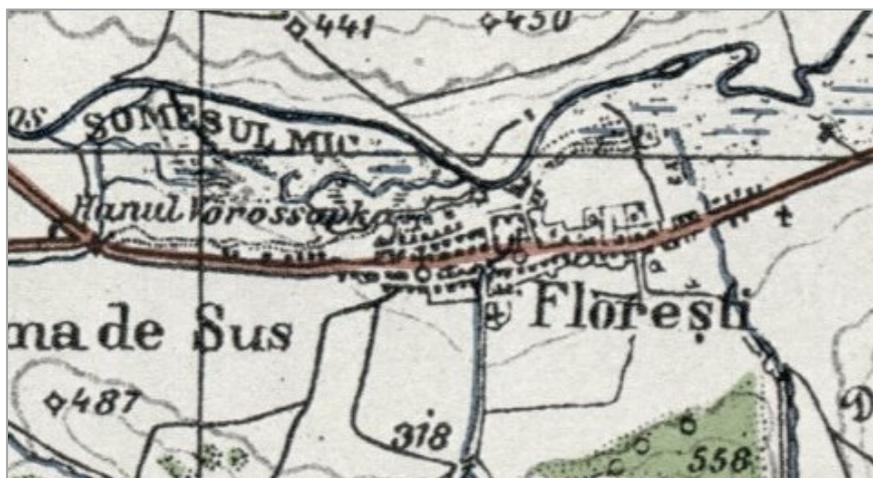
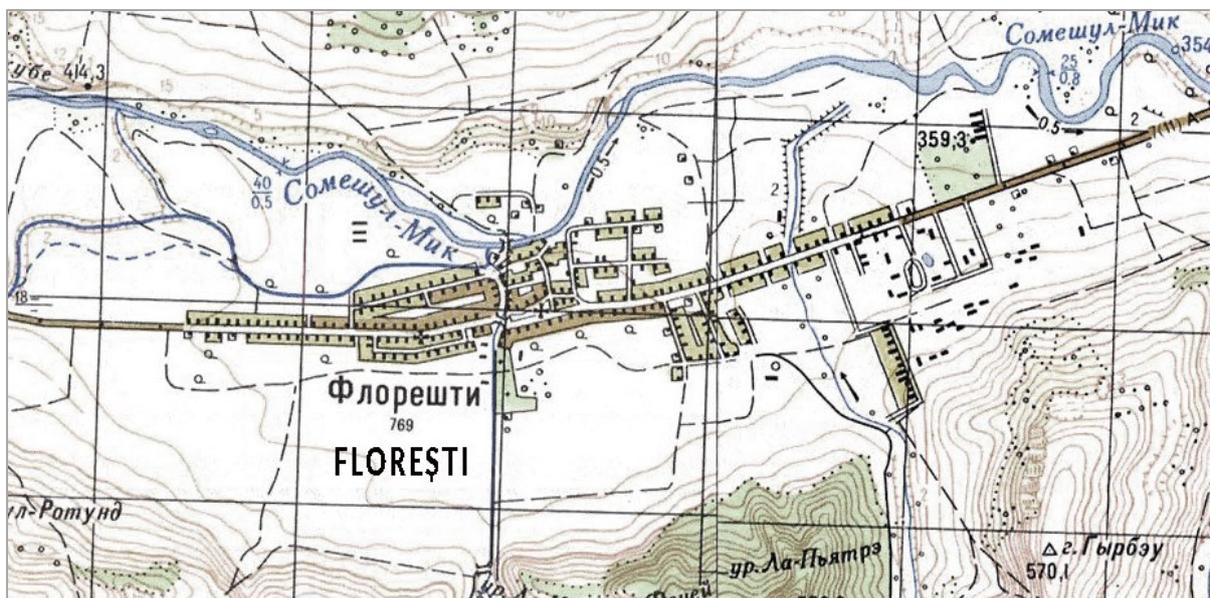
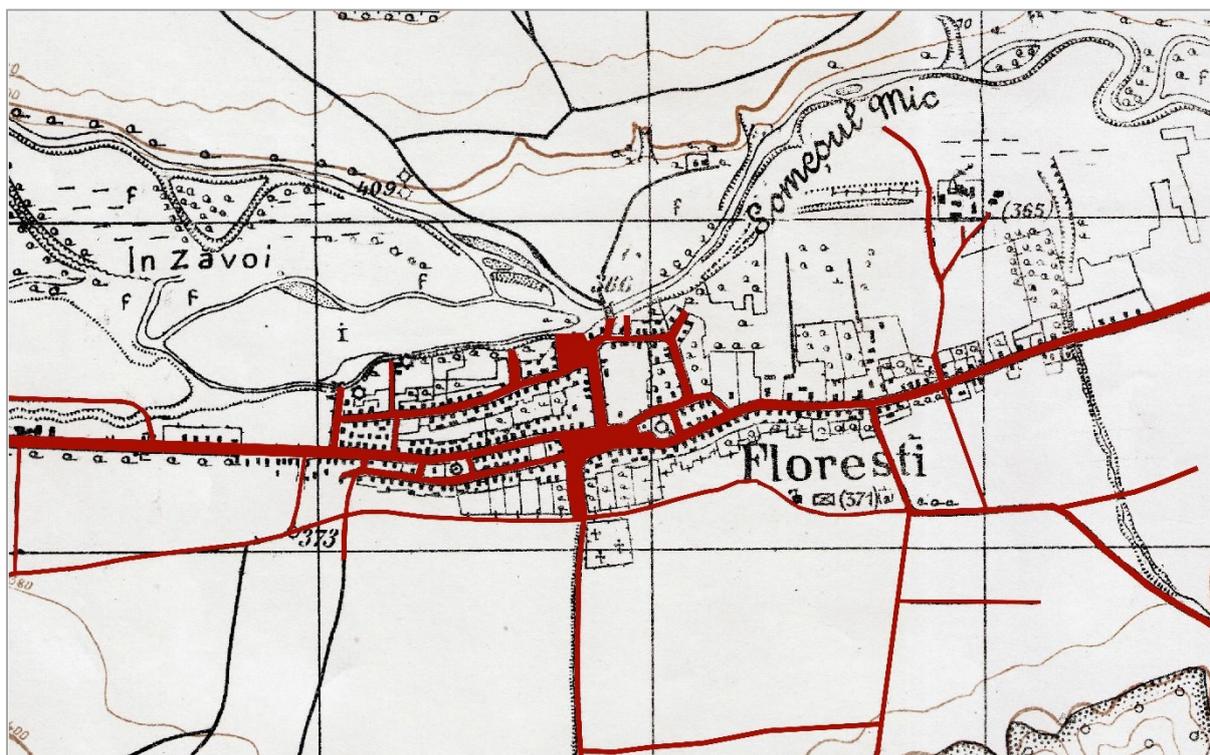

Fig.9.50. Morfologia localității și trama stradală – sat Florești – fragment hartă germană cu situația din perioada interbelică 1920

Fig.9.60. Morfologia localității și trama stradală – sat Florești – anii 50 (pagina de hartă: 1955 – Planuri directe de tragere, RSR)

Fig.9.61. Morfologia și trama stradală – sat Florești – hărți rusești 1976.

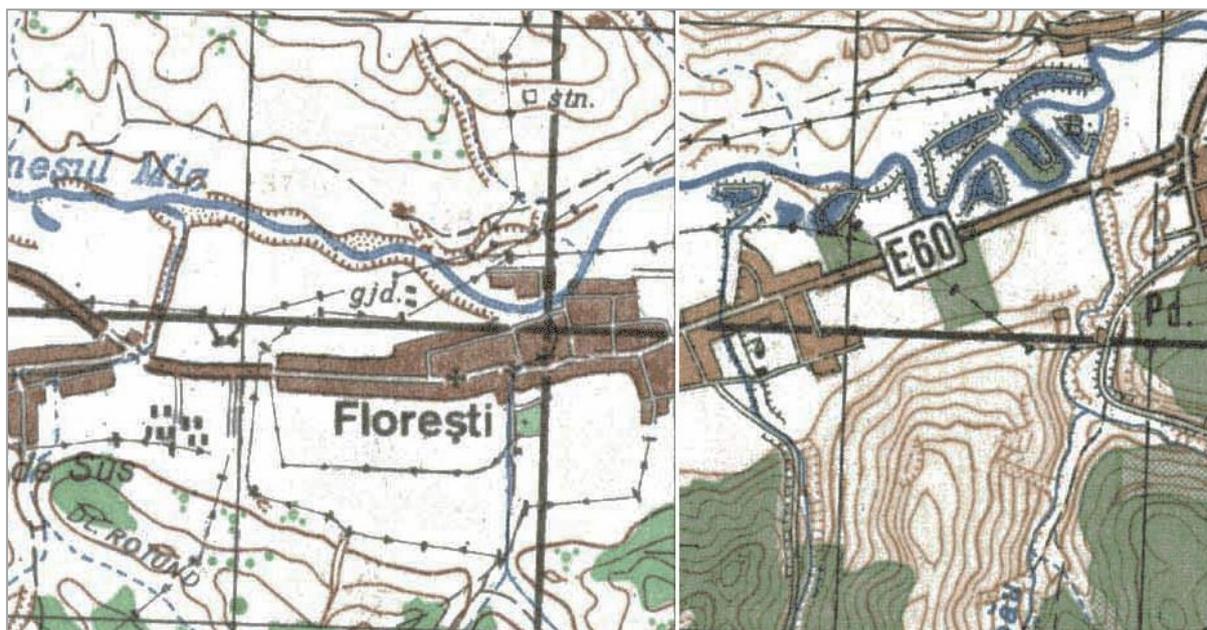

Fig.9.62. Satul Florești – Hărți militare publicate în 1996. Se poate observa prima tendință a dezvoltării spre S – în lungul drumului spre satul Tăuți. Pentru fază surprinsă de această cartare, satul Florești păstra încă o tipologie predominant liniară.

Fig. 9.63. Imagine satelitară a satului Florești din 2009 – se observă reorientarea dezvoltării spre sud, de pe axa Tăuți pe axa Cetatea Fetei. De asemenea, se detașează ușor, în raport cu nucleul vechi și fronturile străzii principale tipologiile de parcelar contemporan respectiv trama nou introdusă. Pagina următoare: Fig. 9.64. Imagine satelitară a satului Florești – 2011. Fig. 9.65. Imagine satelitară - Florești 2012.

Fig. 9.66. Imagine satelitară – sat Florești – 2013.

Fig. 9.67. Imagine satelitară, sat Florești – 2014. (sursa: GoogleMaps)

Fig. 9.68. Florești – imagine satelitară – 2016 [sursa: Google Maps]

Parcelarul

- din punct de vedere al parcelarului se detașează trei tipologii principale, identificate după criteriul vârstei; cu toate acestea, caracterul general al parcelarului satului Florești este unul regulat, împreună cu așezarea pe parcelă ilustrând filiația săsească: parcele alungite, volumul principal (locuire) perpendicular pe axul drumului, volumul secundar (șura) paralelă cu axul drumului delimitând cele două zone ale gospodăriei (ogradă – livadă, grădină, teren agricol); terenurile de producție principală se extind spre N, în lunca Someșului.

A. Tipologie tradițională:

1. parcelar regulat alungit, cu raport de 1/10, 1/15, 1/20; parcela de locuire și de producție mică ocupă până la o treime din întreaga parcelă, restul fiind ocupat de teren cultivat (agricol, livadă etc.). Această tipologie caracterizează zona istorică a satului, figurând de-a lungul arterei principale (ambele fronturi ale străzii);
2. parcelar regulat-alungit, similar cu A.1., însă cu raport mai mic (1/2, 1/3), și parcelar semi-regulat cu raport de 1/2, 1/1, particular pentru alveolele din zona centrală; pentru parcelarul semi-regulat, orientarea volumelor pe parcelă variază (orientare tradițională perpendiculară dar și orientare paralelă a volumelor în raport cu strada).

B. Tipologie modernă: parcelar regulat cu proporție de 1/2, 1/3, 1/4; ordonarea și orientarea volumelor pe parcelă este caracteristica principală a acestei tipologii – volum unic, amplasat central pe parcelă, anexele, atunci când acestea există sunt amplasate după tiparul tradițional.

C. Tipologie contemporană: parcelar regulat, 1/1, 1/1.5, 1/2, 1/4.75; așezarea și tipologia volumelor pe parcelă determină două subcategorii principale:

1. parcele regulate destinate unităților uni-familiale, cu o locuință individuală, izolată pe parcelă; se păstrează fie spații agricole fie verzi restrânse, mobilate pentru agrement (piscine, spații de joacă), sau sunt înlocuite cu spații pavate.
2. parcele regulate destinate unităților de locuire colectivă: volume multiple sunt aliniate la intervale regulate pe o singură parcelă; formula permite fragmentarea parcelelor „colective” într-o fază ulterioară, în parcele „individuale”, pentru fiecare volum de locuire colectivă în parte; spațiile plantate de producție agricolă dispar, nefiind proprii acestei tipologii, cel mai adesea nefiind prevăzute spații verzi, ci doar zone de parcare; în unele cazuri sunt amenajate spații verzi în zona interstițială, neconstruibilă, dintre aceste volume de locuire colectivă.

Dispunerea pe parcelă – sat Florești.

- În ceea ce privește așezarea pe parcelă, tipologia tradițională – identificată prin intermediul cartărilor istorice, a imaginilor satelitare și a fotografiilor – este în general una liniară, adaptată parcelarului alungit. Ipostaza cea mai veche, de factură săsească, a acestei tipologii și cu volumele dispuse în L sau U – nu se mai păstrează decât în cazuri extrem de izolate. Predomină tipologia în I cu volume dispuse succesiv în lungul parcelei; o variantă a acestei tipologii constă în înlocuirea unității principale alungite (1:3, 1:5) cu o unitate mai masivă (1:1), care închide aproape integral frontul la stradă, și în spatele căreia sunt dispuse liniar, pe una dintre laturile parcelei restul de anexelor gospodărești. Dacă dispunerea liniară apare și la gospodăriile aparținând etapei interbelice și imediat post-belice, majoritatea gospodăriilor cu această dispunere aparțin perioadei 50-80, cu sub-varianta amintită. Chiar dacă tipologia parcelarului condiționează în mare măsură dispunerea liniară, intervențiile de factură modernă și contemporană propun formule diferite.

Fig.9.4. Dispunere tradițională liniară. Sunt conservate cele două volume principale – locuința și șura – și o serie de anexe mici. Este vizibilă și structura bipartită a parcelarului – (zona A) de locuire, depozitare și procesare, și producție mică (grădină de legume/flori), respectiv zona de producție agricolă, parcela de teren agricol (zona B). Dimensiunile unităților (locuință, șura) este direct proporțională cu ponderea acordată funcțiilor respective, sugerând existența unui profil vernacular mai puternic. Aceste ponderi nu mai sunt respectate odată cu înlocuirea locuinței cu un proiect tip în etapa modernă (vezi parcela dispusă la nordul celei analizate).

Fig. 9.5. Dispunere liniară (I) a volumelor pe parcelă – unde unitatea de locuire ,cu o proporție de cca. 1:6, este orientată perpendicular pe axul străzii, în continuarea acestea fiind dispuse anexele gospodărești.

Fig.9.6. Variantă a dispunerii liniare pe parcelă: volumul de locuire (L), cu o proporție de 1:1 este dispus central, cu fațada principală paralelă cu axul drumului. În continuarea acestui volum, pe o latură a parcelei sunt dispuse liniar anexele gospodărești.

Fig.9.7. Dispunere liniară (I) a volumelor pe parcelă. Deși volumul principal, de locuire aparține perioadei moderne (proiect tip), dispunerea tradițională, tipică parcelarului istoric, este respectată; este vizibilă și structura bipartită a parcelarului: zona locuire-depozitare și zona de producție agricolă, sau parcela de teren cultivabil. Macro-structura – cu dispunerea spate în spate a parcelelor - este, în acest caz, conservată.

Fig.9.8. Dispunere combinată: inițial o dispunere în L, devine dispunere în C odată cu înlocuirea unității principale de locuire în etapa modernă. Dispunerea volumului șurii este proprie tipologiei tradiționale de influență săsească

Fig.9.9. dispunere liniară conservată parțial – se păstrează doar volumul principal, de locuire.

Fig.9.10. Dispunere complexă, pe două laturi ale parcelei (II), cu înlocuire a volumului principal în perioada modernă (proiect tip)

Fig. 9.11. Dispunere de factură contemporană pe un parcelar nou: A. parcelar contemporan nou-trasat, pentru locuințe individuale de tip urban și sub-urban; B. parcelar agricol cu funcțiune schimbată, pentru locuințe colective, cu varii tipologii.

Fig.9.12. Parcelar agricol subdivizat în parcele mai mici, pentru locuințe individuale izolate, amplasate central și axial.

O formulă de factură modernă este dispunerea în C, derivată dintr-o dispunere liniară simplă; deși dispunerea liniară dublă poate fi considerată o derivată mai veche, proprie și vernacularului, toate ipostazele identificate în cazul satului Florești aparțin etapei moderne, sau etapei moderne cu transformări în perioada contemporană.

Pentru satul Florești, dispunerea pe parcelă de factură contemporană este foarte variată, în principal în funcție de tipul parcelarului și de tipologia de locuire. După tipologia parcelarului au fost identificate următoarele ipostaze:

- a. Pe un parcelar contemporan (1:1, 1:2, 1:3) de factură urbană și sub-urbană, nou-trasat (prin subdivizare, alipire sau aglutinare a mai multor parcele agricole) dispunere centrală și axială, cu delimitare a două zone – cea construită și cea verde, exclusiv de loisir, dispărea funcția de producție.
- b. Pe un parcelar alungit de factură tradițională (1:10, 1:12) inclus în vatra satului, se păstrează dispunerea liniară (constrângerea dimensiunilor parcelei) însă construcțiile sunt înlocuite cu tipologii contemporane, cu profil mono-funcțional;

Fig.9.14. Dispunere de factură modern-contemporană, pe un parcelar tradițional alungit, amplasat în afara vetrei satului.

Fig.9.15. Dispunere contemporană unifamilială, cu transformare a anexelor; b. parcelar tradițional și construcție contemporană – unități de locuire colectivă, cu eliminarea completă a anexelor.

- c. Pe un parcelar agricol alungit, poziționat în afara vetrei satului

9.2. Sat Luna de Sus

Trama stradală și tipologia așezării

- sat dezvoltat în lungul drumului, tramă liniară cu bifurcație. Satul se coagulează inițial pe valea unui afluent al râului Someșului (Pârâul Feneș) și pe versanții alăturați, însă la o anumită distanță de artera principală de circulație, drumul Florești-Gilău; sub forța polarizatoare a celor două mari nuclee – Cluj (via Florești) respectiv Gilău – structura liniară a satului Luna de Sus se transformă, adaptându-se după cele două direcții. Tipologia inițială a așezării se citește încă în prima cartare Iosefină (1763-87): pot fi identificate o serie de gospodării cu parcelar neregulat în imediata vecinătate a cursului de apă, precum și două artere paralele, probabil create prin adaptarea la variațiile zonei inundabile a afluentului; datorită poziției excentrice față de artera principală (Cluj-Gilău), satul dezvoltă ramificații multiple spre aceasta (conexiuni); se disting două ramificații principale – dinspre Florești-Cluj (ramificația dublă, în lunca afluentului), respectiv spre Gilău. În interiorul satului, intersecția acestor artere creează insule detașate/izolate, cea mai importantă fiind alveola triunghiulară unde este localizată biserica, probabil nucleul/vatra inițială a satului; această alveolă, probabil în forma sa inițială un spațiu de tip piațetă, este ocupată treptat, primind un parcelar neregulat și semi-regulat pe două laturi. Reprezentate pe prima ridicare topografică Iosefină (1763-87), parcelele izolate și neregulate din lunca afluentului sugerează pre-existența unui sat răsfirat, probabil de tipologie românească, care este ulterior regularizată, după model colonist săsesc. Parcelarul și mai ales poziția bisericii dezvăluie caracterul predominant săsesc al satului – confirmat și prin toponimul acestuia (Szász Lóna). Cu toate acestea, pot fi observate (prima ridicare Iosefină) cel puțin două zone tip piațetă cu formă triunghiulară neregulată, atipice satelor săsești și create de intersecția arterelor.
- tramă stradală: liniară dublă cu ramificații (hibrid liniar-tentacular). Trama liniară dublă este explicată prin poziția satului în albia afluentului: aceste două circulații probabil funcționau alternativ în funcție de zona inundabilă permițând accesul la terenurile agricole amplasate pe o parte și pe alta a cursului de apă. Ramificațiile orientate spre nucleele urbane transformă structura liniară. Trama rezultată putea fi observată deja în prima ridicare cartografică Iosefină, și păstra încă un caracter organic, adaptat condițiilor terenului și necesităților (de circulație, spațiu, acces la apă etc.), cu evazări multiple.

Parcelarul

- Parcelarul dominant este unul regulat, alungit, tipic satelor săsești, suprapus unor insule cu parcelar semi-regulat și chiar organic. Urmărind sursele cartografice pot fi identificate mai multe tipologii principale de parcelar:
 - A. parcelar regulat alungit – concentrat pe frontul sudic al arterei principale de circulație, și pe ambele fronturi ale arterei spre Gilău; împreună cu poziția bisericii, această dispoziție sugerează suprapunerea satului de factură săsească peste o așezare existentă, de tip răsfirat, dispusă în lungul cursului de apă; în urma colonizării, sunt trasate cele două direcții de interes – spre Gilău (în principal) și spre Florești/Cluj – după care este dispus și parcelarul regulat; concentrarea parcelarului alungit, de tip săsesc, și poziția bisericii sugerează că în perioada colonizărilor nucleul polarizator principal era orașul Gilău. Crearea acestor fronturi și a arterelor determină formarea unor alveole – inițial gospodării izolate și apoi insule de parcelar semi-organic, concentrate în albia

cursului de apă și care rămân înglobate în țesutul regulat (vezi cele două ridicări Iosefine - 1763-8, 1806-1869, Fig XX, Fig. XX);

- B. parcelar organic, neregulat și semi-regulat – parcelar concentrat în lungul cursului de apă, în zona centrală, între fronturile de parcelar regulat de tip colonist, dar și în zona de margine, pe direcția Florești-Cluj;
- C. parcelar modern se juxtapune structurii existente, în continuarea acestuia, pe direcțiile NV-Gilău respectiv E-Florești/Cluj; deși pe planurile de tragere din 1956, parcelele de factură modernă au un caracter urban, prezentând proporții diferite (1/1, 1/2), ele continuă să aibă anexate în continuarea lor parcelele agricole, chiar dacă acestea sunt lucrate în cooperativă; astfel, în esență, se păstrează aceeași tipologie și proporție (alungite, 1/7...1/10, 1/12), în corelare cu profilul agricol al satului;
- D. parcelarea contemporană se suprapune parțial cu parcelarea modernă și cu cea tradițional-regulată, pe care le transformă, după același fenomen observat la Florești: parcela, segmentată în mod tradițional în parcela de locuire și cea de producție și cu acces unic la stradă pe latura scurtă, primește un drum de acces pe întreaga sa lungime și este apoi segmentată în multiple parcele de locuire de tip sub-urban (fig. XX), înlocuind segmentul destinat producției. Mai poate fi identificată și varianta de subdivizare mai comună – segmentarea parcelei tradiționale alungite și regulate, multifuncționale (locuire și producție agricolă) în două parcele mai mici mono-funcționale (locuire), alipite spate în spate.

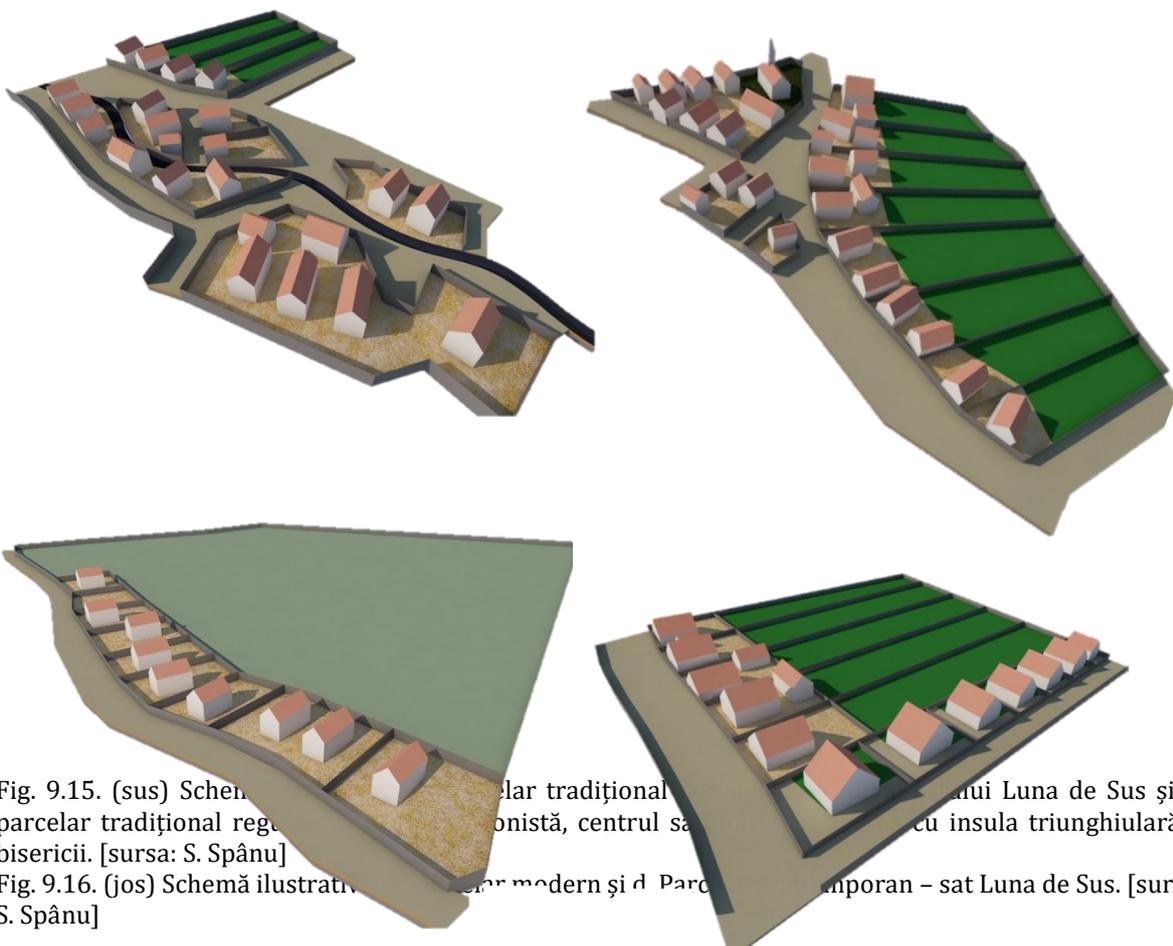

Fig. 9.15. (sus) Schemă ilustrativă a parcelării tradiționale a satului Luna de Sus și b. parcelar tradițional regulat de tip colonist, centrul satului Luna de Sus cu insula triunghiulară a bisericii. [sursa: S. Spânu]

Fig. 9.16. (jos) Schemă ilustrativă a parcelării moderne și d. Parcelarea contemporană – sat Luna de Sus. [sursa: S. Spânu]

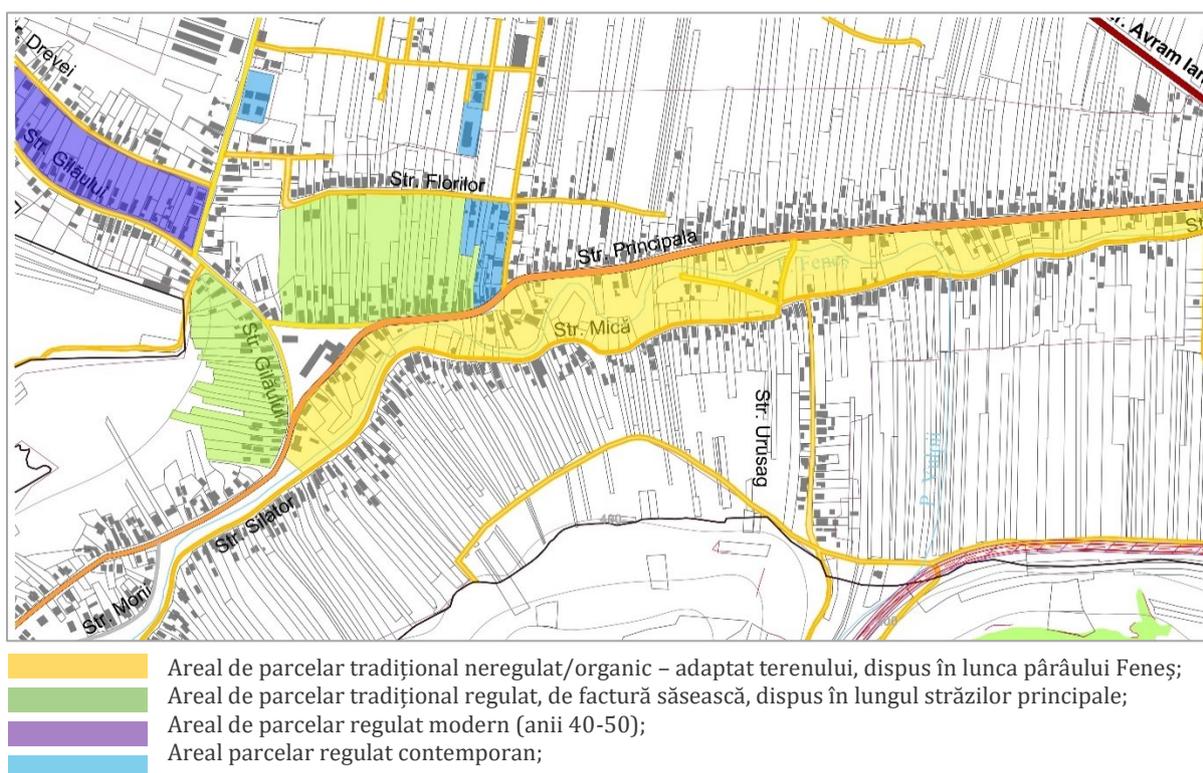

Fig 9.17. Exemplificare tipologii de parcelar – sat Luna de Sus.

Etapizare:

- în intervalul surprins de cartările austriece (1763-87...1915), extinderea satului Luna de Sus se concentrează în lungul străzii principale pe direcția NE-SV, și în mică măsură pe artera Gilău. Până în anii 40 satul își păstrează forma liniară, iar dezvoltarea în lungul arterelor secundare stagnează; din perioada 40-50 principalele direcții de dezvoltare sunt cele două artere care leagă localitatea de artera principală Cluj-Gilău; începând cu această perioadă se dezvoltă și artere secundare,¹⁶⁶ perpendiculare pe cele existente, care deschid fronturile istorice și care vor permite adăugarea de artere paralele și vor conduce astfel la formarea unor insule de țesut pe direcție transversală (fig. 2.4.20). Din anii 60 se va parca și mobila întreaga albie a pârâului Feneș; în această zonă au fost identificate două tipologii de parcelar: unul tradițional neregulat,

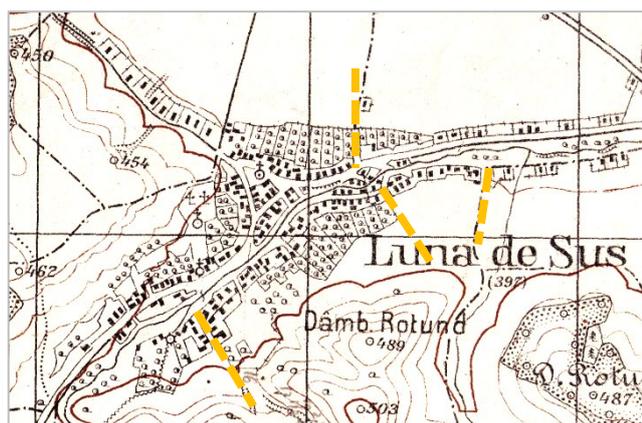

Fig. 9.18 Luna de Sus - planuri directe de tragere, RSR, 1956. Sunt deschise artere secundare, perpendiculare pe fronturile existente, care vor permite ulterior extinderea transversală.

¹⁶⁶ Actualele străzi Urușag, Silator, Florilor și Mihai Eminescu.

rezultat din mobilarea și transformarea în parcele de locuire a delimitărilor anterioare agricole, respectiv un parcelar regulat și semi-regulat, rezultat din subdivizarea suplimentară a unor parcele agricole mai mari. Până în anii 70 satul atinge limita arterei Cluj-Gilău, pe direcția Florești-Cluj, și se extinde chiar și în lungul acesteia. Tot în această perioadă se dezvoltă masiv artera centru Luna-Gilău. Dacă pe direcția NE se dezvoltă două artere, pe ambele laturi ale albiei pârâului Feneș, pe direcția SV satul se va extinde doar pe o singură arteră; deși cartările austriece surprind o simetrie a țesutului și a tramei stradale pentru ambele capete ale localității (NE, SV), forța polarizatoare a nucleelor Cluj a condus la dezvoltarea preferențială a satului pe direcția NE.

- în etapa contemporană, interval surprins în principal prin intermediul imaginilor satelitare, se poate observa o reducere a ritmului de extindere al țesutului satului Luna de Sus.
- pentru zonele de extindere pe direcție transversală a satului Luna de Sus (pe foste parcele agricole) se poate observa o tendință de regularizare a tramei și a parcelarului; în general parcelarul contemporan este unul de factură sub-urbană;

Concluzii Luna de Sus:

- trama stradală a satului Luna de Sus se conservă în mare parte, extinderile moderne și contemporane fiind dispuse în continuarea structurii existente; în vederea protejării ei și a parcelarului cu tipologii tradiționale, se recomandă evitarea subdivizării parcelelor cu tipologii tradiționale, dispuse în lungul celor trei artere principale; arterele noi pot fi trasate în spatele acestui front, respectând parcelarul istoric;
- pentru extinderea în lungul arterelor principale – în N-ul, SV-ul și SE-ul satului – se recomandă o reparcelare compatibilă și afină tipologiilor moderne; a se evita parcelarea contemporană

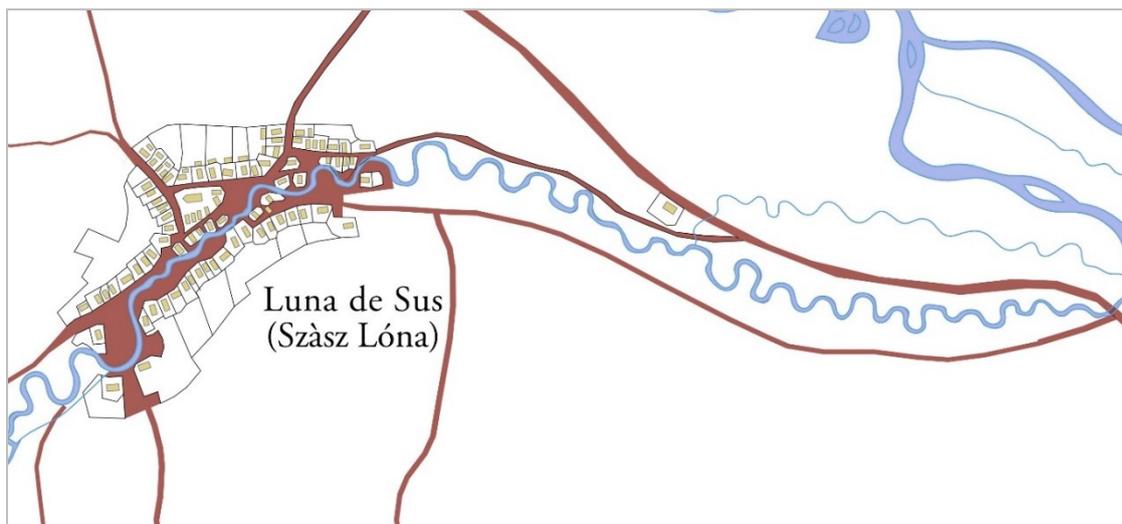

Fig. 9.19. Satul Luna de Sus – schemă după prima cartare topografică Iosefină (1763-8).

Fig.9.20. Luna de Sus – schemă după a doua cartare Iosefină (1806-69); se observă extinderea în lungul circulațiilor, în special frontul sudic, precum și coagularea gospodăriilor izolate din albia râului sub formă de insule compacte de parcelar

Fig.9.21. Satul Luna de Sus după o hartă austriacă din 1910; morfologia generală a satului apare ca fiind una predominant liniară – fapt care sugerează extinderea țesutului în albia cursului de apă, în lungul arterei cu direcția Florești-Cluj.

Fig.9.22. Luna de Sus – situația din perioada interbelică (situația din 1938)

Fig. 9.23. Morfologia satului Luna de Sus după planurile directe de tragere, RSR, 1956. Se observă o recuperare a tipologiei liniare, prin extinderea țesutului în lungul cursului de apă și al circulației spre Florești-Cluj.

Fig.9.24. Morfologia și trama stradală – sat Luna de Sus – hărți rusești 1976. Se observă extinderea țesutului construit în lungul arterei de circulație Luna-Gilău, - alterând astfel tipologia liniară a localității.

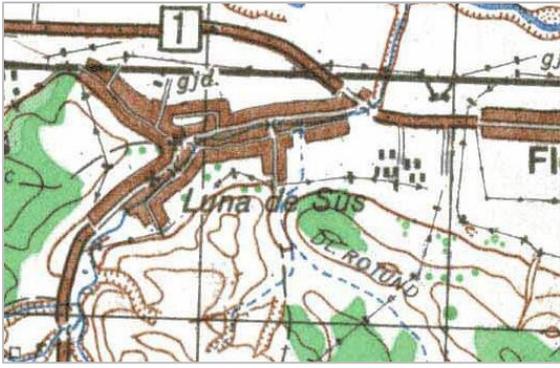

Fig. 9.25. Luna de Sus – hartă publicată în 1996. Extensie spre NV a țesutului construit se apropie de artera Cluj-Gilău.

Fig.9.26. Luna de Sus – imagine satelitară 2009.

Fig.9.27. Luna de Sus – imagine satelitară – 2011.

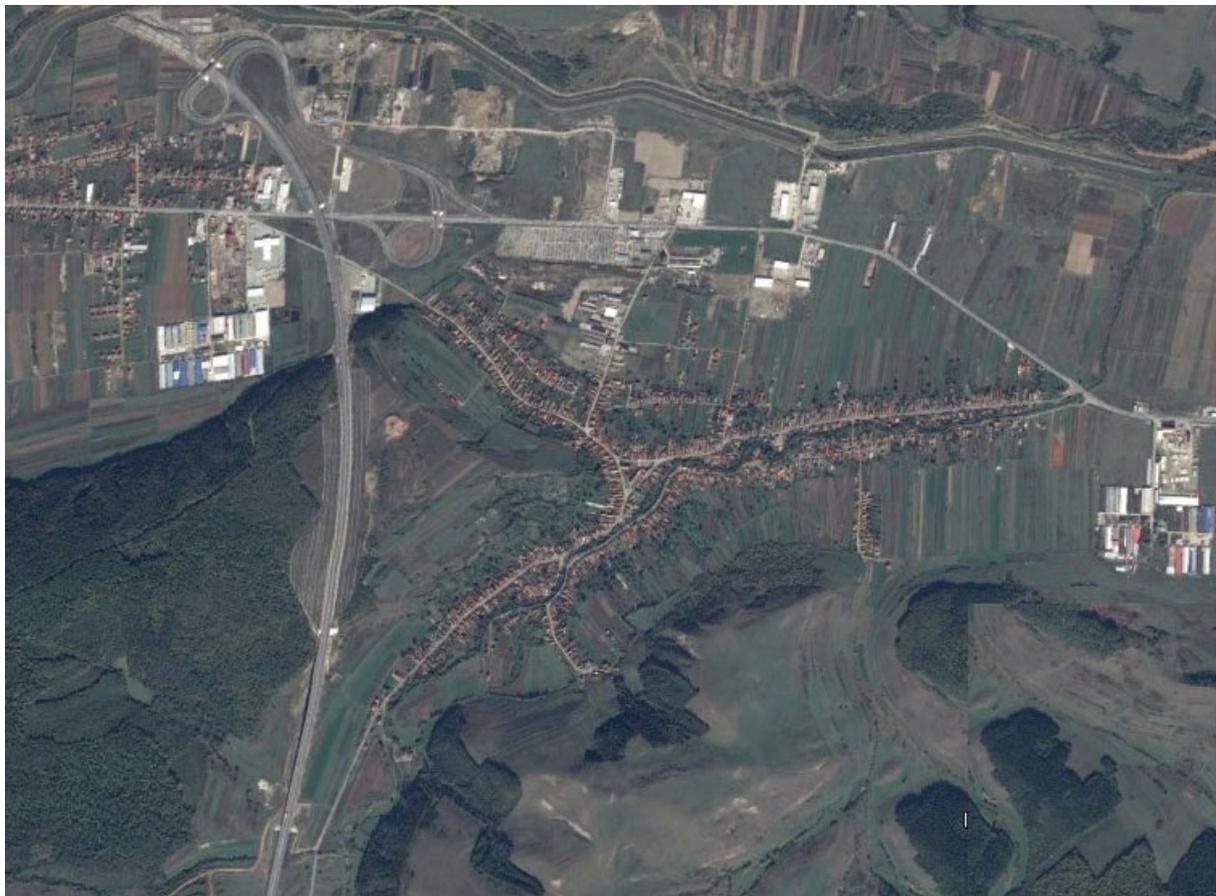

Fig.9.28. Luna de Sus – imagine satelitară 2012
Fig. 9.29. Luna de Sus – imagine satelitară 2013.

Pagina următoare: Fig. 9.30. Luna de Sus – imagine satelitară – 2016 [sursa imaginilor satelitare: GoogleMaps]

N

Dispunere pe parcelă – sat Luna de Sus

Ca și în cazul localității Florești, și pentru Luna de Sus tipologia tradițională identificată pe baza surselor istorice și satelitare este una **liniară**, adaptată **parcelarului alungit**, excepția fiind alveolele de **parcelar organic, neregulat și semi-regulat** din albia cursului de apă care parcurge localitatea. În aceste alveole dispunerea volumelor este una neregulată, adaptată configurației parcelarului.

Tipologia în I, cu volumele dispuse succesiv în lungul parcelei, este cea predominantă, excepția făcând-o arealele amintite anterior și arealele cu parcelări contemporane. Similar cu localitatea Florești, o variantă comun întâlnită a acestei tipologii în I prezintă înlocuirea unității principale alungite (1:3, 1:5) cu o unitate mai masivă (1:1), care închide frontul la stradă, și în spatele căreia sunt dispuse liniar, pe una dintre laturile parcelei restul de anexelor gospodărești. Această dispunere liniară apare la gospodării aparținând etapei interbelice și imediat post-belice, perioadei 50-80 și chiar 90-00, alături de dispunerea paralelă a volumelor.

Fig.9.31. Dispunere neregulată a volumelor pe parcelă, determinată de forma neregulată a parcelarului – zona centrală a satului Luna de Sus

Fig.9.32. Zonă compactă și uniformă cu o dispunere liniară, cu multiple variante de mobilare, pe un parcelar de tip regulat; această tipologie de parcelar și de dispunere a volumelor sunt cel mai comun întâlnite în cazul satului Luna de Sus. Gabaritul mai mare al construcțiilor indică alterări contemporane ale volumelor însă după cum se poate observa nu și a dispunerii pe parcelă.

Fig.9.33. Dispunere centrală și liniară a volumelor pe parcelă, pe un parcelar de factură modernă (intervalul 50-80). Poziționarea, planimetria și gabaritul volumelor sunt tipice pentru arhitectura din mediul rural a perioadei 50-80, făcând parte din categoria proiectelor tip sau standardizate.

9.3. Sat Tăuți

Trama stradală și tipologia așezării

- tipologia așezării: tip liniar de vale cu evoluție spre tipul semi-tentacular (sau tip liniar-hibrid) – prezintă două ramificații principale dispuse după morfologia terenului, urmărind albiile cursurilor de apă; în primele două cartări topografice Iosefine încă pot fi identificate vatra satului (la intersecția arterelor) și urme ale tipologiei inițiale, de sat răsfirat (în lungul arterei SE, pe versanții văii); această tipologie inițială este sugerată de morfologia parcelarului, în centrul și în zona sudică a satului putând fi identificate parcele cu gabarit variabil, distanțate și cu contur neregulat;
- rețea stradală ramificată: se disting trei artere principale: drumul dinspre Cluj-Florești (N) – str. Principală sau str. Tăuțiului, drumul spre Săvădisla cu legătură la artera spre Turda (SE), respectiv drumul spre Vlaha și spre terenurile agricole ale satului, spre V (str. Majesti);

Parcelarul

- din punct de vedere al parcelarului, pot fi identificate două nuclee cu tipologie particulară, de factură tradițională (prima cartare Iosefină) respectiv o tipologie ne-tradițională:
 - a. în centrul satului, în zona de bifurcație a celor două cursuri de apă pot fi identificate insule izolate – parcele/gospodării individuale și detașate – sugerând apartenența la tipologia de sat răsfirat; un parcelar similar, cu forme neregulate dar mai compact, poate fi identificat în SE-ul satului, pe ambele laturi ale arterei Tăuți-Sălicea;
 - b. un al doilea nucleu figurează ca grup compact regulat (parcele 1:2, 1:3, 1:1), dispus pe latura de NV a satului, cu un parcelar alungit, orientat perpendicular pe axa drumului; luând în considerare proporțiile reduse ale parcelelor – alături de datele statistice privind structura etnică și toponimia – dispunerea regulată nu poate fi atribuită tipologiei de parcelar colonist (sădesc), ci mai degrabă tipologiei de sat adunat. Parcelarul tradițional regulat a fost asamblat probabil prin fragmentarea și aglutinarea parcelelor neregulate anterioare, lăsând relativ puține zone izolate cu parcelar neregulat; acest parcelar se distinge clar doar pe prima cartare Iosefină (1763-87), ulterior fiind transformat;
 - c. parcelar modern și parcelar contemporan – tipologii variate:
 - a.1. parcele regulate sau semi-regulate, raport variabil 1/1, 1/2, 1/5, 1/7 și dispuse în lungul străzii principale (spre Florești); parcele

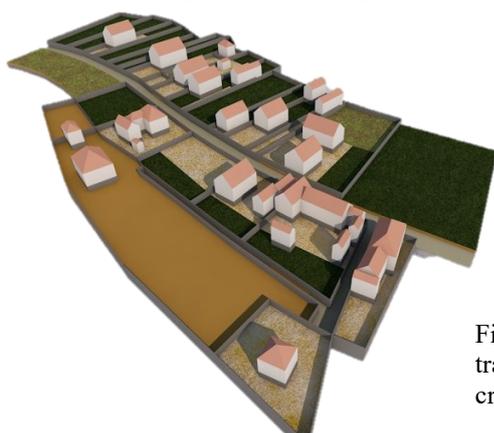

Fig. 9.34. Parcelar modern suprapus peste parcelar tradițional; transformare a parcelei agricole și creare a unui drum de acces privat.

regulate 1/1 sau 1/2 create prin segmentarea parcelelor tradiționale sau a terenurilor agricole anexate parcelelor tradiționale;

a.2. parcele similare celor agricole, 1/10, 1/12 etc. – create prin segmentarea parcelelor agricole mono-funcționale fie în două segmente (rezidențial și producție) fie în mai multe parcele; apar fie ca grupuri compacte fie izolate, răspândite în afara limitelor inițiale ale așezării, pe versanții văilor, majoritatea având accese private;

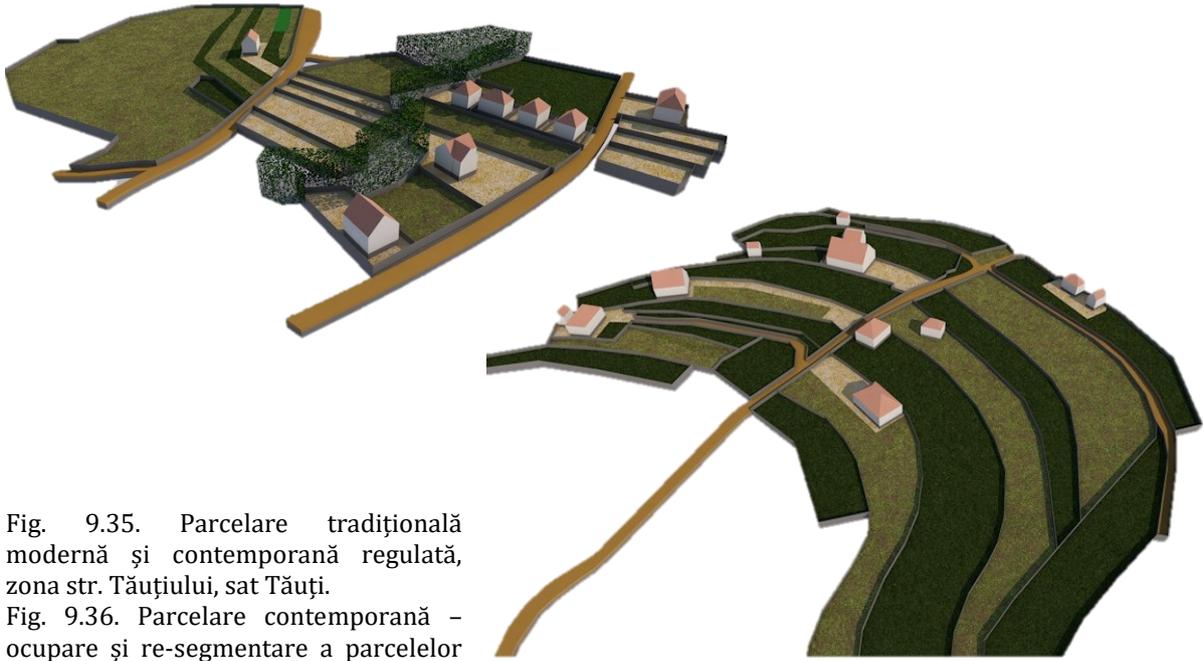
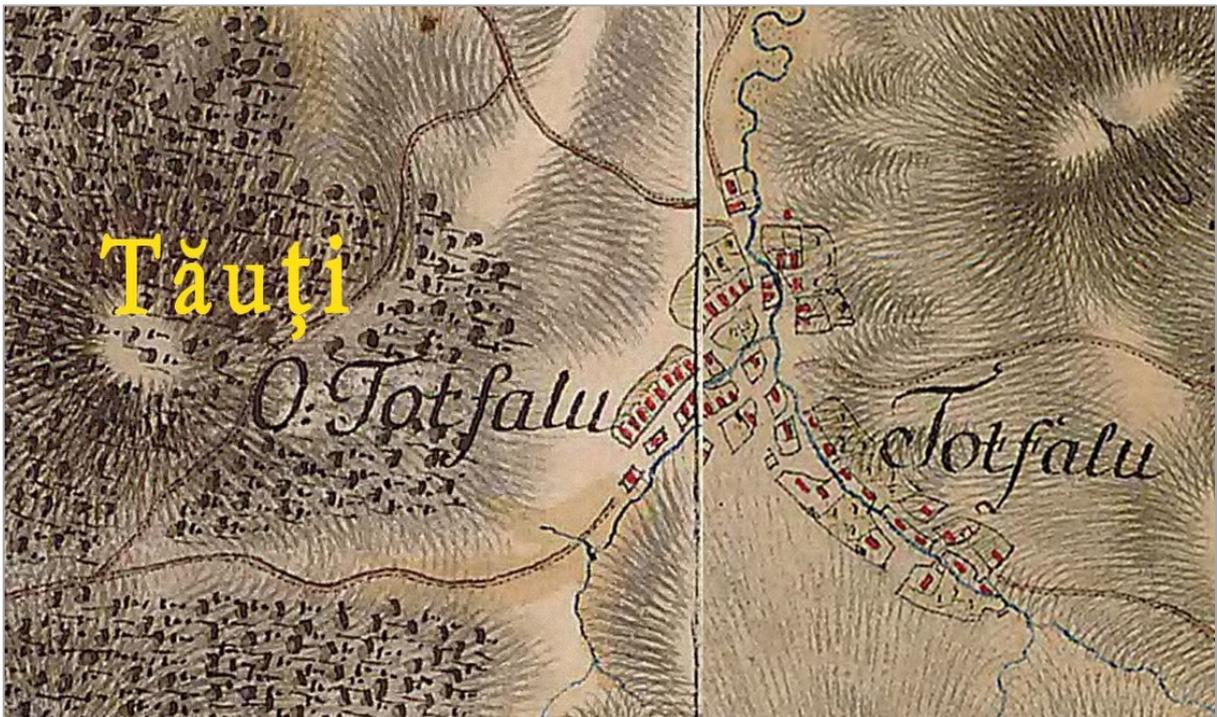

Fig. 9.35. Parcelare tradițională modernă și contemporană regulată, zona str. Tăuțiului, sat Tăuți.

Fig. 9.36. Parcelare contemporană – ocupare și re-segmentare a parcelor agricole.

Fig. 9.37. Prima cartare Iosefină (1763-87) – ilustrează tipologia hibridă a localității: sat liniar de vale, adaptat terenului și cu o bifurcație în lungul a două văi.

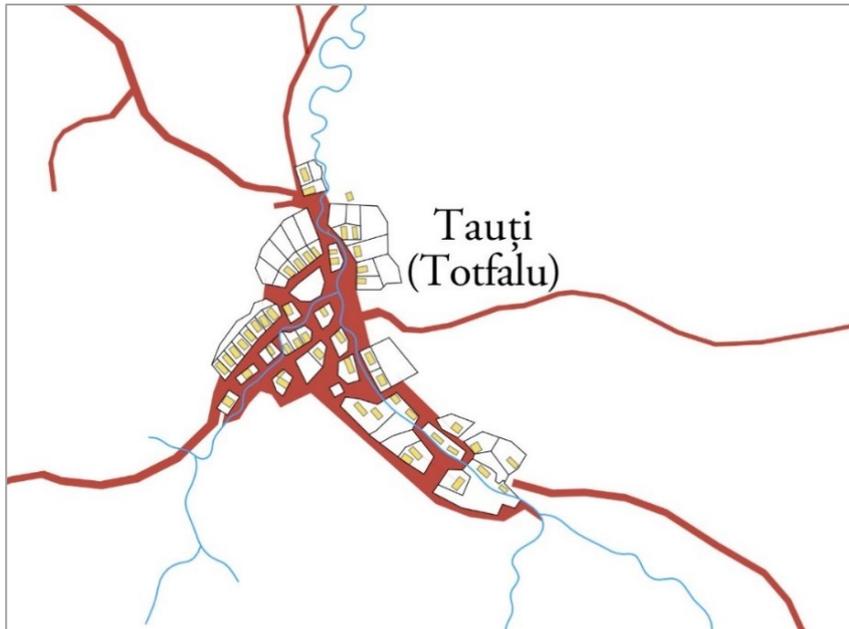

Fig. 9.38. Sat Tăuți – schemă după prima Cartare Iosefină (1763-87) – parcelar și tramă stradală. Se observă un parcelar tradițional regulat (rezidențial-agricol) pe latura nord-vestică a satului, un parcelar neregulat, răsfirat (gospodării mono-funcționale – rezidențiale) în centrul satului; terenuri agricole figurează în afara vetrei satului.

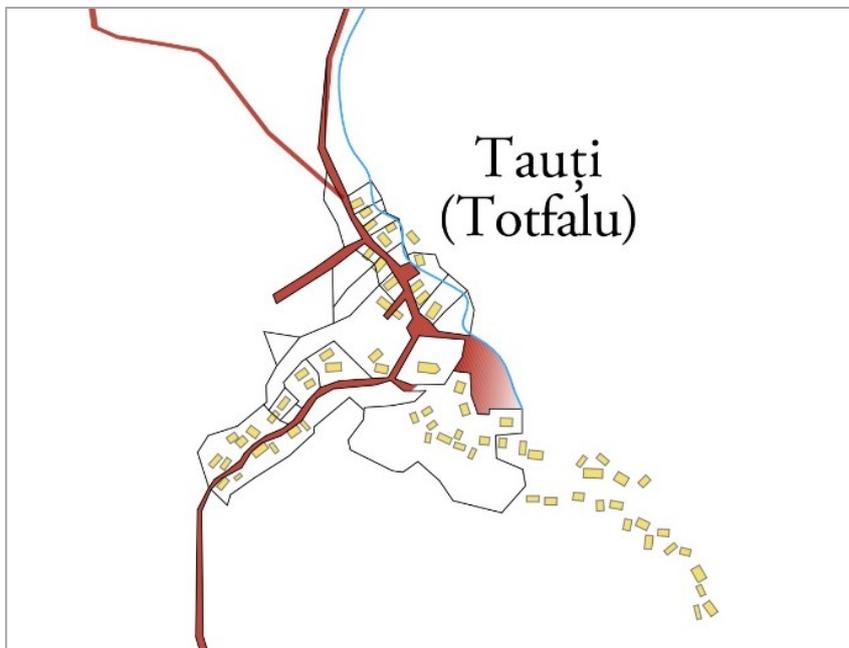

Fig. 9.39. Sat Tăuți – schemă după a doua Cartare Iosefină (1806-69) – parcelar și tramă stradală. Se poate observa transformarea parcelarului anterior: cel tradițional regulat se păstrează în lungul străzii principale (pe direcția NS); parcelarul tradițional neregulat este parțial regularizat – se observă introducerea uni parcelar particular (parcila bisericii și a cimitirului) în zona centrală. Deși satul se extinde în lungul văii pe direcția SE, cartarea Iosefină nu mai consemnează parcelarul.

Fig. 9.40. Cartare austriacă (1910) – reprezentarea sugerează dezvoltarea predominantă a satului Tăuți pe direcția N-S.

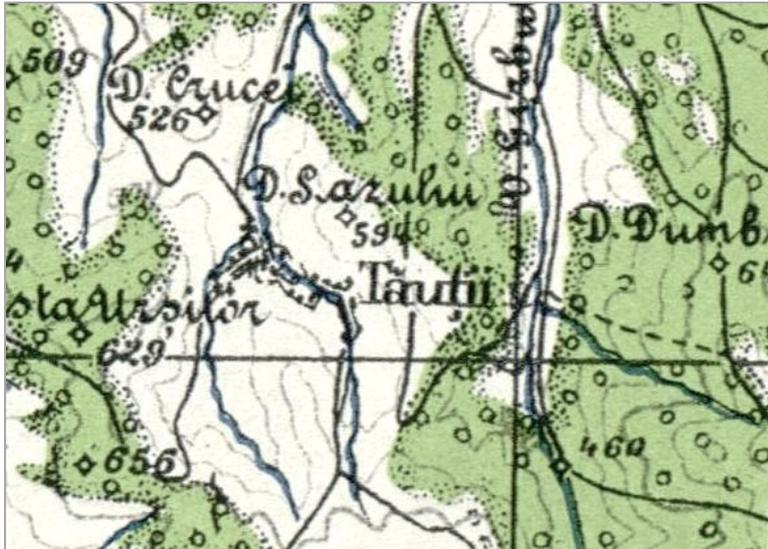
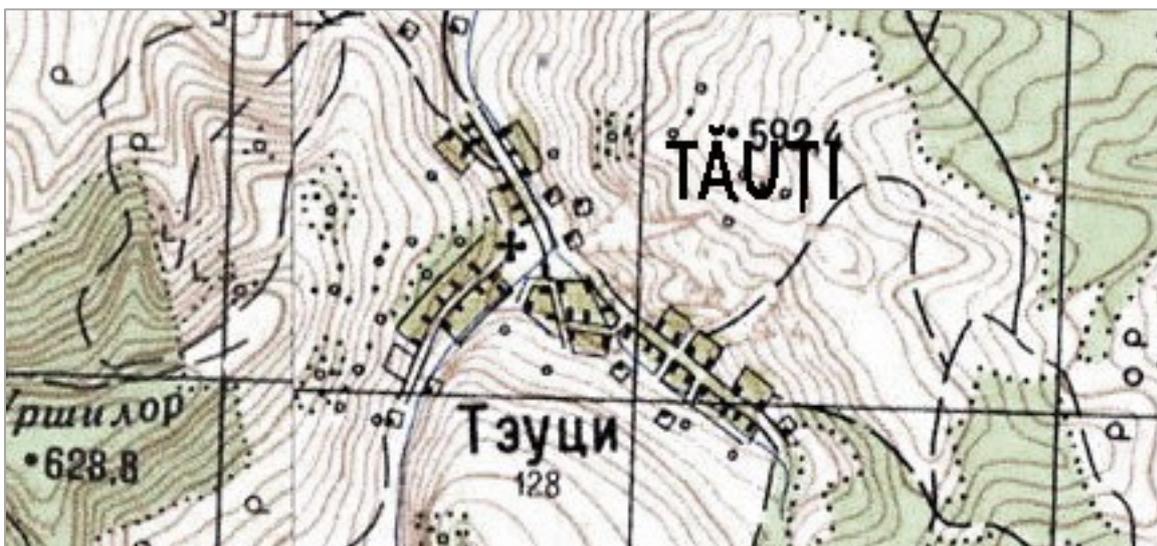
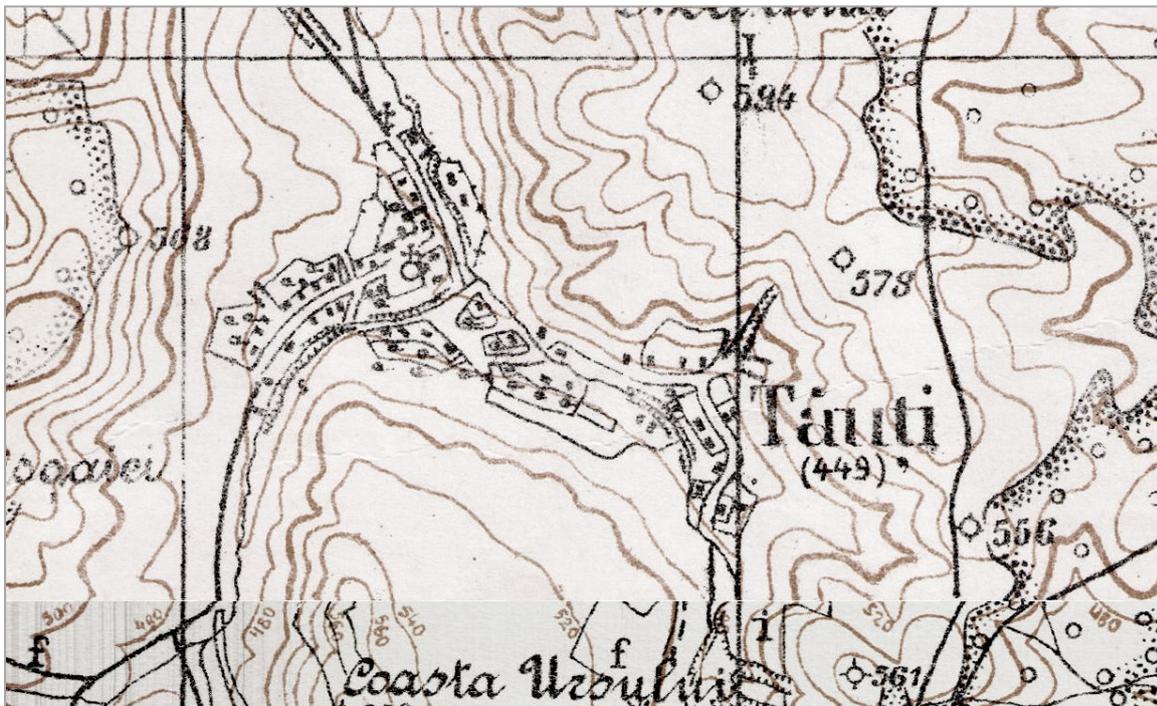

Fig. 9.41. Satul Tăuți:

1. Situația interbelică (1938) –
extinderea satului predominant
pe direcția S;

2. Planurile directe de
tragere (1955);

3. Planuri militare rusești – 1976
–se observă o regularizare a
zonei centrale, extinderea
localității se menține pe direcția
S.

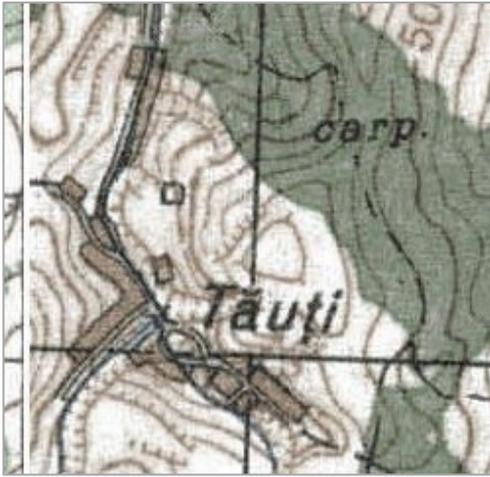

Fig. 9.42. Sat Tăuți – hartă militară românească publicată în 1996.

Fig. 9.43. Sat Tăuți – imagine satelitară 2009 și 2011

Fig. 9.44. Tăuți – imagini satelitare 2012 și 1013

Concluzii – Tăuți:

- urmărind evoluția fondului construit, a parcelarului și a tramei stradale a satului Tăuți, dezvoltarea acestuia prezintă un ritm relativ lent, accelerat doar în ultimii 5-10 ani;
- localitatea își păstrează în mare parte morfologia inițială, iar transformările survenite păstrează încă forma de dezvoltare organică (în lungul arterelor de circulație existente);
- trama stradală se extinde în mică măsură, și doar pe direcțiile deja conturate în secolul al XVIII-lea; principalele direcții de extindere sunt în lungul văii și al arterei principale, pe ambele direcții (N și S); imaginile satelitare actuale (2014-6) relevă coagularea unor artere secundare de factură sub-urbană, în special în paralel cu artera spre Florești (str. Tăuțiului/Principală);

- parcelarul tradițional se conservă în proporție relativ restrânsă, concentrat în centrul satului. Din punct de vedere patrimonial, se recomandă conservarea tramei stradale și a parcelarului tradițional istoric aflate în vatra satului. Conservarea acestor elemente condiționează păstrarea caracterului tradițional local, fiind imperios necesar să se țină cont de acestea în dezvoltarea ulterioară a localității.

Fig. 9.45. Tăuți – imagine satelitară - 2014

Concluzie generală.

În urma analizei în teren se recomandă conservarea tipologiei locale istorice a parcellarului (proporție, gabarit) în vatra localității, dar mai ales și a organizării și orientării construcțiilor pe parcelă, aliniamentul spre stradă și regimul de înălțime. Salvagardarea acestor caracteristici, împreună cu cele legate de arhitectura obiectului construit (vezi cap.10) stau la baza conservării identității locale.

Dispunere pe parcelă – sat Tăuți.

Satul Tăuți prezintă mai multe tipologii față de localitățile discutate anterior. *Dispunerea liniară (I)*, adaptată parcelarului alungit, *dispunerea neregulată* proprie alveolele de parcelar organic, neregulat și semi-regulat, *dispunerea în U*, *dispunerea în L*. Această variație se datorează atât configurației terenului cât și evoluției localității; urmărind evoluția parcelarului discutată anterior, se poate observa o concentrare a parcelarului regulat predominant în lungul arterelor de acces, parcelarul organic fiind cel mai des întâlnit în vatra localității, la intersecția celor trei artere de circulație.

Fig.9.46. Tipologii multiple de dispunere pe parcelă în zona arterei principale Florești-Tăuți: a. dispunere liniară (I), b. dispunere paralelă (sau II) și c. dispunere în L.

Tipologie distribuție pe parcelă:

tip U / tip II: volumele principale distribuite simetric și paralel, perpendicular pe axul străzii; anexele mici sunt dispuse fie paralel cu strada, între cele două volume principale, acționând ca delimitare (între curte și grădină/livadă) fie în continuarea celor două volume, extinzându-se spre partea posterioară a parcelei; parcele agricole mici sunt dispuse fie în continuarea parcelei clasice, fie integrate în cazul parcelelor neregulate;

tip L: cele două volume principale (casă și șură) sunt dispuse perpendicular, cel mai adesea însă spațiate; bucătăria de vară, anexa cea mai voluminoasă după șură, este cel mai adesea dispusă separat, iar anexele mici în succesiune cu locuința, în varii ordonări;

tip modern: a) tipologie standardizată de jum. sec. XX – păstrează tipologiile tradiționale, însă doar cele două volume principale (fără anexele mici) sau doar volumul locuinței (fără șură; de tip L sau T cu rezalit puțin pronunțat); b) tipologie de sfârșit de secol XX – început de secol XXI: unic volum destinat locuirii amplasat central, fără anexele și fără delimitarea între cele două zone funcționale; procent mare de ocupare a parcelei; cu un regim de înălțime mare (P+2, 3...până la 5); exemple izolate de arhitectură minimalistă, cu aceeași ordonare contemporană pe parcelă (central-izolat);

10. Evoluția fondului construit; tipologia și caracteristicile acestuia, amenajări

10.1. Fond construit istoric valoros: monumente istorice, valori de patrimoniu cultural de interes național și local, și situri arheologice în teritoriul studiat

Cetatea medievală din Florești, Florești.

Din etapa secolului XIII este atestată **cetatea medievală din Florești**, situată spre Tăuți, pe dealul Lazului, dublând o „posibilă fortificație din epoca bronzului, reluată de medievali”;¹⁶⁷ după cum observă Rusu, vizibilitatea din poziția acesteia „este perfectă spre valea Someșului Mic, între Gilău și Cluj”.¹⁶⁸ Rusu identifică prezența cetății în istoriografie prin intermediul lucrărilor și analizelor dedicate acesteia și propune, după Fiigedi Erik, stabilirea ca termen cel mai timpuriu de finalizare a construcției anul 1282. Construcția cetății este din inițiativa episcopilor „de Alba Iulia [care] au înălțat-o pentru a avea o bază puternică în fața domeniului călugărilor benedictini din Cluj-Mănăstur”;¹⁶⁹ conform lui Rusu, „între anii 1307-1313 cetatea a fost uzurpată din proprietatea episcopiei de către puternicul Ladislau Kan, voievodul Transilvaniei. Apoi, [...] înainte de anul 1331, cetatea a fost guvernată de castelani regali. În legătură cu sfârșitul cetății s-a presupus că el a survenit cu prilejul răscoalei de la Bobâlna”, deși Rusu propune ca fiind mai realistă o abandonare anterioară, după construirea noii cetăți episcopale de la Gilău (1373-1428).¹⁷⁰ Ultima menționare documentară a cetății, observă Rusu, este din anii 1370-1373.

Rusu oferă o descriere a sitului: „partea centrală a cetății, amenajată pe culmea cea mai înaltă a dealului, se prezintă aproximativ sub forma unei elipse, cu diametrul mare orientat vest-nord-vest est-sud-est de 60 m, iar cel mic de 35 m. Jumătatea de vest a acestui platou este mai înaltă cu unu până la trei metri. [...] Platoul este înconjurat pe trei laturi de un șanț și un val. Elementele de fortificare lipsesc numai pe un segment de circa 70-80 m, înspre sud-vest. Dinspre platou, terenul coboară o pantă relativ abruptă, până la o diferență de nivel de 10-12 m. Fundul șanțului este lărgit spre sud. Valul care urmează este continuu. Cel mai bine se păstrează tot spre sud, unde se conservă până la aproape trei metri înălțime. Spre nord-vest, diferențele abia depășesc un metru. De pe coama valului de pământ, terenul urmează o pantă accentuată, cu o cădere de circa zece metri, după o distanță estimată în linie dreaptă la 30-35 m. Acolo se întâlnesc urmele unui al doilea val. Sunt de fapt două segmente separate, unul în sud (L=35 m), și altul în nord (L=70-75 m). Nici înălțimea actuală a acestor valuri nu depășește un metru. Un drum de acces se conturează cu destulă claritate la extrema de est a valului exterior din nordul cetății. Astăzi accesul este dat de o simplă potecă, ce urmează șaua dealului aflată spre vest”.¹⁷¹

În urma săpăturilor arheologice (adâncime de maxim 1.5m) au fost identificate urme ale unei locuiri complexe pe platou: „de la adâncimi sub 0,70 m apar adesea materiale care demonstrează prezența unei locuiri preistorice (epoca bronzului, eventual Hallstatt)

¹⁶⁷ Rusu, Adrian Andrei, 61. Florești (jud. Cluj), în *Castelarea Carpatica. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)*, editura MEGA, Cluj-Napoca, 2005, 519.

¹⁶⁸ Rusu, Adrian Andrei, Cetatea Medievală de la Florești (Jud. Cluj), (Cercetări arheologice din anii 1990-1991), EPHEMERIS NAPOCENSIS, III, 1993, p. 281-298, 281-2.

¹⁶⁹ Rusu, Cetatea Medievală de la Florești, 282.

¹⁷⁰ Rusu, Cetatea Medievală de la Florești, 282.

¹⁷¹ Rusu, Cetatea Medievală...283.

și din antichitatea clasică (dacică, sec. I p.Ch.)¹⁷² pentru etapa medievală a fost descoperită „prezența, în vecinătate apropiată, a unor urme de clădiri de lemn, lipite cu lut (spre est) și a unor construcții de piatră (spre vest) [precum și] urme de cenușă și arsură roșu care ar fi putut proveni de la vetre deschise, făcute pentru prepararea hranei”.¹⁷³ Rusu observă în continuare prezența unei palisade care borda platoul spre est și vest, aceasta având forma „unui șir de pari înfipti vertical, dispuși într-o succesiune strânsă”;¹⁷⁴ „în jurul gropilor se aflau sfărâməturi de piatră, cu rostul de a sprijini și fixa mai bine stâlpii feței interioare a palisadei. Între bърnele înfipte vertical se aflau altele culcate orizontal”.¹⁷⁵ În interiorul palisadei a fost identificată „o podea de lut galben bătut, cu grosimea maximă de 0,15 m, extinsă nu mai mult de doi metri”.¹⁷⁶ În ceea ce privește topografia internă a cetății a fost identificată o fundație „de zid cu mortar, aparținătoare unei construcții interioare” (zid de cca. 0,70 m),¹⁷⁷ probabil „un zid scurt sau un turn cu parter orb”;¹⁷⁸ mai mult, „în adâncimea săpată (0.50 m) s-au observat două-trei asize decioplite grosolan, prinse cu mortar de bună calitate. După toate probabilitățile, zidul delimita spre nord o clădire cu axa est-vest”, dezvoltată apoi spre sud.¹⁷⁹

Dacă „din punctul de vedere al așezării, cetatea de la Florești nu prezintă particularități specifice”,¹⁸⁰ din punct de vedere al tehnicii constructive Rusu observă că „valorile *îmblănite* au apărut și s-au dezvoltat în Transilvania deja din preajma începutului mileniului doi” și încetează să mai fie folosite „cândva pe la mijlocul secolului al XII-lea”, însă „nimic nu argumentează o astfel de datare timpurie pentru cetatea de la Florești, iar construcția anterioară evului mediu este contrazisă de către prezența în miezul valului a fragmentelor ceramice medievale” (XIII-XIV).¹⁸¹ Pentru secolele XIV-XVI Rusu confirmă „existența unor *cetăți de lemn*”, stabilind pentru cetatea de la Florești „o fază [inițială] de lemn, înlocuită într-un interval cronologic probabil mai mic de o jumătate de secol, cu o fază în piatră”,¹⁸² Cu toate acestea, Rusu observă că „zidurile de piatră cu grosimi de până la patru metri, sunt o raritate în arhitectura militară transilvană a secolelor XIII XIV”, astfel încă în cazul Floreștiului ar fi fost vorba de o fortificare parțială, doar a sectoarelor vulnerabile.¹⁸³ Astfel Rusu consideră că cetatea de la Florești „nu are nici un fel de similitudini cu o altă cetate construită în aproximativ aceeași vreme de episcopii ardeleni”.¹⁸⁴ Materialul arheologic descoperit, ceramica de factură medievală, „aparține în exclusivitate categoriei uzuale”,¹⁸⁵ doar un procent restrâns aparținând ceramicii fine – ¹⁸⁶ fiind majoritar datată din secolul al XIV-lea.¹⁸⁷ Piesele metalice descoperite, deși nu permit o datare exactă, contribuie la confirmarea

¹⁷² Rusu, *Cetatea Medievală...*, 283.

¹⁷³ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 283.

¹⁷⁴ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 285.

¹⁷⁵ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 283.

¹⁷⁶ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 285.

¹⁷⁷ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 286.

¹⁷⁸ Rusu, 61. Florești (jud. Cluj), în *Castelarea Carpatica...*, 519.

¹⁷⁹ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 286.

¹⁸⁰ Fiind adaptată terenului și realizată la altitudini de 400-500 metrii, Rusu, *Cetatea Medievală...*, 286.

¹⁸¹ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 286.

¹⁸² Rusu, *Cetatea Medievală...*, 287.

¹⁸³ Idem.

¹⁸⁴ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 287.

¹⁸⁵ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 291.

¹⁸⁶ Idem.

¹⁸⁷ Rusu, *Cetatea Medievală...*, 292.

caracteriului strict utilitar-militar al cetății, pentru cei aproximativ 150 de ani de funcționare” ai acesteia.¹⁸⁸

Biserica Romano-Catolică din Florești (CJ-II-m-B-07616).

Un alt edificiu important din această etapă, sec XIII-XV este biserica Romano-Catolică

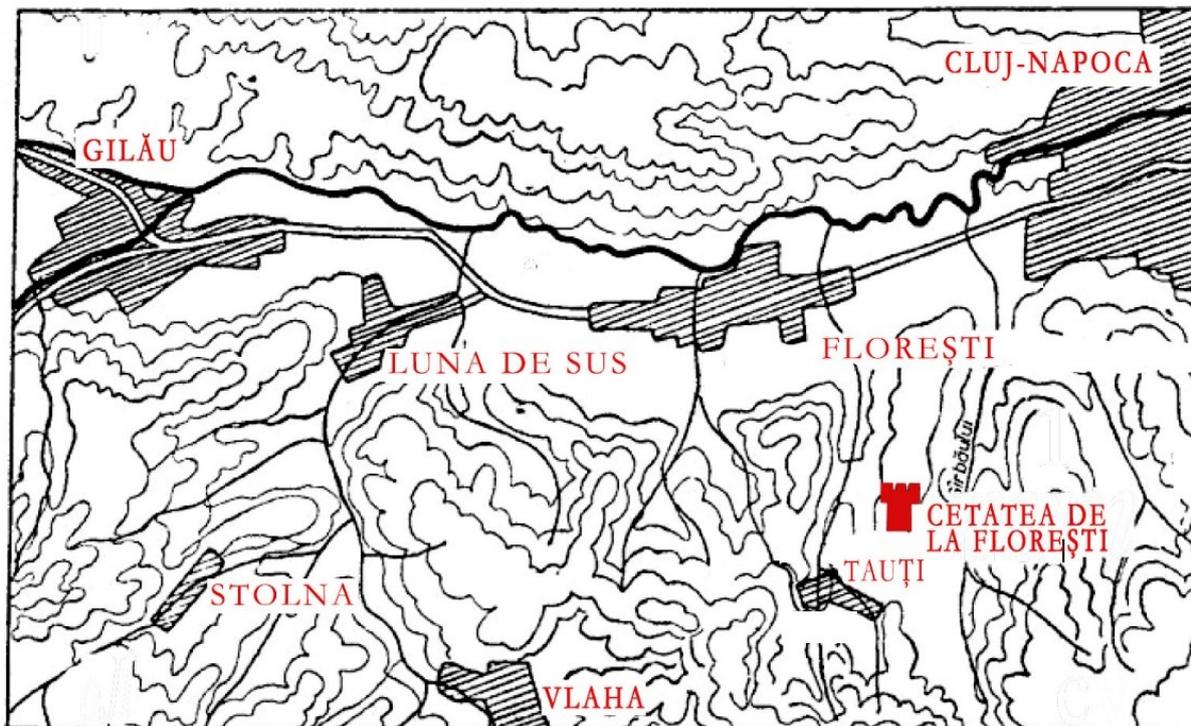

Fig.10.1.1 Amplasarea cetății medievale de la Florești (după o reprezentare de Rusu, A.A. (sursa: Rusu, Adrian Andrei, Cetatea Medievală de la Florești (Jud. Cluj), (Cercetări arheologice din anii 1990-1991), EPHEMERIS NAPOCENSIS, III, 1993, p. 281-298, 281-2, 281.)

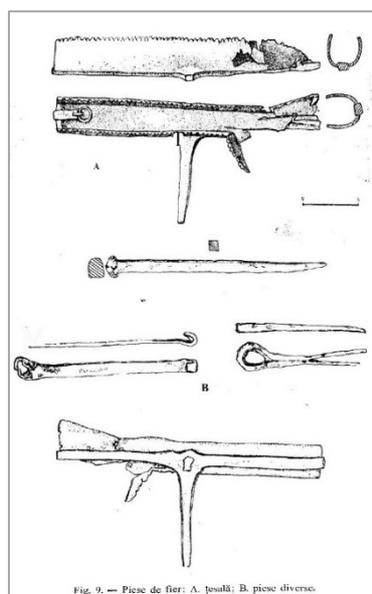

Fig. 9. — Piese de fier: A. toală; B. piese diverse.

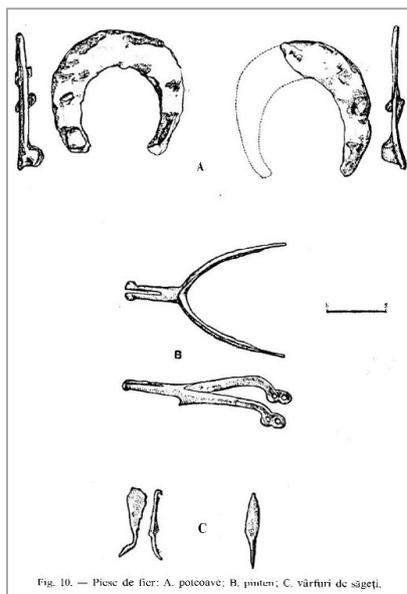

Fig. 10. — Piese de fier: A. potcoave; B. pințen; C. vârfuri de săgeți.

Fig.10.1.2. și Fig.10.1.3.

Din repertoriul arheologic al săpăturilor de la Cetatea Florești – piese metalice care atestă funcțiunea strict militară a cetății (după Rusu, A., A., Rusu, Adrian Andrei, Cetatea Medievală de la Florești (Jud. Cluj), (Cercetări arheologice din anii 1990-1991), EPHEMERIS NAPOCENSIS, III, 1993, p. 281-298, 295-6).

din Florești (CJ-II-m-B-07616). Biserica este amplasată în centrul vetrei vechi a satului, pe o parcelă cu formă ovoidală. Construcția a făcut parte dintr-un ansamblu, care includea

¹⁸⁸ Rusu, Cetatea Medievală..., 287.

un zid de incintă cu două porți de acces, care se păstrează, și construcții anexe alipite zidului de incintă, care au dispărut sau au fost eliminate în timp.

Probabil construit inițial în stil romanic, după cum o ilustrează arcul triumfal semicircular și fundația altarului, edificiu aparține predominant stilului gotic târziu (XIV-XV). Pictura interioară este datată din secolul al XV-lea. După cum punctează și Drăguț, „formele de întâlnire dintre romanic și gotic persistă în mai multe localități mici, dar prospere [...]”,¹⁸⁹ aceasta fiind probabil și situația bisericii localității Florești. Conform acestei datări, se poate observa o oarecare sincronizare cu construcția catedralei gotice din Cluj, Sf. Mihail, începută în 1349,¹⁹⁰ cu propriul șantier și care se înscrie însă, din punct de vedere stilistic, în goticul matur. O primă datare a edificiului provine din anul 1342, iar în anul 1397 sa biserica este menționată cu hramul *Tuturor sfinților*. Aceasta suportă reparații și refaceri succesive (sec. XVII, XVIII – când este transformată substanțial). În secolul al XIX-lea edificiul suportă doua etape de reparații, în 1815, finanțată de Ioan Mikes, iar cea de-a doua în 1850, ocazie cu care suportă intervenții de factură estetică și formală. Cea mai importantă astfel de intervenție este probabil înlocuirea boltirii gotice cu una de tip baroc, care acoperă doar corul, nava bisericii primind o acoperire cu tavan casetat. Sunt introduși în spațiul pilaștri angajați, între care se păstrează ansamblul de trei nișe-tabernacol, de tip gotic (trei nișe terminate în arc ogival). Deasupra acestora sunt dispuse rozete. Rozeta amplasată în fațada sudică a corului este tot de factură gotică. În etapa barocă, turnului bisericii este supraînălțat cu încă un registru. În prima jumătate a secolului XX, se înregistrează o nouă serie de lucrări de reparații asupra bisericii: șarpanta este refăcută, revenindu-se la învelitoarea inițială de șindrilă. Una dintre intervențiile de restaurare documentate este șantierul de restaurare din 1961-1963. Cu această ocazie se realizează următoarele:¹⁹¹

- este eliminată tencuiala exterioară, imagine considerată a fi mai apropiată de starea lui inițială;
- este demolată capela adosată bisericii pe fațada nordică, considerată parazită; intervenția are scopul de a reda integritatea stilistică monumentului. Arcul ogival care permitea accesul din biserică este zidit, rămânând vizibil în paramentul fațadei. Fundațiile acestei capele sunt însă menținute, ca martor al existenței capelei.
- contraforții sunt îmbrăcați la extremități cu piatra de talie, înlocuind pietrele deteriorate și conferind un aspect mai unitar întregului edificiu.
- sunt înlocuite segmente ale ancadramentele de piatră ale ferestrelor;
- este relevată și restaurată fresca interioară, păstrată sub tencuială; este pus în valoare arcul romanic care desparte nava de cor; este foarte probabil ca pe durata acestor lucrări să fi avut loc curățarea ansamblului de nișe gotice din fațada sudică a altarului.
- turnului bisericii rămâne netencuit pe segmentul în care aceasta este vizibil cu scopul diferențierii perioadelor de edificare - turnul (cu paramentul vizibil) premerge balustrada (tencuita) a balconului.
- este adăugată o pardoseală de piatră peste cea de cărămidă existentă.
- pe fațada nordică sunt vizibile o serie de măsuri de consolidare structurală – introducerea a trei piloni de beton.

¹⁸⁹ Drăguț, Vasile, *Arta Gotică în România*, ed. Meridiane, 1979, 41.

¹⁹⁰ Drăguț, V., *Arta...*, 46.

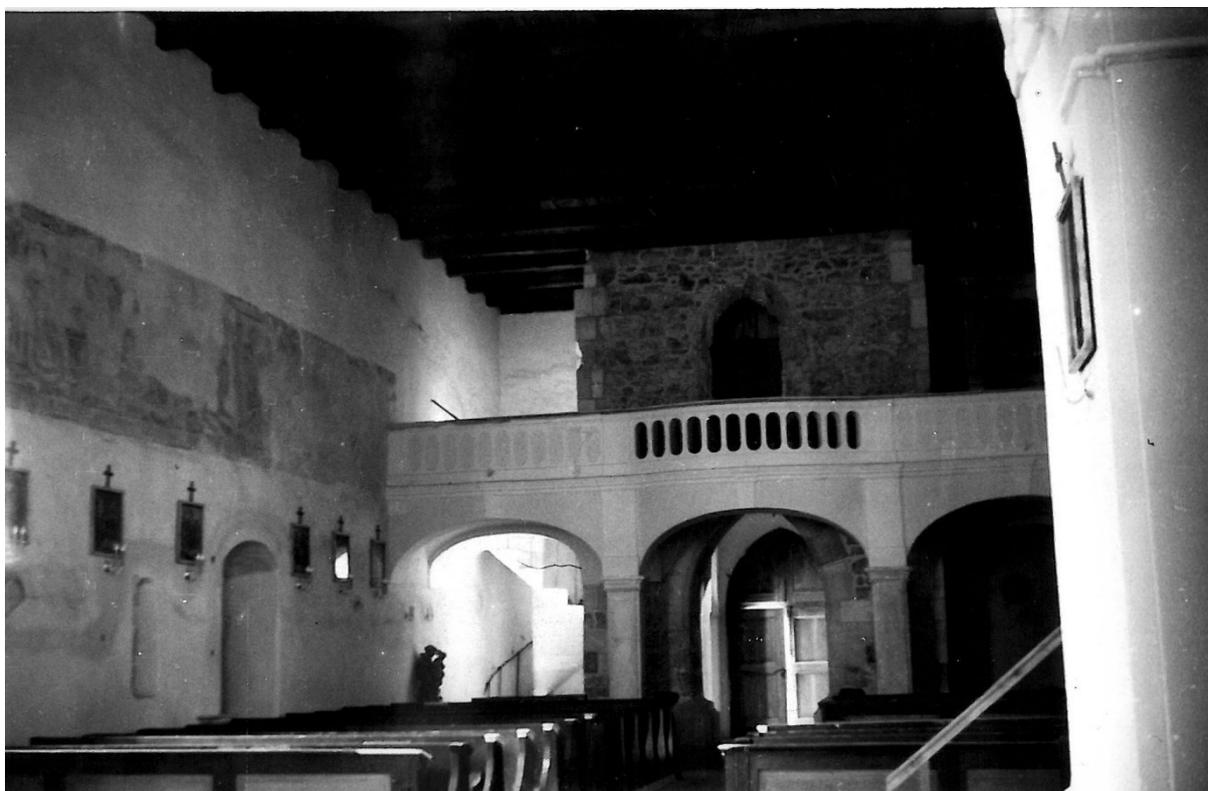
¹⁹¹ Biserica romano-catolică din Florești, 1961 - 1963, Restaurare generală cu evidențierea etapelor de construcție, amenajare a incintei. Valoarea lucrărilor: 581 686 lei. Principalele Lucrări de Restaurare a Monumentelor Istorice din RSR, *Buletinul monumentelor istorice*, an XXXIX, nr.1, 1970, 74.

Fig.10.1.4. Exteriorul bisericii Romano-catolice din Florești în 1966i. Fotografii alb-negru. Szászfenes (Florești) județul: Kolozs (Cluj), 1966, autor: Vámszer Géza, Arhiva foto a Societății etnografice Kriza János.

Fig.10.1.5 și Fig.10.1.6. Interior al bisericii Romano-Catolice din Florești, 1966. Szászfenes (Florești) județul: Kolozs (Cluj), 1966, autor: Vámszer Géza, Arhiva foto a Societății etnografice Kriza János.

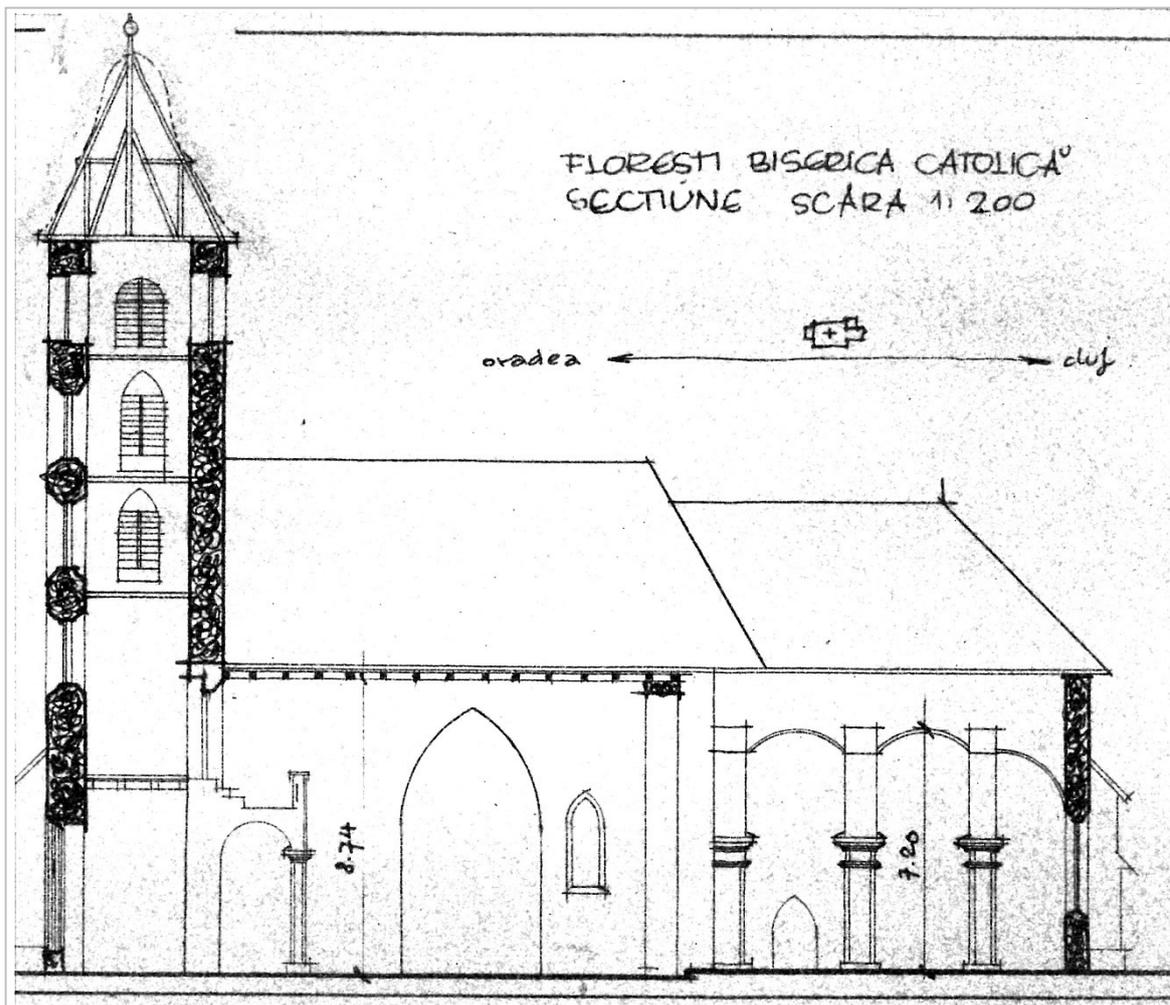
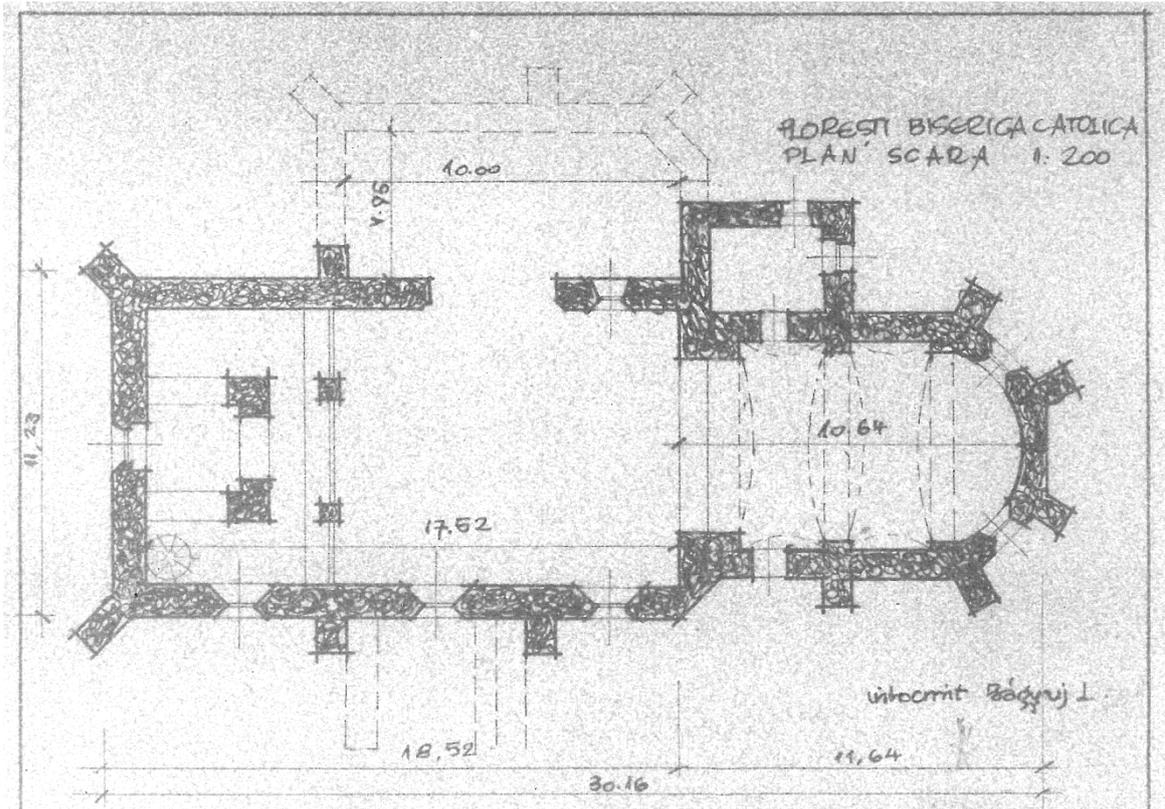

Fig. 10.1.7, Fig. 10.1.8. (pagina anterioara) Planul și secțiunea bisericii Romano-Catolice din Florești, după fișa veche a monumentului.

Fig.10.1.9., Fig. 10.1.10. Imagini din interior – cele trei nișe- tabernacol închise la partea superioară cu ogive și două rozete. Zona balconului. 1966. Szászfenes (Florești) județul: Kolozs (Cluj), 1966, autor: Vámszer Géza, Arhiva foto a Societății etnografice Kriza János.

Fig. 10.1.11., Fig. 10.1.12. grup statuar amplasat deasupra accesului, respectiv imagine de interior - amvonul bisericii Romano-Catolice din Florești. 1966. Szászfenes (Florești) județul: Kolozs (Cluj), 1966, autor: Vámszer Géza, Arhiva foto a Societății etnografice Kriza János.

Fig.10.1.13, Fig. 10.1.14, Fig. 10.1.15, Monumente funerare în cimitirul bisericii din Florești - fotografie alb-negru, Szászfenes (Florești) județul: Kolozs (Cluj), 1966, autor: Vámszer Géza, Arhiva foto a Societății etnografice Kriza János.

Fig. 10.1.16.Exteriorul bisericii romano-catolice din Florești, 2010.

Fig. 10.1.17. Interiorul bisericii romano-catolice din Florești, cu vedere spre cor, 2010.

Fig. 10.1.18. (pagina următoare) Imagine de interior a bisericii romano-catolice din Florești – se poate observa turnul – păstrat netencuit și cu piatra de talie montată pe muchii, respectiv tavanul restaurat, cu închidere din scânduri de lemn. De asemenea se pot observa intervențiile de factură barocă, grație arcelor tip mâner de coș.(2010).

Fig. 10.1.19. Imagine de ansamblu a bisericii romano-catolice din Florești, comuna Florești, spre direcție S; se poate observa tencuirea diferențiată a turnului, cu scopul de a reliefa cele două etape constructive (2016).

Biserica Reformată din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694).

Biserica reformată din Luna de Sus este principalul obiectiv al localității și este datat din secolul al XVIII-lea, conform LMI2015. O serie de fragmente mai vechi de factură gotică care se păstrează indică fie proveniența mai veche a construcției fie reutilizarea pieselor de la o construcție similară mai veche (i.e. posibil biserica comunității săsești; este amintită o biserică de parohie în 1332). Un argument în sprijinul alterării unei biserici anterioare este arcul triumfal cu arc ogival (datat secolul XIV-XV), între navă și absida altarului. Aceasta din urmă era acoperită cu boltă. Nava bisericii are dimensiunile de 16,5 m pe 8 m.

Alte modificări înregistrate sunt demolarea unei sacristii pe latura nordică, realizarea picturii interioare iar, sub cultul reformat, înlăturarea statuilor. O adiție ulterioară este și turnul bisericii, realizat târziu, în secolul al XIX-lea (1828). Turnul are trei nivele, cu câte patru ferestre cu ancadramente de factură barocă pe fiecare dintre cele patru laturi și cu o deschidere circulară amplasată central, pe poziția clasică a rozasei; coiful turnului-clopotniță este și el de factură barocă. Clopotul – păstrat până după jumătatea secolului XX și apoi distrus – ar fi fost realizat în 1482.

Piesa ce mai valoroasă păstrată este tavanul casetat pictat de factură renașcentistă (120 de casete cu motive florale, zoomorfe, geometrice și scene biblice), realizat în 1752 de către meșterul sas Lorenz Umling cel Bătrân din Cluj, originar din Saschiz. Alături de acesta, la interior se mai păstrează fragmente de frescă (în special pe pereții care separă

nava de absida altarului), și câteva piese de mobilier bisericesc – stranele, amvonul și structura balconului, cu parapet pictat cu motive florale și inscripții.

Etapizare	Stil	Caracteristici
Sec.XV	gotic	Biserica sala, cu altar poligonal si contraforți dispuși radial; ancadramentele din piatra ale ferestrelor din altar - cu arce frânte trilobate, sau bifore cu rozeta);
Sec.XVI	-	Este demolata sacristia de pe latura nordica, sunt inlaturate statuile; se pictează fresce;
Sec.XVIII	renascentist	Este adăugat portalul pe latura sudica. (1750) Meșterul UMLING LORINCZ (Umling cel Batran), din Cluj, decorează amvonul bisericii (stil renaștere ardeleana). (1752) Bolta navei este înlocuita cu un tavan casetat (120 casete, 15 coloane x 8 rânduri) si se adauga galeria de pe latura vestica, ambele pictate de către același meșter (exista si o inscripție care datează pictura).
Sec.XIX	baroc	(1808 – 1828) Se construiește turnul de zid, care înlocuiește un turn-clopotnița din lemn aflat lângă biserica; in aceasta perioada este construita si turla din tabla (tip bulb, cu baza pătrata) care se păstrează; (1826) este adusa si remontata orga, provenind din Oradea; Bolta gotica a altarului este înlocuita cu un tavan cu stucatura.
Sec.XX	-	(~1958) Este topit si returnat clopotul original din turnul clopotnița, datat 1482; (1961) Biserica este supusa unei restaurări; (..) intervenții ulterioare diverse – înlocuirea învelitorii, refacerea finisajelor;

Fig.10.1.20. Imagine satelitară – amplasarea bisericii în centrul satului Luna de Sus. (sursa: Google Earth. Cca.2016)

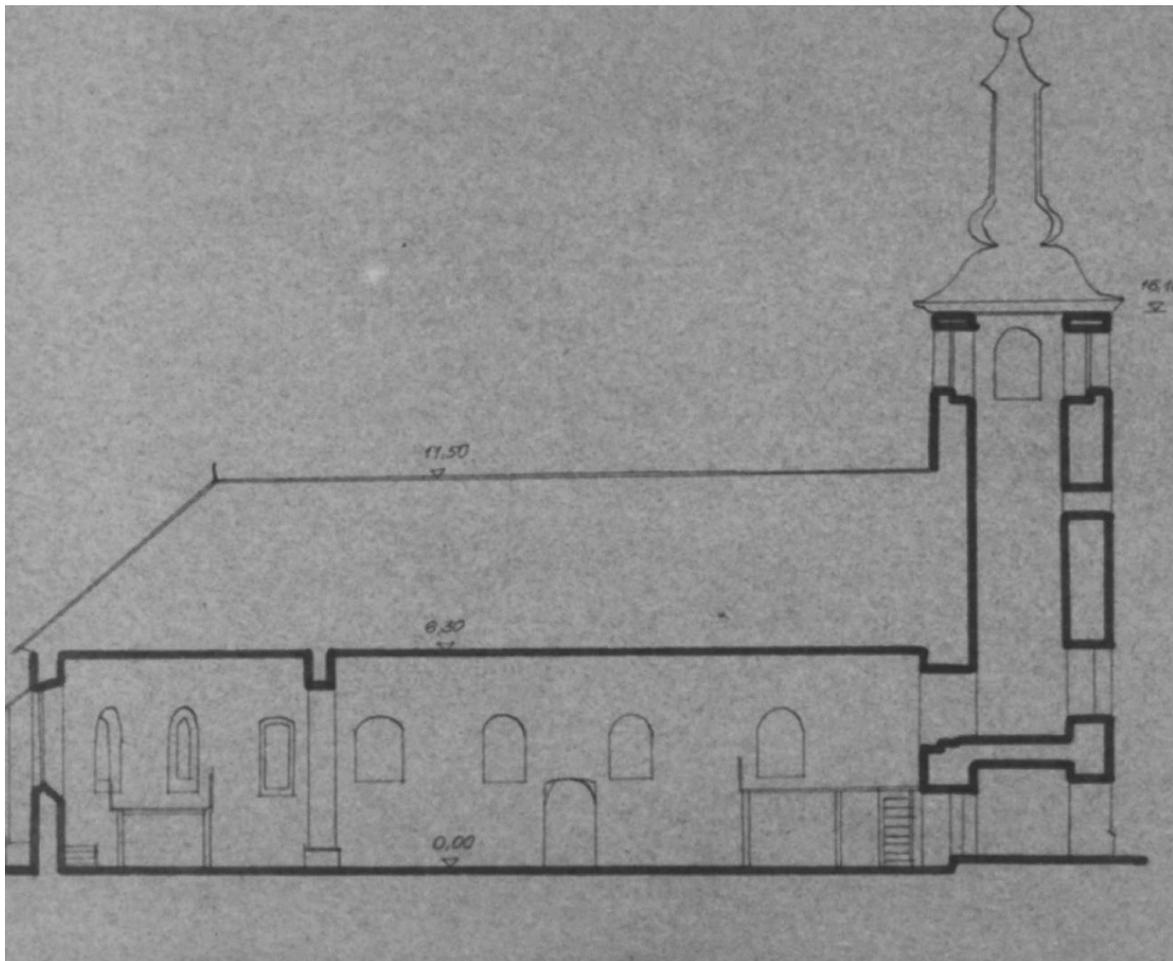
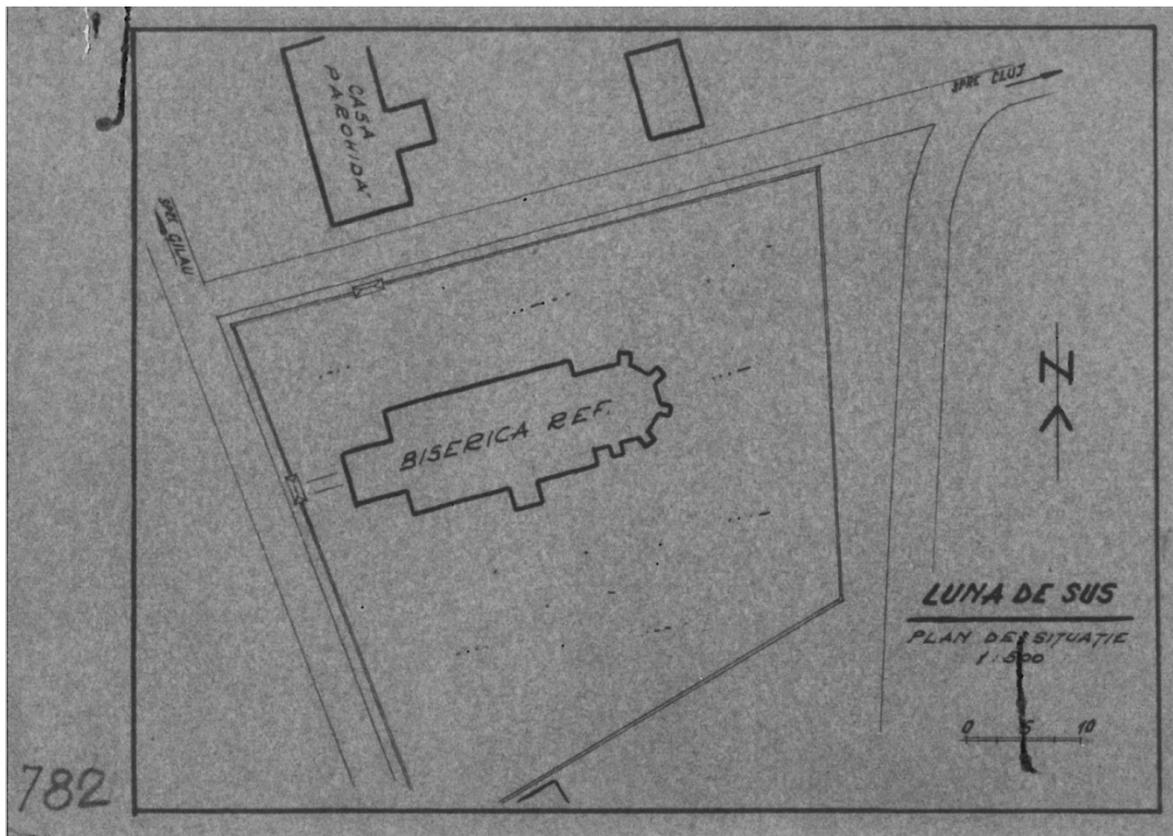

Fig.10.1.21. Imagine de ansamblu a bisericii reformate din Luna de Sus, comuna Florești. Se observă încadrările din piatră de factură gotică ale absidei altarului.

Fig.10.1.22 și Fig. 10.1.23. Imagine de arhivă ale bisericii din Luna de Sus. In imaginea a doua se observă evidențierea stereotomiei încadrărilor și a contraforților absidei altarului – proprie tehnicilor de restaurare din etapa 50-80.

Fig.10.1.24 și Fig. 10.1.25. (pagina următoare) Imagini de arhivă – releveul bisericii din Luna de Sus – plan de situație, respectiv secțiune longitudinală.

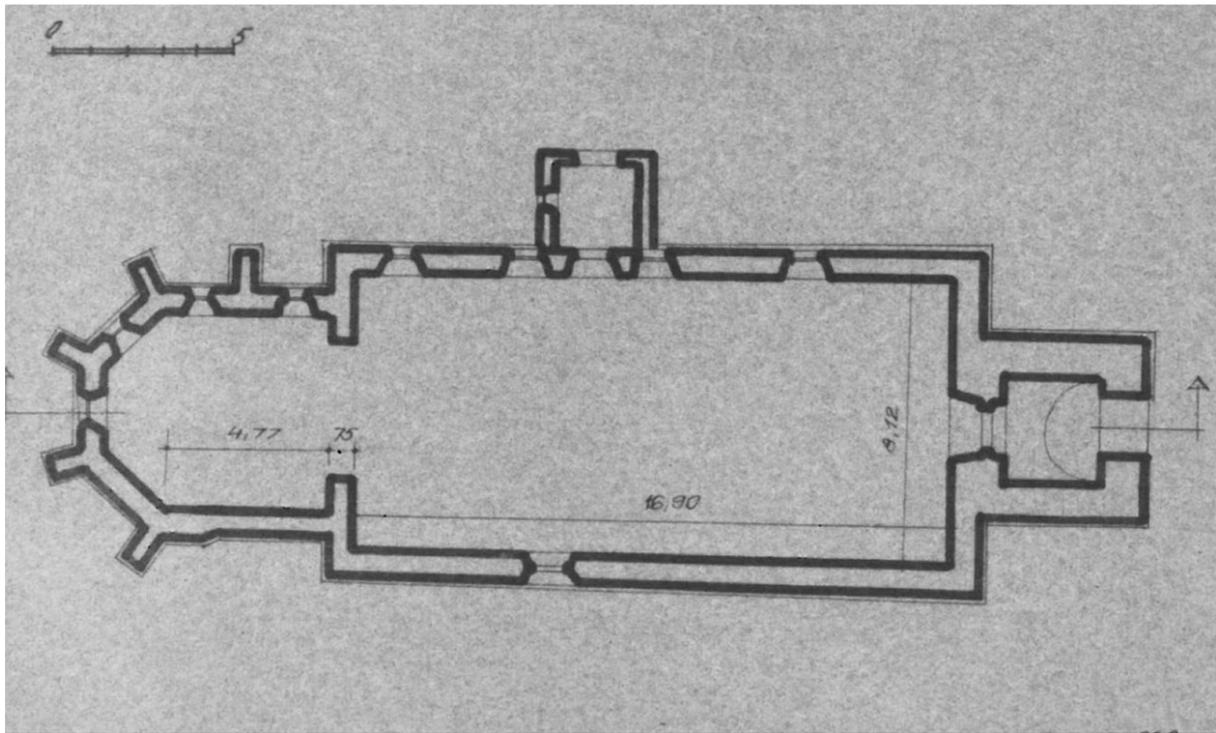

Fig.10.1.26. Relevu de arhivă – planul parter al bisericii din Luna de Sus.

Fig. 10.1.27. și Fig. 10.1.28. Absida altarului, respectiv turnul clopotniță al bisericii din Luna de Sus, după înlocuirea învelitorii.

Fig.10.1.29. Detaliu exterior – ancadrament al uneia dintre ferestrele absidei altarului. Arcul simplu sugerează apartenența la e etapă incipientă a stilului gotic.

Fig.10.1.30. Detaliu exterior – ancadrament al uneia dintre ferestrele absidei altarului. Se păstrează rozeta care sprijină pe cele două arcuri ogivale, proprii limbajului ornamental gotic.

Fig. 10.1.31. și Fig. 10.1.32. Exteriorul bisericii – fațada nordică respectiv fațada sudică și accesul principal.

Fig. 10.1.33. și Fig. 10.1.34. Interiorul bisericii – detaliu al zonei balconului, respectiv zona balconului și tavanul casetat.

Fig.10.1.35. Biserica de lemn din Tăuți – după intervențiile de restaurare, refacerea împrejuririi și construcția altarului de vară (2007-2009).

Biserica de lemn Sfinții Mihail și Gavril din localitatea Tăuți, Florești (CJ-II-m-B-07778).

Biserica de lemn din Tăuți este declarată monument în anul 1962, fiind mutată pe amplasamentul actual înainte de anul 1829. Deși nu se cunoaște cu exactitate anul construcției, LMI 2015 datează monumentul din secolul XIX iar CIMEC din secolul XVIII. Aceasta aparține de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, respectiv de Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului.

Planul bisericii este unul clasic, dreptunghiular, compus din pronaos, naos și altar, acesta din urmă având formă poligonală (cu cinci laturi), puțin și inegal decroșat față de planul fațadelor lungi. Accesul se face pe latura sudică a clădirii prin intermediul unui pridvor, pe a cărui parapet este montată șită profilată, la un singur rând.

Structura construcției este realizată din bârne cu secțiune dreptunghiulară, din două tipuri de lemn – de stejar și de brad – cu fundație și elevație din blocuri de piatră. La nivelul pereților au fost identificate două tipuri de îmbinări ale bârnelor, în coadă de rândunică respectiv îmbinări drepte. Conform expertizei biologice realizate în cadrul proiectului de restaurare al bisericii desfășurat în 2006, biserica este construită din lemn de stejar și din lemn de brad, în mai multe etape, identificând două porțiunile mai vechi:

„zona centrală a pereților altarului confecționați din lemn de brad și peretele de vest al pronaosului din lemn de stejar”;¹⁹² grinzile acestuia din urmă de detașează față de restul elementelor și prin dimensiunile mai mari. După aceste date, raportul afirmă că biserica originală ar fi fost „mai mică atât ca lungime cât și ca înălțime, fiind „mărită prin prelungirea naosului și înălțată prin adăugarea a câte trei rânduri de grinzi de brad, deasupra celor vechi, la toți pereții”.¹⁹³

Turnul-clopotniță, poziționat deasupra pronaosului, este accesibil prin intermediul unui chepeng. Turnul are o galerie semi-deschisă (câte două ochiuri circulare pe fiecare dintre cele patru laturi) și un coif poligonal. Învelitoarea este din șită din lemn de brad montată într-un singur strat.

La interior pronaosul este separat de naos prin intermediul unui perete din bârne de brad cu decupaje simple ortogonale, două dintre care au primit rame din lemn de brad în urma restaurării. Tâmpla altarului prezintă cele trei deschideri tipice cu arce coborâte de factură barocă, și separă complet altarul de naos. Atât pronaosul cât și altarul sunt acoperite cu tavan din scânduri din lemn de brad, doar naosul fiind acoperit cu o boltă cilindrică din același material. Pictura interioară a bisericii, tipică bisericilor de lemn transilvănene de secol XIX, este realizată în 1829 de către pictorul Dumitru Ispas și fiul său Ioan, și se păstrează în diferite stadii de conservare. Degradările suferite se datorează în principal infiltrațiilor de ape pluviale și atacurilor biologice. Acestea apar în special pe: peretele vestic al pronaosului (reprezentarea pildei *Fecioarelor înțelepte și a celor fără de minte* prezintă lacune masive), pe bolta naosului (partea centrală și latura de nord), pe pereții și tavanul altarului – degradările au condus la erodarea spațiilor interstițiale (între scânduri și grinzi), la dezlipirea și ruperea stratului pictural precum și la pătarea și spălarea acestuia. Pictura este restaurată în 2006-2010. În categoria intervențiilor noi asupra ansamblului bisericii se încadrează și înlocuirea împrejmuirii cu un gard din lemn cu poartă sculptată de tip maramureșean respectiv adăugarea unui paraclis/altar de vară, cu plan hexagonal, cu structură de lemn și fundație de beton.

Fig.10.1.36. Biserica de lemn din Tăuți – imagine de ansamblu (cca. 2009)

lemn din Tăuți Iud. Cluj 2006 2

Fig.10.1.37. Pridvorul de pe latura sudică a bisericii.

Fig.10.1.38. Accesul principal.

Fig.10.1.39. Latura vestică a bisericii, una dintre porțiunile cele mai vechi ale construcției; se pot observa îmbinările în coadă de rândunică.

Fig.10.1.40. Absida altarului; îmbinările grinzilor sunt mixte – drepte și în coadă de rândunică. Soclul este alcătuit din zidărie uscată de piatră.

Fig.10.1.41. și Fig. 10.1.42. Elemente decorative exterioare – finisarea consolelor în trepte, cu profiluri variate. In Fig.10.1.43. se pot observa intervențiile de restaurare prin înlocuire a unor segmente ale grinzilor originale degradate.

Fig.10.1.44. Interiorul pronaosului – peretele vestic și parțial cel sudic, cu reprezentarea scenei Fecioarelor înțelepte.

Fig.10.1.45. Interiorul pronaosului – peretele sudic, în spatele ușii de acces, reprezentare a morții.

Fig. 10.1.46. Colaj: exteriorul Bisericii de lemn din Tăuți – incinta și amenajările exterioare ale acesteia (pavilion, troiță, poarta de lemn), realizate în etapa modernă.

Fig. 10.1.47. Fața vestică a peretelui care desparte naosul de pronaos – central viuetă reprezentând pe Adam și Eva și copacul cunoașterii. Se pot observa ramele de lemn, montate în urma restaurării la două dintre golurile din peretele despărțitor.

Fig. 10.1.48. Detaliu – bolta deasupra naosului, la îmbinarea cu tâmpla altarului; se observă lacunele mari din suprafața de pictură de pe latura nordică a bolți.

Fig. 10.1.49. Tâmpla Altarului și porțile împărătești. Fig. 10.1.50.(jos): montarea improprie a corpurilor de iluminat.

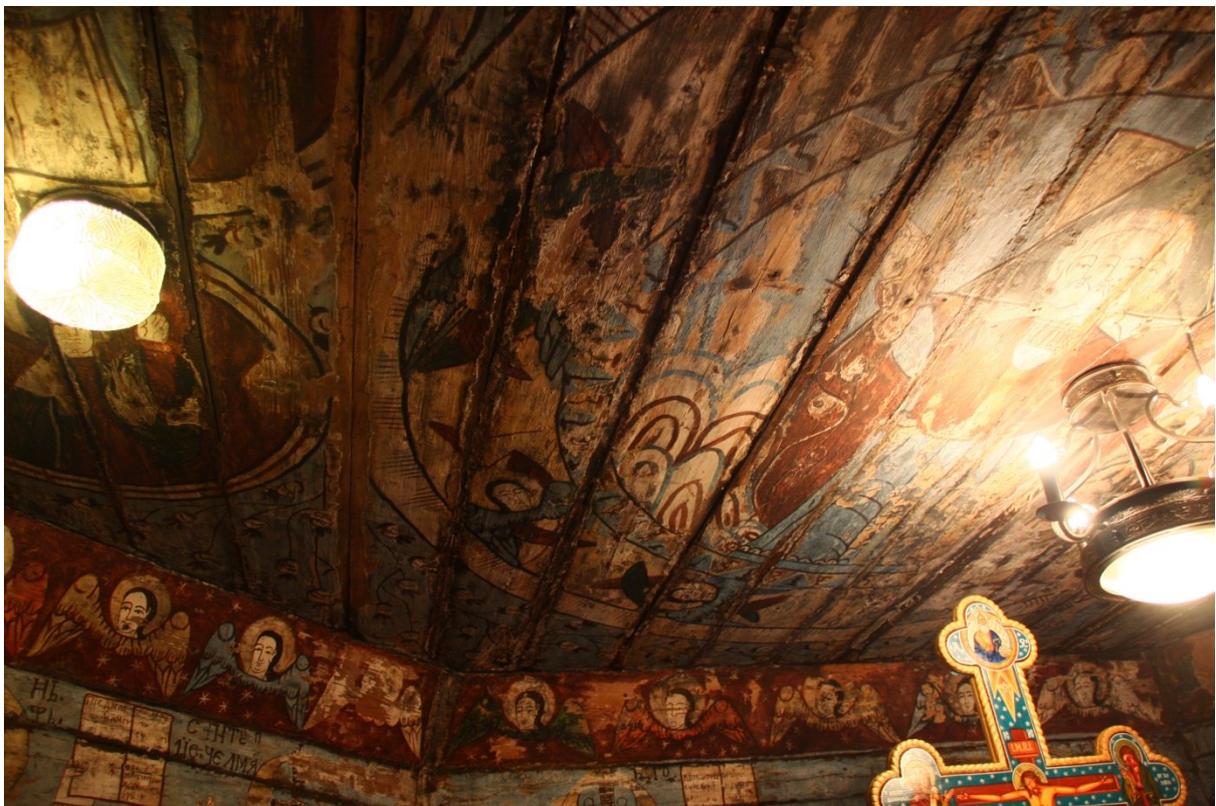

Fig.10.1.51. Interior. zone lipsă ale picturii și instalarea improprie a dispozitivelor de sunet.

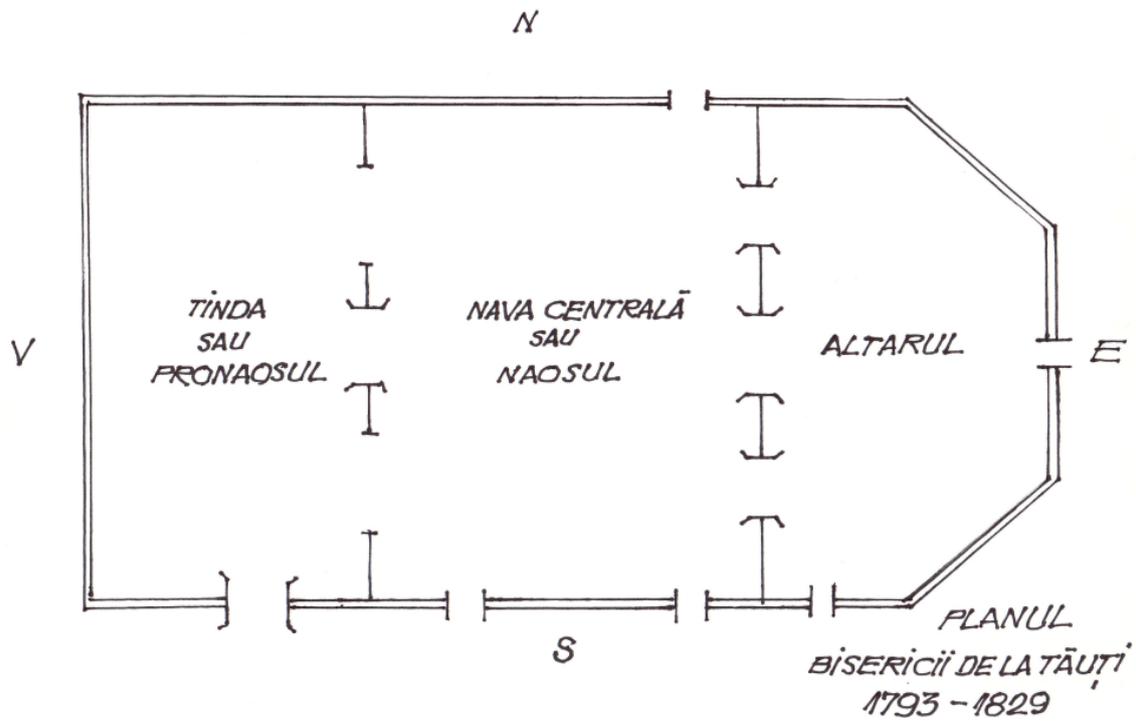

Fig.10.1.52. Schema planului bisericii, cf. Bucșa, Livia, EXPERTIZA BIOLOGICA PICTURA. Biserica de lemn din Tăuți, Jud. Cluj., 2006, 20.

Fig.10.1.53. Biserica ortodoxă Sfinții Arhangheli Mihai și Gavril din Tăuți – imagine de ansamblu cu zona de acces.

10.2. Fondul construit tradițional neclasat.

Acest subcapitol discută despre fondul construit și caracteristici ale țesutului construit de factură tradițională. Adeseori acest fond este identificat drept arhitectură minoră – însumând construcții non-monumentale, cotidiene și care este în cea mai mare proporție, ca și în cazul comunei Florești, neclasat. Valoarea acestuia este una contextuală, documentar-istorică și constituie baza identității arhitecturale locale.

Fondul construit tradițional al comunei Florești se încadrează în arealul etnografic Țara Călatei, cu toate cele trei sate ale sale. Ghidul de arhitectură locală descrie tipologia tradițională ca având „principalul material de construcție [...] lemnul de brad, iar pentru elementele structurale de rezistență ridicată – lemnul de stejar, dar structura este una pe cadre de lemn așezate pe tălpi. Spațiul dintre cadre se umplea cu împletitură și lipitură sau vălătuci. Argila și noroiul se folosesc în toate formele posibile (chirpici, cob, paiantă etc.) Sunt și pereți din grinzi. Tencuielile sunt pe bază de var sau din pământ la casele lipite. Se folosesc în egală măsură piatra de carieră (acolo unde există resurse) și piatra de râu. [...] Învelitoarea a fost din paie, stuf, șindrila și mai târziu din plăci de ardezie și țiglă”.¹⁹⁴ Astăzi nu se mai păstrează zone compacte de astfel de țesut construit tradițional, doar exemple izolate – în mare parte transformate, degradate sau în proces de demolare.

Ghidul de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural propune o caracterizare generală a satului tipic al acestei zone etnografice, acesta fiind așezat „pe văile dintre dealuri. Casele se înșiruie de-a lungul unei străzi relativ înguste sau sunt grupate, oferind o imagine relativ compactă.” – caracteristică vizibilă încă în cazul centrului satului Florești (vatra) și a satului Luna de Sus. În zona adiacentă satului se află în mod tipic „fânațe și terenuri agricole, cu grajduri și fânare.[...] Cimitirul se află fie în grădina bisericii fie la marginea satului” – ¹⁹⁵ caracteristici care pot fi ușor identificate la cele trei sate analizate. Satul Tăuți se deosebește prin adaptarea la morfologia terenului; acestea s-a dezvoltat în lungul văii, între și ocazional pe versanții acesteia, preluând astfel o formă tentaculară neregulată.

Tipologiile identificate în ghidul de arhitectură pot fi identificate ușor în cazul celor trei localități:

- a) *lotizarea*: o varietate mare de forme, cu tendințe spre o configurație rectangulară regulată („de tip curea”); varietatea formală mai mare se poate observa în cazul satului Tăuți.
- b) *amplasarea pe lot*: poziționare la frontul străzii sau cu o mică retragere (de influență urbană, caracteristică secolelor XIX și XX);
- c) *orientare pe lot*: sunt identificate două tipologii – cu șură transversală (pentru zona Ținutului de Sus și Valea Căpușului) – sau de tip liniar (pentru Valea Nadășului și Ținutul de Jos). În unele cazuri, în localitățile Luna de Sus și Tăuți pot fi încă identificate și orientări de tip paralel (casa dispusă paralel cu șura).

Ghidul punctează drept o caracteristică a satelor românești din zona deluroasă o lipsă a rigorii în distribuirea și orientarea volumelor pe parcelă: „casa [este] așezată pe zona cea mai plată a parcelei, [...] neexistând o regulă anume pentru locul ei”.¹⁹⁶ Exemplele identificate în Florești și Luna de Sus (de sec. XIX) nu respectă această

¹⁹⁴ Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul locale din mediul rural. Zona Țara Călatei, Ordinul Arhitecților din România, 2016, cap.1.2.

¹⁹⁵ Ghid de arhitectură..., 5.

¹⁹⁶ Ghid pentru arhitectură..., 6.

caracteristică, având în general aliniamente regulate față de stradă. În vatra satului Tăuți dar și excentric acesteia pot fi însă identificate construcții dispuse mai organic/neregulat, adaptate mai degrabă la morfologia terenului, însoțite, forma parcelei și fluxuri funcționale în gospodărie.

d) *volumetrie și arhitectură:*

a. tipologia acoperișului (tradițională-veche, în patru ape cu învelitoare de paie; în două ape la 60° cu șindrilă; tradițională de sec. XIX, în două ape la 30°-50° teșite cu fronton, cu învelitoare de țiglă/ardezie). Tipologia cea mai veche, în patru ape și cu învelitoare de paie dispărut în totalitate în comună. Cele mai vechi ipostaze identificate sunt acoperișurile în două ape, cu pantă de 45-50° și învelitoare ceramică, în unele cazuri cu teșire a frontonului.

b. gabarit/volumetrie: volum monobloc cu variantele date de proporția între înălțimea peretelui și cea a acoperișului („înălțimea pereților este mai mare decât cea a acoperișului: case cu demisol, subsol sau etajate”, respectiv „înălțimea pereților este egală sau mai mică decât cea a acoperișului”).¹⁹⁷ Târnațul este identificat drept element caracteristic pentru arhitectura tradițională locală, regăsit la „aproape toate casele, [...] plasat pe latura dinspre curte”.¹⁹⁸

În multe cazuri întâlnite în satele comunei Florești, acest târnaț a fost închis parțial sau total, cel mai adesea cu zidărie. Regimul de înălțime tradițional (P + pod, demisol/beci +P+pod) s-a păstrat la construcțiile tip realizate în perioada 1960-80 și coexistă cu variantele mai noi (P+M, Ds+P+M/pod, S+P+M/pod) însă rămâne între gabarite reduse (cele recomandate pentru inserții noi sunt $H_{\text{cornișă}}=5,5\text{m}$; $H_{\text{coamă}} = 11-12,5\text{m}$). Gabaritul și volumetria tradiționale sunt dominante încă în zona vetrei de sat în cazul tuturor celor trei localități analizate.

c. detalii decorative: ancadramente din tencuială/ipsos de factură urbană, tencuire colorată, motive ornamentale la nivel de cornișe, ferestre, porți, uși, obloane, stâlpi, streășină, pazie, capete de grinzi; detalii ornamentale la anexe; acestea se păstrează sporadic la construcțiile mai vechi – putând fi identificate capiteluri și ancadramente din ipsos, și motive ornamentale realizate tot din tencuială la nivelul cornișelor.

d. raport plin-gol, proporția deschiderilor: ferestre cu două sau trei canaturi.

e. materiale și tehnici de construcție.

Recomandările făcute de ghid – precum utilizarea tipologiilor tradiționale la construcțiile noi cu gabarit mic amplasate în interiorul localității, amplasarea construcțiilor noi cu gabarit mare în exteriorul localității și integrarea acestora în peisajul natural, pentru a reduce impactul vizual – au fost focalizate pe controlarea intervențiilor cu un caracter urban pronunțat în scopul conservării caracterului local tradițional. Totuși de la data publicării ghidului (2016), au fost realizate o serie de construcții noi, de factură urbană și impropriei contextului rural, în ciuda recomandărilor existente.

¹⁹⁷ Ghid pentru arhitectură..., 9.

¹⁹⁸ Ideam.

10.2.1. Construcție care conservă elemente caracteristice tipologiilor tradiționale locale: acoperișul în două ape cu o pantă de 45 grade, cu fronton țeșit și acoperiș pentru protecția fațadei; pridvor închis cu zidărie; elemente decorative la nivelul fațadei realizate din tencuială (ancadramente ale ferestrelor, cornișă profilată, și elemente verticale tot din tencuială care imită coloanele angajate, și capiteluri decorative; golurile de pe fațada spre stradă se înscriu în tipologia tradițională, la fel ca și utilizarea obloanelor din lemn). Florești, str. Cuza Vodă (n.58). sursa: captura Google Maps, 2023.

Prima etapă de transformare a acestui fond tradițional a avut loc sub influența nucleului urban Cluj, și poate fi observat la materialele de construcție (zidărie de cărămidă, învelitoare de țiglă ceramică) și la decorația fațadelor (decorații de factură urbană secol XIX însă mai sărace stilistic și mai grosier realizate decât cele din mediul urban, ca de exemplu coloane ajurate, capiteluri sau ancadramente realizate din ipsos atașate pe construcții din paiantă, lemn sau cărămidă).

Majoritatea construcțiilor care se păstrează și mai pot fi identificate ca tradiționale aparțin etapei sec. XIX-XX. Parte din obiectivele identificate în teren au fost înregistrate sub formă de fișe de analiză, și pot fi consultate în anexa acestui studiu (vezi anexa 4). Din păcate acest fond este expus transformărilor – modernizări punctuale sau extensive, extinderi și supraetajări – și mai ales demolărilor. Amplasate de obicei în vatra satului, aceste construcții se află pe parcele valoroase ca poziționare, și au suprafețe relativ mici în comparație cu standardele contemporane. În unele cazuri parcela primește o nouă construcție amplasată în spatele construcției vechi, însă de cele mai multe ori construcția veche este transformată sau înlocuită.

10.2.1. Construcție care păstrează elemente ale tipologiilor tradiționale locale: acoperișul în două ape, pantă de 45 grade, cu fronton teșit, acoperiș îngust pentru protecția fațadei și ochiuri înguste la nivelul frontonului pentru ventilarea podului. În acest caz pridvor a fost doar parțial închis cu zidărie, însă deschiderile tipice pe fațada de la stradă au fost înlocuite cu o singură deschidere cu proporții și gabarit moderne. Florești, str. Tudor Vladimirescu (n.21). sursa: captura Google Maps, 2023.

10.3. Fondul modern și contemporan

Următoarea transformare radicală are loc în perioada comunistă, cu ocazia planului de sistematizare a mediului rural la scară națională. Deși comuna nu va fi radical transformată, fondul construit suferă modificări. Cu această ocazie sunt introduse proiectele tip destinate mediului rural – recognoscibile în multe alte localități din Transilvania și nu numai. Acestea sunt imaginate a fi mai eficiente spațial și mai adaptate dezideratului urbanizării și ridicării nivelului de trai. Parte dintre acestea sunt construcții esențial urbane de influență modernistă (centrul comercial din centrul satului Florești). Parte dintre acestea interpretează și adaptează idealul locuinței perioadei la mediul rural. La momentul realizării lor, aceste proiecte tip propuneau preluarea și re-imaginarea caracteristicile arhitecturii locale – la baza elaborării lor aflându-se studiile de arhitectură tradițională ale Institutului Central de Cercetare, Proiectare și Directive în Construcții. Construcțiile rezultate nu păstrează însă suficient caracterul local particular, însă pot fi considerate deja expresia arhitecturală a unei etape istorice, rezultatul unui program la scara națională care ilustra dezideratul regimului politic al perioadei. Astfel,

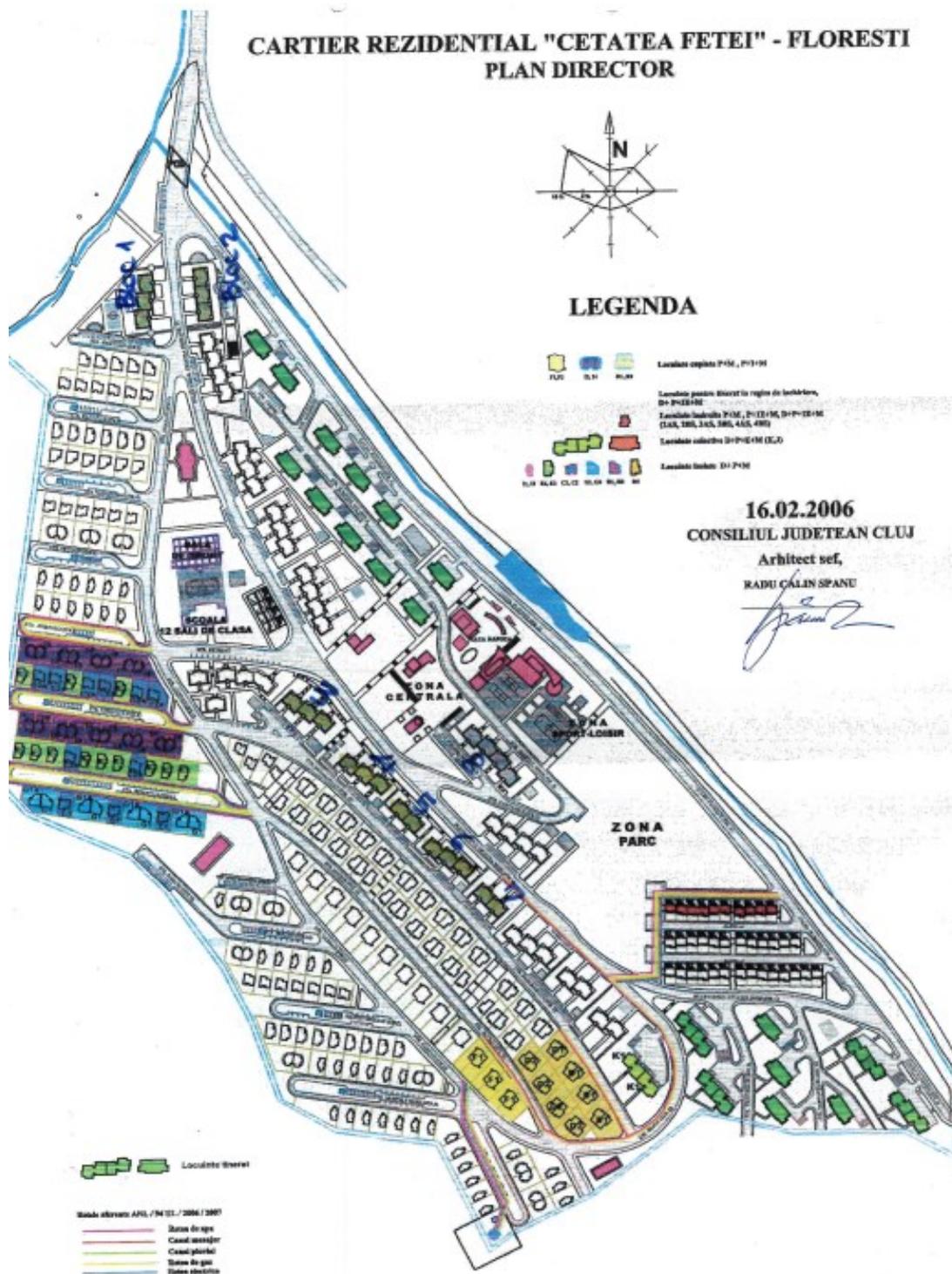

Fig.10.3.1. Ansamblul Cetatea fetei, Florești, plan director (echivalent PUZ) – soluția inițială, din care a fost realizată doar zona centrală (blocurile 1-8)..

construcții-tip au valoare documentar-istorică. Se păstrează exemple pe str. Horea, str. Cuza Vodă, (Florești), str. Mică (Luna de Sus),

În etapa post-decembristă fondul construit al comunei se va transforma radical, de la creșterea amprentei construite la creșterea regimului de înălțime și la introducerea de noi tipologii.

Printre primele proiecte care aduc tipologia ansamblului fi cartierul de locuințe sociale tip ANL de la Cetatea Fetei (2004). Dispuns pe 46,23ha, cartierul va fi realizat doar

parțial (zona centrală), sub egida consiliului local și a consiliului județean Cluj. Astfel, din cele inițial 800, apoi extins la 900 de unități locative planificate, dispuse în locuințe colective cu apartamente de 1-2 camere, dar și locuințe izolate, cuplate și înșiruite vor fi realizate doar 200, aferente blocurilor 1-8. Regimul de înălțime proiectat era de D+P+3E. Ansamblul proiectat includea zona de locuire (17,97ha), spații verzi/sport/agrement (9,93ha), cai auto, pietonale, piste de biciclete, parcări și locuri de joacă (10,56ha) și presupunea plantarea de perdele vegetale pentru combaterea zgomotului în zonele de locuințe – va rămâne nefinalizat.

Dacă blocurile cu apartamente erau deja construite în mediul rural în cadrul programului de sistematizare din perioada regimului comunist, între anii 1990-2000 apare o nouă formulă, cu un complet alt profil arhitectural și urbanistic: ansamblul de blocuri de locuințe realizat de investitori privați. Această tipologie de locuirea colectivă devine rapid tipologia dominantă pentru perioada următoare în comuna Florești și mai ales în satul reședință; aceste ansambluri au blocuri aliniate pe vechile parcele agrare, cu o densitate mare și fără servicii sau dotări – care sunt considerate a intra în atribuția statului. În multe dintre aceste cazuri, rețelele edilitare, accesele rutiere și pietonale pavate sau parcările nu sunt scalate corespunzător noului număr de utilizatori sau chiar lipsesc. Contextul construit nu este luat în considerare, conducând la asocieri de ansambluri seriale, sau la regimuri de înălțime distonante. Acestea sunt dezvoltări punctuale realizate de investitori privați, și focalizate ca atare pe maximizarea numărului de apartamente. Această tipologie stă la baza uneia dintre cele mai mari disfuncționalități ale reședinței de comună: lipsa spațiilor verzi, a spațiilor pentru servicii și pentru circulația pietonală. Spațiile de parcare sunt de cele mai multe ori aduse până la limita construcției, transformând ansamblul într-o serie de construcții izolate într-o parcare.

În paralel cu tipologia locuirii colective, în această etapă se dezvoltă și locuirea semi-colectivă (duplex/triplex) și locuirea individuală (case unifamiliale). Și în cazul acestora, primele ansambluri realizate sunt dispuse în lungul vechilor parcele agrare, cu o stradă înfundată în lungul cărora sunt distribuite casele (și ele proiecte tip, pentru a minimiza investiția) cu spații verzi minimale, dar ceva mai generoase decât în cazul blocurilor.

Străzile de acces la aceste ansambluri sunt adeseori închise, transformând parcela într-o comunitate închisă (*gated communities*). Din punct de vedere arhitectural, prima etapă de construcție masivă în satul Florești se încadrează în arhitectura post-decembristă, care combină și adaptează modele străine și elemente post-moderne. Totuși, o mare parte din acest fond construit al perioadei nu se înscrie într-un stil aparte, principalele caracteristici care îi dictează forma fiind doar maximizarea terenului disponibil și economia construcției. Lipsa unui regulament de arhitectură a permis realizarea unor construcții extrem de contrastante în contextul rural.

În a doua etapă a perioadei post-decembriste calitatea arhitecturală tinde să se îmbunătățească, sub influența mai multor factori: comanditarii/clientii aparțin din ce în ce mai mult unei populații tinere, cu studii superioare și o cultură arhitecturală ceva mai bogată – dar și cu experiența disfuncționalităților create în primul val de construire. Un alt factor este introducerea ghidurilor locale de arhitectură elaborate de Ordinul Arhitecților din România, prin care se încearcă la nivelul consiliilor județene controlarea esteticii arhitecturale a noilor construcții și înscrierea acesteia în identitatea locală (d.p.d.v. arhitectural și urbanistic); ghidurile promovează conservarea construcțiilor cu caracter local precum și utilizarea materialelor și tehnicilor de construcție tradiționale la intervențiile pe fondul existent sau la construcțiile noi. Acestea nu au putere juridică, ci doar un rol de recomandare.

11. Operațiuni urbanistice importante (parcelari, demolări, trasări de artere de circulație noi, lucrări hidrotehnice, amenajare de suprafețe plantate s.a.)

Una dintre principalele operațiuni de anvergură realizate pe teritoriul comunei Florești a fost construirea Sistemului hidroenergetic Someșul mic, amenajare alcătuită dintr-o serie de segmente.¹⁹⁹ Aceasta este realizată între anii 1968-88, când „în bazinul hidrografic al râului Someșul Mic s-a desfășurat un amplu program de construcții hidroenergetice, într-o concepție modernă, care s-a finalizat cu o cascadă de hidrocentrale realizată în 8 trepte, constând din 5 baraje, 8 centrale hidroelectrice și peste 30 de km de aducțiuni principale și secundare”; segmentul Florești I este pus în funcțiune între anii 1977-1987 [împreună cu lacul de acumulare Florești], iar Centrala Florești II și Microcentrala Cluj I, sunt puse în funcțiune între anii 1986 -1988,²⁰⁰ acestea reprezentând treptele VI și VII ale cascadei energetice. Amplasarea acestuia nu a afectat țesutul construit al satelor de pe teritoriul comunei.

În afară de acesta, alte intervenții de anvergură se află în stadiul de proiect sau în curs de desfășurare. Proiectul aprobat **Varianta TR35**, este un drum expres care ocolește la sud orașul Cluj, la nord în zona Muzeului Apei până la barajul pe Someșul Mic de unde trece pe malul opus și conectându-se apoi cu autostrada A3 la nodul Gilău, la limita teritoriului administrativ al comunei pe direcția nord-vest. Proiectul este aprobat și în curs de desfășurare.

O altă intervenție aflată doar în stadiu de proiect este metroul ușor Cluj-Florești-Gilău, care va face legătura cu nucleul urban Cluj, având rolul de a degreva circulația în localitatea de reședință a comunei Florești.

Alături de acesta, la stadiul de autorizare de construire avizată și în curs de execuție, este și Parcul de agrement și sport Florești, zona străzii Sub Cetate, pe un teren de cca. 4,1ha. Cu avizul de construire avizat este și proiectul pentru Spital Regional de Urgență Cluj, amplasat pe teritoriul comunei Florești și care va deservi întreaga regiune de nord-vest a României.

¹⁹⁹ C.H.E. Mărișelu, C.H.E. Tarnița, C.H.E. Someșul Cald, C.H.E. Gilău I, C.H.E. Gilău II, C.H.E. Florești I, C.H.E. Florești II, M.H.C. Cluj I.

²⁰⁰ Hidroelectrică Cluj, <http://www.hidroelectrică.ro/Details.aspx?page=36>, accesat ianuarie 2017.

12. Concluzii referitoare la vechimea construcțiilor și amenajărilor urbane (străzi, plantații, piețe) și la evoluția urbanistică a localității

Țesutul construit poate fi segmentat în trei categorii: țesut construit valoros (istoric clasat), țesut construit tradițional (neclasat) și țesut modern și contemporan (neclasat). Fondul construit al comunei se încadrează predominant în ultima categorie, cu toate că se păstrează izolat și fond construit din celelalte categorii. Țesutul construit păstrează însă elemente valoroase de factură istorică și tradițională precum: **parcelarul, trama stradală și aliniamente, tipul de locuire și modul de ocupare a parcelei**. Aceste trăsături ale țesutului încă mai conservă caracterul istoric tradițional al localităților, în ciuda degradării, înlocuirii și dispariției fondului construit tradițional-istoric. De asemenea, în toate cele trei localități au fost identificate construcții care se însă păstrează elemente de tipologie tradițională; acesta este un fond construit minor sau comun – având mai degrabă un rol documentar-contextual și identitar, chiar dacă nu poate fi considerat valoare de patrimoniu și ca atare nu poate fi clasat.

Cele trei localități componente ale comunei Florești își păstrează statutul de *sat*, chiar dacă satul-reședință, Florești, suportă în etapa contemporană o creștere masivă – atât ca suprafață, densitate construită și mai ales din punct de vedere demografic. Comuna Florești și mai ales satul Florești ilustrează *procesul de absorbție* de către nucleul Cluj; acest proces, presupune înglobarea „în teritoriul urban a satelor situate pe marginea (la periferia) orașului. Procesul este *evolutiv și ireversibil*, comuna rurală devenind în primă fază suburbană, apoi satele componente ale comunei suburbane devin (toate sau în parte) sate aparținătoare sau localități componente ale orașului până când extinderea pe orizontală a orașului atinge vechile sate, le atașează teritoriului său urban sau chiar le depășește. În anumite cazuri, când evoluția orașului este foarte rapidă, fazele intermediare sunt eliminate parțial sau total, sate aparținând de comune rurale putând fi direct înglobate în teritoriul urban”;²⁰¹ această ultimă situație fiind valabilă și în cazul satului Florești.

Acest context a dus la **degradarea și dispariția rapidă a țesutului construit tradițional**, care stă la baza identității locale proprii fiecărei localități. Vechimea fondului construit în cele trei localități a scăzut simțitor în ultimele două decade, în detrimentul țesutului tradițional mai vechi. Toate cele trei localități ale comunei au fost profund urbanizate, însă expresia intervențiilor realizate are un caracter hibrid-urban. Spre exemplu, între 1990-2008/2010, proiectele private de dezvoltare nu au optat pentru realizarea proiectelor de zonă, de ansamblu incluzând reparcelarea și zonarea funcțiunilor, ci au mobilat cu blocuri de apartamente vechile parcele agricole – păstrând involuntar trama veche, acum fără funcțiune dar improprie tipului de locuire urbană nou introdus. Același context a condus la presiunea urbană în vatra satului; și aici **trama stradală a fost mai bine conservată**, fiind mai afectate caracteristici ale tipologiilor locale precum așezarea și orientarea pe parcelă, alinierea frontului la stradă, gabaritul și volumetria clădirilor și expresia arhitecturală.

Proiectele aflate în curs de avizare sau de realizare au în principal rolul de a corecta deficiențele create în etapa 1990-2008/2010 – lipsa spațiilor verzi, de sport și agrement, a serviciilor publice sau fluidizarea traficului. Merită observat că în primă fază sectorul de servicii s-a dezvoltat autonom și organic, în ciuda lipsei spațiilor dedicate, ca răspuns direct la necesitățile comunității. Spre exemplu, deși ansamblurile de blocuri au fost construite ca entități mono-funcționale (rezidențial) parterele acestora au fost în multe cazuri transformate în spații comerciale, de servicii sau de producție (brutărie, coafor,

²⁰¹ Mârțu, S., Mic lexicon ilustrat al noțiunilor de sistematizare, ed. Tehnică, București, 1983, 11.

sală de sport, creșă copii etc.) – creând la rândul lor noi deficiențe de accesibilitate, flux de circulație, aprovizionare etc.

Vetrele satelor **Luna de Sus și Tăuți** se află la rândul lor sub presiune urbană și sunt în plin **proces de pierdere a caracterului tradițional local**. Dacă în cazul satului Florești transformarea a fost radicală și ireversibilă, păstrându-se doar 'buzunare' de țesut tradițional, în cazul celorlalte două localități ale comunei este necesară intervenția rapidă pentru conservarea caracterului local. Acesta include conservarea zonelor verzi, a culoarelor verzi asociate cursurilor de apă și a peisajului tradițional (parcele tradiționale, cu densitate construită redusă, regim de înălțime mic, încadrarea în tipologiile rurale pentru așezarea și orientarea pe parcelă, și distanțarea între construcții, dar și prezența vegetației). Pentru conservarea peisajului tradițional local se recomandă păstrarea zonelor împădurite existente, acestea făcând parte din imaginea satului așezat între versanți văilor precum Tăuți, dar constituind și o rezervă verde care poate contrabalansa urbanizarea rapidă survenită.

III. IDENTIFICAREA VALORILOR DE PATRIMONIU CONSTRUIT

a) Identificarea construcțiilor valoroase

Datorită transformărilor radicale suferite de țesutul construit în special în ultimele decade și mai ales în localitatea de reședință, construcțiile valoroase de patrimoniu păstrate sunt reduse ca număr. Acestea sunt figurate în lista monumentelor istorice: **Biserica Romano-Catolică cu hramul de Sărbătoarea Tuturor Sfinților din Florești (CJ-II-m-B-07616), Biserica Reformată din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694), și Biserica ortodoxă de lemn Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778)**. Analiza detaliată a acestora apare în prezenta documentație la capitolul 10.1. *Fond construit valoros și obiective construite patrimoniale.*

Alături de acestea merită amintite și o serie de obiective neclasate precum **Biserica ortodoxă din Luna de Sus, cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril**. Aceasta a fost construită în 1927 după proiectul lui Kuncz Ernest, iar iconostasul a fost pictat de Emil Cornea (1898 – 1969). Întreaga pictură interioară este realizată abia în 1975 (Titorenco Roman Simion).²⁰² Biserica păstrează în uz și un clopot mic, datat 1722, aparținând vechii biserici ortodoxe din lemn, datată 1784 și strămutată ulterior la Predeal (1939). Tot neclasată, **Biserica ortodoxă din Florești cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie/Sfântul Dumitru Izvorătorul de Mir**, a fost construită între anii 1830-1834. Biserica a fost ctitorită de Dimitrie Căian cel Tânăr, fiu al Floreștiului, canonic și profesor la Blaj, al cărui tablou se păstrează în biserică (ulei pe pânză, 1885). Și ceasul din turn a fost ctitorit de Petru Bojan, tot fiu al satului, și notar al comunei între 1867-1909. Preluând modelul catedralei din Blaj, în 1884 este realizat iconostasul (Solyom Pinkit) din Feleacu, după modelul catedralei din Blaj, „iar cele 32 de icoane aparțin patrimoniului cultural național”.²⁰³ Între 1973-1976 biserica primește pictură interioară în tehnica tempera, „executată de rectorul Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, prof. Coriolan Munteanu”.²⁰⁴

O altă construcție neclasată însă de interes local este clădirea vechii grădinițe nr.1 din Florești. Aceasta a fost școala confesională a localității realizată „în 1902, pe locul celei din 1852”, devenind în anul 1924 școală de stat.²⁰⁵ Istoricul parohiei ortodoxe mai amintește și înființare școlii sistematice românești din Florești, prin decretul directorial a lui Gheorghe Șincai (director național al școlilor românești unite din Ardeal) în 25 decembrie 1787.

Aceste obiective identificate au deja, sau sunt pe punctul de a dobândi valoare pentru istoria locală. Acest studiu recomandă protecția acestora și controlarea intervențiilor atât asupra clădirilor cât și asupra amenajărilor acestora. Se recomandă conservarea construcțiilor și minimizarea intervențiilor care pot altera substanța și imaginea acestora.

Studiul recomandă conservarea caracteristicilor **țesutului istoric** care încă se păstrează în ciuda transformărilor radicale suferite de cele trei localități ale comunei. **Fondul construit** de factură istorică care se păstrează nu prezintă valori deosebite (cu excepția monumentelor înregistrate în LMI 2015). Așadar se recomandă conservarea

²⁰²Biserica Sf. Arhangheli, Luna de Sus, Fișă obiectiv, <https://www.biserici.org/index.php?menu=BICJ&code=10411&criteria=&quick=&radio=b&order=P>, accesat septembrie 2023

TOWN,C.NAME,P.NAME

²⁰³ Idem.

²⁰⁴ Idem.

²⁰⁵ Idem.

țesutului construit de factură tradițională (elementelor structurale de organizare și fond construit) care se păstrează – deoarece acesta poartă prin caracteristicile locuirii tradiționale, identitățile culturale locale. Acest țesut nu se conservă în formă omogenă, ci doar fragmentar, nefiind posibilă stabilirea unor zone construite protejate. În urma analizei pe teren, s-a constatat că acest țesut se conservă totuși în două forme:

- a. **unitar însă doar sub forma elementelor structurale de organizare ale așezării** (parcelar, trama stradală, aliniamentele, tipul de locuire, ocuparea parcelei, organizarea și zonarea spațiului public etc.). Acesta se păstrează în zonele vetrelor satelor și în lungul arterelor de circulație istorice, însă cel mai adesea nu include și obiective construite (gospodăriile tradiționale), care au fost alterate sau înlocuite;
- b. **izolat, dispăt în interiorul țesutului localităților**. Acest fragment de țesut apare punctual, ca o parcelă cu o gospodărie izolată (păstrată integral) sau ca o parcelă cu o gospodărie alterată parțial (păstrând ori vechea șură ori vechea casă). Sunt conservate elementelor structurale de organizare (parcelarul tradițional, așezarea și orientarea, aliniamentul, etc.) dar și obiective construite – cel mai adesea în stare avansată de degradare, modernizate sau transformate.

Ținând cont de acestea, se recomandă stabilirea **zonelor istorice de referință în vechile vetre ale satelor care păstrează în zonă omogenă elementele structurale istorice de organizare ale așezării** (parcelar, trama stradală etc.) și separat conservarea și documentarea fragmentelor izolate de țesut istoric (parcelă cu gospodărie conservată total sau parțial), unde acestea se păstrează.

De asemenea, construcțiile-tip de inspirație rurală realizate în etapa sistematizării spațiului rural, desfășurate între anii 60-80, se păstrează azi în insule de țesut relativ omogen (fronturi de stradă, străzi, insule etc.), sau au înlocuit construcția principală (casa) în vechile gospodării tradiționale. În cadrul operațiilor de sistematizate din anii 60-80, în localitățile comunei Florești, **elementele structurale istorice de organizare au fost păstrat în mare parte**, în principal deoarece corespundeau dezideratului economic-politic (parcele mici în interiorul satului, suficiente pentru mentenanța gospodăriei, combinate cu parcele agrare mari, amplasate în afara nucleului satului). Au fost însă afectate (înlocuite) cu preponderență gospodăriile tradiționale – integral sau parțial. În toate cele trei localități ale comunei pot fi întâlnite gospodării care păstrează anexele după tipologii tradiționale (i.e. șura – conformație, volumetrie, poziție și orientare pe parcelă, tehnică constructivă etc.), iar construcția principală (casa) fiind înlocuită cu o construcție-tip. Contrar față de gospodăriile tradiționale (s. XIX și s. XX), caracterul modern al acestor construcții-tip a adus după sine modernizări și adaptări mai puțin radicale, care nu le-au alterat radical identitatea.

Ținând cont că această intervenție de proporții reprezintă o etapă în evoluția spațiului rural în România, se recomandă conservarea acestor construcții-tip, acestea având deja o valoare documentară.

b) Identificarea amenajărilor valoroase

Din punct de vedere al amenajărilor valoroase se remarcă incintele celor trei biserici clasate din cele trei localități ale comunei - **Biserica Romano-Catolică din Florești (CJ-II-m-B-07616), Biserica Reformată din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694), și Biserica ortodoxă de lemn Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778)**. Parte din amenajările exterioare construite ale acestora au suferit modificări în timp: prin eliminare – în cazul Bisericii romano-catolice din Florești, unde au dispărut construcții atașate zidului de piatră al incintei, prin adăugare – în cazul Bisericii de lemn Sfinții

Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (unde a fost adăugat un pavilion exterior din lemn cu subsol-capelă din beton și zidărie de piatră, adaptat stilului arhitectural tradițional al bisericii), sau prin înlocuire – în cazul Bisericii reformate din Luna de Sus, unde poarta veche de acces în incintă, a cărei formă nu se păstrează, a fost înlocuită cu una din fier forjat și apoi cu una de lemn în stil tradițional (la fel cum incinta actuală realizată din fier forjat și plasă de sârmă a înlocuit probabil o incintă anterioară, mai veche, probabil din lemn sau piatră).

În interiorul acestor incinte se păstrează o serie de arbori și arbuști care contribuie la percepția obiectivelor. Prin intermediul studiului de față se recomandă astfel păstrarea elementului vegetal respectiv minimizarea intervențiilor de alterare/transformare suplimentară a acestor amenajări. Pentru orice intervenții în zona de incintă se vor respecta normele în vigoare privind zonele de protecție ale monumentelor istorice clasate.

Se recomandă interzicerea de noi construcții și intervenții de densificare/eliminare nu doar în incintele acestor monumente clasate ci și în incinta obiectivelor neclasate dar considerate de interes local amintite în capitolul anterior. Astfel, pentru **Biserica ortodoxă din Florești cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie/Sfântul Dumitru Izvorătorul de Mir**, se recomandă înlocuirea plantațiilor de arbuști decorativi pitici cu arbori sau arbuști din categoria speciilor tipice locale care pot contribui la reducerea temperaturii în lunile de vară, respectiv realizarea unitară a împrejuririi (beton și fier forjat spre strada principală, zidărie de piatră spre strada secundară). Se recomandă de asemenea înlocuirea unităților de aer condiționat de pe fațada sudică. Pentru **Biserica ortodoxă din Luna de Sus, cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril** se recomandă păstrarea plantațiilor existente respectiv interzicerea densificărilor suplimentare (există deja un paraclis/capelă și o construcție ușoară din lemn).

c) Identificarea spațiilor și perspectivelor valoroase

Următoarele perspective valoroase au fost identificate:

Tăuți:

- Intersecția str. Majesti cu str. Principală cu perspectivă în lungul străzii Majesti, care permite perceperea turlei bisericii de lemn **Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778)**.
- str. Majesti, zona nr.25, perspectivă din amonte spre turla bisericii de lemn din Tăuți;
- str. Principală, zona nr.3, 3a,..4, 4b, 118 și intersecția cu str. Hagau: perspectivă spre versanții dealului Lazului, permite percepția așezării tradiționale a satului în lungul văii; (perspectivă de interes pentru habitatul local tradițional);
- perspectiva peste satul Tăuți de pe dealul Lazului (SE-ul localității);

Florești:

- perspectivă de la nr. 221, str. Avram Iancu spre **Biserica Romano-Catolică din Florești (CJ-II-m-B-07616)**; se recomandă interzicerea creșterii regimului de înălțime în arealul bisericii pentru a favoriza percepția acesteia;
- perspectivă de la nr. 215, str. Andrei Mureșanu spre **Biserica Romano-Catolică din Florești (CJ-II-m-B-07616)**; se recomandă amenajarea corespunzătoare a parcărilor care bordează parcela bisericii, în special în capătul vestic al acesteia;
- bulevardul Cetatea Fetei, zona Creșa Cetatea fetei, str. Fagului nr 24, – perspectivă peste localitatea Florești;
- str. Balastierei, zona Aqua Park Florești – perspectivă peste pânza de apă și zona barajului Hidrocentrala Florești I;

Luna de Sus:

- intersecție str. Gilăului cu str. Eminescu, perspectiva spre **Biserica Reformată din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694)**;
- str. Principală zona n.198-202, perspectivă spre biserică reformată-monument;
- str. Morii (cca. n. 449) perspectivă spre biserica ortodoxă Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil;

d) Concluzii referitoare la elementele care necesită protecție și la natura acestora

Studiul recomandă aplicarea măsurilor de conservare prin intermediul zonelor de protecție conform legilor în vigoare pentru monumentele clasate pe lista monumentelor istorice. Astfel se va institui o zonă de protecție de 100 metrii în localitățile urbane, de 200 metrii în localitățile rurale și de 500 metrii în afara localităților pentru fiecare obiectiv patrimonial aflat în Lista Monumentelor Istorice 2015. Această **zonă va fi delimitată pe contur parcelar** (pe conturul parcelelor care sunt incluse în raza de protecție), raza de protecție fiind măsurată de la limita exterioară a parcelei/terenului pe care se află obiectivul de patrimoniu. Zonele de protecție se suprapun cu zonele istorice de referință, în cazul localităților Florești, Luna de Sus și Tăuți fiind incluse în zonele istorice de referință (vechile vetre ale satelor). Aceste zone de protecție vor fi incluse în RLU și în suportul desenat.

În cadrul acestor zone se recomandă instituirea următoarelor:

- interdicție pentru construirea de noi construcții sau alte lucrări care pot periclita integritatea, pot diminua vizibilitatea sau pot provoca degradări imediate sau în timp obiectivelor cu valoare patrimonială (vestigiile arheologice subterane sau supraterane, construcții clasate și amenajările acestora). Se va ține cont de posibila prezență a vestigiilor subterane în arealele construcțiilor de patrimoniu.
- Interdicție pentru creșterea regimului de înălțime a construcțiilor existente în zona de protecție;
- Interdicție pentru dezasamblarea, demolarea parțială sau integrală a construcțiilor sau a amenajărilor care sunt identificate în urma studiilor individuale pe monument ca făcând parte din evoluția istorică a obiectivului. Acestea pot include anexe și alte construcții independente sau adosate monumentului, chioșcuri și foșoare, amenajări anexate monumentului sau pe aceeași parcelă, scări și rampe, plantații (arbori sau arbuști individual sau tip parc/grădină/livadă), împrejmuiri (gard sau zid de incintă, cu punctele de acces – poarta), bazine, fântâni, statui, monumente sau troițe, pietre izolate de mormânt sau cimitire etc. Acestea și orice altă amenajare de pe parcela obiectivului sunt considerate parte integrantă din acesta.
- Se recomandă marcarea obligatorie a monumentelor cu insignele caracteristice calității de monument, conform legilor și normelor metodologice în vigoare privind semnalizarea și marcarea vizibilă a monumentelor clasate. Aceste însemne fac parte din măsurile de punere în valoare a monumentelor, fiind destinate să atragă atenția asupra regimului special de protecție și asupra semnificației construcțiilor, siturilor sau ansamblurilor cu valoare patrimonială.
- Se recomandă introducerea obligativității lucrărilor de drenaj prin regulamentul de urbanism, pentru intervențiile asupra obiectivelor de patrimoniu construit.
- Se recomandă introducerea obligativității documentației de avizare pentru orice intervenție de alterare a construcțiilor aflate în perimetrul de protecție al monumentului, pentru a evita transformarea și alterarea radicală (urbanizarea) a contextului monumentului cu valoare patrimonială;
- Se recomandă utilizarea materialelor naturale, caracteristice construcției-monument și mediului acesteia în intervențiile de amenajare sau de punere în valoare a monumentelor. Se recomandă integrarea elementelor mobile moderne de amenajare (i.e. jardiniere etc.) și adaptarea acestora la caracterul monumentului. Se va evita amplasarea

de materiale publicitare, table, panouri sau bannere temporare sau permanente astfel încât să afecteze percepția monumentului.

- Se recomandă ca plantațiile vegetale să fie realizate ținând cont de evoluția în timp a acestora, astfel încât să nu degradeze fizic obiectivele de patrimoniu sau să le afecteze percepția; se recomandă optarea pentru specii locale, adaptate mediului rural ;

Se recomandă instituirea **unei zone de protecție a vechilor vetre de sat** ale celor trei localități constituate ale comunei Florești. În cadrul acestor zone se recomandă instituirea următoarelor:

- Interdicție pentru creșterea regimului de înălțime a construcțiilor existente;
- Interdicție de schimbare a aliniamentului;
- Interdicție pentru alterarea tramei stradale, a parcelarului și a orientării pe parcelă;
- Se recomandă utilizarea tipologiilor de arhitectură locală pentru construcții noi în zonele protejate; se recomandă utilizarea materialelor naturale, ecologice caracteristice tipologiilor locale; se recomandă descurajarea tipologiilor de factură urbană, cu scopul de a păstra zonelor protejate ale localității/satului;
- Interdicție pentru utilizarea de materiale sau culorilor stridente la decorarea fațadelor construcțiilor noi sau existente;
- Se recomandă documentarea construcțiilor și anexelor de factură tradițională care însă se păstrează, precum și conservarea acestora.
- Se recomandă încurajarea proprietarilor și a beneficiarilor în a păstra caracterul construcțiilor de factură tradițională la modernizarea, adaptarea sau repararea acestora.
- Se recomandă păstrarea (și asanarea) spațiilor verzi alveolare (lamelle de verdeță cu vegetație mică, arbori sau arbuști), aflate în lungul arterelor de circulație; acestea sunt o caracteristică identitară locală, tipice spațiului rural și care tind să dispară odată cu urbanizarea satelor; se recomandă conservarea și punerea în valoare a acestora.
- Se recomandă păstrarea zonelor de ședere protejate/neprotejate integrate în împrejmuirea proprietăților (băncuța la stradă cu sau fără structura de protecție, de obicei cu acoperiș cu țiglă în una sau două ape), unde acestea se păstrează. Și acestea sunt o trăsătură tipică a spațiului rural tradițional.
- Se recomandă păstrarea conexiunilor pietonale de tip rural (ulicioare, străduțe, treceri între parcele, podețe etc.) și a altor astfel de elemente neașteptate (alveole neconstruite și neîmprejmuite amenajate ca mici zone de plantații/agricole)
- Se interzice amplasarea pe fațadele principale ale imobilelor sau pe acoperișurile dinspre stradă a echipamentelor aparatelor de aer condiționat în mod vizibil, antenelor (TV, satelit, telefonie), contoarelor, cablajelor, punctelor de transformare;
- Se interzice amplasarea de panouri publicitare și de afișaj fără un studiu de estetică urbană (cf. unui regulament de publicitate).
- Se interzice eliminarea plantațiilor existente spre stradă;

Din punct de vedere funcțional, pentru zonele construite protejate centrale se recomandă următoarele:

b) funcțiuni permise: se recomandă admiterea selectivă a categoriilor funcționale pentru imobilele situate în zona protejată centrală:

- 1.1. funcție dominantă rezidențială combinat cu funcțiuni complementare secundare, cu respectarea și integrarea în tipologiile țesutului construit din zona;
- 1.2. activități mixte, precum comerț, birouri, servicii, sau alimentație;
- 1.3. activități publice, de cult sau cultura, sănătate;

c) funcțiuni admise cu condiționări:

- servicii precum: restaurante, baruri, cafenele, pensiuni sau hoteluri, cu următoarele condiții: integrarea acestora în caracteristicile fondului construit existent (gabarit, regim

de înălțime), neaglomerarea fluxurilor de circulație existente prin fluxuri noi (ex. aprovizionare, depozitare), asigurarea spațiilor de parcare pe parcelă, integrarea de spații verzi unde este posibil și sau plantații;

d) funcțiuni interzise:

- funcțiuni care generează poluare, care au risc tehnologic, sau care introduc un trafic crescut în zonă;
- funcțiuni de comerț en-gros, care necesita spații de depozitarea produselor cu risc (toxic, inflamabil) și care necesită platforme deschise de depozitare pe terenuri vizibile;

Au fost identificate o serie de construcții de cult care sunt în momentul actual neînregistrate pe Lista monumentelor istorice, însă care au valoare istorică și social-culturală și a căror clasare este recomandată. Acestea sunt **Biserica ortodoxă din Luna de Sus, cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril** din 1927, respectiv **Biserica ortodoxă din Florești cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie/Sfântul Dumitru Izvorătorul de Mir** construită între 1830-1834.

IV. DEFINIREA ȘI DELIMITAREA ZONELOR ISTORICE DE REFERINȚĂ

1. Definirea zonelor istorice de referință

a. Descrierea metodei de definire a zonelor istorice de referință

Conform Ordinului nr. 562/2003 pentru aprobarea Reglementării tehnice „Metodologie de elaborare și conținutul cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate (PUZ)”, Anexa, Art. 17, zona istorică de referință este identificată drept „zona din teritoriul administrativ care se definește și delimitează prin studiul istoric general și care prezintă caracteristici coerente din punct de vedere urbanistic, arhitectural și istoric care vor fi preluate în modul de dezvoltare viitor al teritoriului” respectiv „zone din teritoriul administrativ al orașelor și comunelor în care construcțiile, cadrul natural și activitățile umane prezintă calități (istorice) a căror protejare reprezintă un interes public. Aceste zone se definesc și se delimitează prin studii istorice, arhitecturale, urbanistice, peisagistice, etc. și prin planuri urbanistice ale zonelor construite protejate, integratoare ale acestora. Ele se instituie prin hotărâri ale Consiliilor locale și se protejează prin acțiunea acestora și a celorlalți protectori legali.”

Pentru comuna Florești zonele istorice de referință au fost identificate ca vechile vetre ale satelor Florești, Luna de Sus respectiv Tăuți – a se vedea subcapitolul următor (*c. Delimitarea zonelor istorice de referință*).

Pe lângă aceste zone istorice de referință, Legea 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții definește și *zonele construite protejate* drept „teritoriu delimitat geografic, în cuprinsul căruia se afla elemente sau ansambluri ale patrimoniului cultural cu valoare deosebită. ZCP sunt instituite pentru salvarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului construit, cu valoare istorică, culturală sau memorialistică deosebită.”

Zona istorică de referință este un areal care păstrează țesutul construit de factură istorică, rezultat în urma evoluției istorice; acest țesut include pe lângă construcțiile propriu-zise și trama stradală, parcelarul, tipologiile de așezare pe parcelă și organizare, orientarea, amenajările, profilele stradale, plantații etc. Zona istorică poate fi unitară și coerentă sau nu, fiind de cele mai multe ori rezultatul unor intervenții succesive, programatice (proiecte) sau spontane, acumulate în timp. Astfel zona istorică este în mod tipic identificată ca un nucleu care întrunește clădiri importante și reprezentative (de cult, administrative, de educație și învățământ, rezidențiale cu valoare documentară sau memorială etc.), care sunt înregistrate pe lista națională a monumentelor istorice.

Legislația în vigoare diferențiază între „zonele care cuprind valori de patrimoniu cultural construit, de *interes național*” și „zonele care cuprind valori de patrimoniu cultural construit, de *interes local*”. Ele pot cuprinde atât patrimoniu construit major (monumente de arhitectură, clădiri de cult etc.) precum și minor sau secundar, care are un rol de fundal sau context pentru patrimoniul major. În această categorie sunt adeseori incluse construcții rezidențiale care nu au o valoare deosebită (artistică, estetică, de unicitate) ci mai degrabă una documentară.

b. Criterii de definire/delimitare a zonelor istorice de referință

Pentru definirea și delimitarea zonelor istorice de referință în cazul comunei Florești au fost considerate următoarele criterii: **prezența monumentelor istorice și a țesutului istoric/tradițional, și parcelarul, trama stradală, aliniamentele și profilul stradal, tipul de locuire și modul de ocupare a parcelei de factură istorică.**

Această abordare, cu un focus crescut pe elementelor structurale de organizare ale așezării (parcelar, tramă etc.) este argumentată de necesitatea păstrării caracteristicilor istorice în ciuda transformărilor radicale suferite de țesutul construit al celor trei localități. **Fondul construit care se păstrează nu prezintă valori deosebite** (exceptând obiectivele construite înregistrate pe LMI2015). Totuși este considerat de interes **țesutul construit de factură tradițională** care se păstrează – acesta purtând prin caracteristicile locuirii tradiționale și a identitățile culturale locale în arealul analizat. Datorită dezvoltării rapide și a urbanizării, acest țesut nu se conservă în formă omogenă, concentrat în vechile vetre ale satelor sau măcar marginal, nefiind astfel posibilă stabilirea cel puțin a unor zone construite protejate. În urma analizei pe teren, s-a constatat că acest țesut se conservă totuși în două forme:

- a. **unitar însă doar sub forma elementelor structurale de organizare ale așezării** (parcelar, trama stradală, aliniamentele, tipul de locuire, ocuparea parcelei, organizarea și zonarea spațiului public etc.). Acesta se păstrează în zonele vetrelor satelor și în lungul arterelor de circulație istorice, însă cel mai adesea nu include și obiective construite (gospodăriile tradiționale), care au fost alterate sau înlocuite;
- b. **izolat, disipat în interiorul țesutului localităților.** Acest fragment de țesut apare punctual, ca o parcelă cu o gospodărie izolată (păstrată integral) sau ca o parcelă cu o gospodărie izolată alterată parțial (păstrând doar șura sau doar casa). Sunt conservate elementelor structurale de organizare (parcelarul tradițional, așezarea și orientarea, aliniamentul, etc.) dar și obiective construite – cel mai adesea în stare avansată de degradare, modernizate sau alterate.

Ținând cont de acestea, se recomandă stabilirea zonelor istorice de referință în vechile vetre ale satelor care păstrează elementele structurale istorice de organizare ale așezării și conservarea și documentarea fragmentelor izolate de țesut istoric, unde acestea se păstrează.

c. Delimitarea zonelor istorice de referință

În cazul celor trei localități ale comunei Florești, zonele istorice de referință corespund **vechilor vetre ale satelor**. Acestea pot fi imediat identificate prin **prezența monumentelor majore clasate, de factură religioasă, și izolate (Biserica Romano-Catolică din Florești, CJ-II-m-B-07616, Biserica Reformată din Luna de Sus, CJ-II-m-B-07694, și Biserica ortodoxă de lemn Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți, CJ-II-m-B-07778)**. Dintre acestea satul Tăuți este excepția. Pentru tipologia așezărilor din arealul de studiu bisericile erau tipic localizate în centrul satului, după cum este și cazul Florești și Luna de Sus – sate cu tipic săsesc, dezvoltate în lungul unui drum principal. În cazul satelor românești, biserica era de obicei amplasată într-un punct mai

înalt dar nu neapărat central, cu perspectivă asupra așezării însă ușor accesibil din sat. Astfel pentru satul Tăuți s-a recomandat o delimitare diferită, detaliată mai jos.

Printre criteriile de identificare a zonelor istorice sunt **țesutului istoric/tradițional, și parcelarul, trama stradală, aliniamentele, profilul stradal, tipul de locuire și modul de ocupare a parcelei de factură istorică.**

În cazul localității reședință **Florești**, doar trama stradală se păstrează relativ nealterată în zona vetrei satului, pe când țesutul construit tradițional se păstrează doar sporadic, izolat. În cazul **Luna de Sus**, poate fi identificat un număr ceva mai mare de construcții tradiționale, majoritatea alterate, și dispuse neomogen. În cazul satului **Tăuți** situația este similară cu cea din satul Luna de Sus, cu exemple izolate de case tradiționale, păstrate parțial sau alterate.

Trebuie menționat că **nu se păstrează zone compacte cu construcții tradiționale** în nici una dintre cele trei localități, iar vetrele satelor pot fi identificate doar după prezența **elementelor structurale de organizare ale așezării și a construcțiilor de cult istorice.** Mai mult, țesutul celor trei sate a fost alterat radical prin sistematizarea mediului rural operată în intervalul 1960-1980. Construcțiile-tip de inspirație rurală realizate în acea perioadă se păstrează azi în insule de țesut omogen, ușor identificabil în fronturi de stradă sau străzi întregi (areale). Contrar față de gospodăriile tradiționale (s. XIX și s. XX), caracterul modern al acestor construcții-tip a adus după sine modernizări și adaptări mai puțin radicale, care nu le-au alterat radical identitatea. În cadrul operațiilor de sistematizare din anii 60-80, în comuna Florești **parcelarul tradițional a fost păstrat în mare parte**, în principal deoarece corespundea dezideratului economic-politic (parcele mici în interiorul satului, suficiente pentru mentenanța gospodăriei, combinate cu parcele agrare mari, amplasate în afara nucleului satului), fiind afectate (înlocuite) cu preponderență gospodăriile tradiționale – integral sau parțial. În toate cele trei localități ale comunei pot fi întâlnite gospodării care păstrează anexele după tipologii tradiționale (i.e. șura – conformație, volumetrie, poziție și orientare pe parcelă, tehnică constructivă etc.), casa fiind înlocuită cu o construcție-tip.

În nici una dintre cele trei localități analizate nu se păstrează obiective de patrimoniu minor clasate, cele mai vechi construcții care se păstrează fiind construcții comune (sfârșit de sec. XIX, și sec. XX), de calitate variabilă, aparținând tipologiilor de arhitectură locală, dar fără o valoare patrimonială deosebită. Valoarea acestora constă însă în această apartenență la tipologiile de arhitectură tradițională locală – cea care stau la baza identității locale. Studiul propune conservarea acestor construcții la care încă mai pot fi identificate caracteristicile arhitecturii tradiționale locale, mai ales în zonele vetrelor satului. Transformarea radicală a țesutului în ultimii 25-30 ani a dus la dispariția aproape integrală a acestor construcții de factură tradițională. Pentru conservarea construcțiilor izolate păstrate se recomandă interzicerea alterării acestora în moduri care transformă sau elimină caracterul tradițional local (supraînălțări, re-fațadizări, demolare). Se recomandă încurajarea utilizării tipologiilor locale la realizarea de construcții noi în special în zonele vetrei satului și în zonele cu un caracter rezidențial dominant. Se recomandă de asemenea și conservarea construcțiilor tip din etapa 1960-1980, acestea putând fi considerate deja o etapă istorică în evoluția țesutului construit rural. Deoarece o mare parte a țesutului istoric construit a dispărut se recomandă conservarea tramei stradale, a profilelor stradale și a parcelarului. Alături de acestea se recomandă conservarea organizării volumelor pe parcelă, a volumetriei și orientării.

Datorită transformării rapide suferite de localitățile comunei, nu a putut fi identificat un țesut istoric compact. Zonele istorice de referință au fost delimitate astfel:

Zona istorică Florești

- Spre vest: Str. Morii, Str. Eroilor, Str. M. Kogălniceanu;
- Spre Sud: Str. Cuza Vodă, Str. Ioan Rus;
- Spre Est: Str. Cardinal Iuliu Hossu;
- Spre Nord: parțial Str. Horea și parcelele adiacente Str. Avram Iancu; Str. Gheorghe Doja;

Zona istorică Luna de Sus:

- Spre Sud-est: pârâul Feneș;
- Spre Nord: Str. Gilăului / (DC88)
- Spre Vest: Cimitirul existent și proprietăți particulare/ curți-construcții;

Zona istorică Tăuți:

- Str. Majesti, la nord față de Biserica de lemn
d. Piese scrise și desenate explicative

2. Zonele istorice de referință din teritoriul administrativ

a. Listarea zonelor istorice de referință

Se propun următoarele zone istorice de referință pentru fiecare localitate a comunei Florești:

Florești

ZCIR – Zona centrală istorică de referință:

zona centrală situată în vatra veche a satului, protejează **trama stradală**; această zonă include **construcții izolate** care aparțin fondului construit comun, fără valoare istorică și neclasate, dar de factură tradițională (încadrate în tipologiile de **arhitectură tradițională locală**) și a căror conservare este recomandată. În cazul localității Florești, zona centrală care corespunde vechii vetre a satului a fost transformată și urbanizată semnificativ, pierzând aproape integral caracterul tradițional. Se recomandă conservarea tramei stradale, a parcelarului, a aliniamentelor precum și a regimului de înălțime, a modului de ocupare al parcelei, a volumetriei și tipului de locuire caracteristic tradiționale acolo unde acestea se păstrează în insule omogene (str. Tudor Vladimirescu, frontul nordic al str. Andrei Mureșanu etc.). Se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

SZCPM – Subzona centrală de protecție a monumentelor istorice

zona situată în raza de protecție al monumentelor istorice clasate de interes local (categorie B) : **Biserica Romano-Catolică din Florești (CJ-II-m-B-07616)**. Se va institui o zonă de protecție cu o rază de 200 metri de la limitele exterioare ale parcelei pe care se află obiectivul de patrimoniu. Delimitarea se va face astfel pe contur parcelar (pe conturul parcelelor care sunt incluse în raza de protecție). Subzona de protecție se suprapune cu zona istorică de referință, subzona având un regim mai strict de protecție conform legislației privind obiectivele de patrimoniu. Se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

ZAP – Zona protecție – arheologie

Zona de protecție intravilan și extravilan pentru obiectivele de patrimoniu arheologic. Se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

Luna de Sus:

ZCIR – Zona centrală istorică de referință:

zona centrală situată în vatra veche a satului, protejează **trama stradală, parcelarul, aliniamentele, regimul de înălțime, modul de ocupare al parcelei, volumetria și tipul de locuire caracteristice tipologiilor locale**; această zonă include **construcții izolate** de factură istoric-tradițională neclasate (care se încadrează în tipologiile de arhitectură tradițională locală); Se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

SZCPM – Subzona centrală de protecție a monumentelor istorice

zona situată în raza de protecție al monumentelor istorice clasate: **Biserica Reformată din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694)**. Se va institui o zonă de protecție cu o rază de 200 metri de la limitele exterioare ale parcelei pe care se află obiectivul de patrimoniu. Delimitarea se va face astfel pe contur parcelar (pe conturul parcelelor care sunt incluse în raza de protecție). Subzona de protecție se suprapune cu zona istorică de referință, subzona având un regim de protecție suplimentar, conform legislației privind obiectivele de patrimoniu. Se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

ZAP – Zona protecție – arheologie

Zona de protecție intravilan și extravilan pentru obiectivele de patrimoniu arheologic; se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

Tăuți:

ZCIR – Zona centrală istorică de referință:

zona centrală situată în vatra veche a satului, protejează **trama stradală, parcelarul, aliniamentele, regimul de înălțime, modul de ocupare al parcelei, volumetria și tipul de locuire caracteristice tipologiilor locale**; această zonă include **construcții izolate** de factură istoric-tradițională neclasate (care se încadrează în tipologiile de arhitectură tradițională locală); se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

SZCPM – Subzona centrală de protecție a monumentelor istorice

zona situată în raza de protecție al monumentelor istorice clasate: **Biserica ortodoxă de lemn Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778)**. Se va institui o zonă de protecție cu o rază de 200 metri de la limitele exterioare ale parcelei pe care se află obiectivul de patrimoniu. Delimitarea se va face astfel pe contur parcelar (pe conturul parcelelor care sunt incluse în raza de protecție). Subzona de protecție se suprapune cu zona istorică de referință, subzona având un regim mai strict de protecție conform legislației privind obiectivele de patrimoniu. Se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

ZAP – Zona protecție – arheologie

Zona de protecție intravilan și extravilan pentru obiectivele de patrimoniu arheologic; se recomandă realizarea studiilor zonale individuale pentru orice intervenție realizată în interiorul acestei zone.

b. Schemă cu evidențierea zonelor istorice de referință

V. DEFINIREA ȘI DELIMITAREA ZONELOR CONSTRUITE PROTEJATE

1. Sinteza dezvoltării urbanistice a teritoriului administrativ

Sinteza evoluției etapelor de dezvoltare în teritoriul administrativ poate fi consultată în subcapitolul 12.

2. Sinteza dezvoltării urbanistice a localităților componente

Sinteza evoluției etapelor de dezvoltare a localităților din teritoriul administrativ al comunei Florești poate fi consultată în subcapitolul 12.

3. Definirea zonelor construite protejate - nota metodica

a. Descrierea metodei de definire a zonelor construite protejate

Conform legii 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, zonele construite protejate sunt definite drept „teritoriu delimitat geografic, în cuprinsul căruia se afla elemente sau ansambluri ale patrimoniului cultural cu valoare deosebită. ZCP sunt instituite pentru salvarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului construit, cu valoare istorică, culturală sau memorialistică deosebită.”

b. Criterii de definire/delimitare a zonelor construite protejate

Pentru localitățile comunei Florești, zonele construite protejate sunt definite după următoarele criterii: prezența monumentelor/ansamblurilor sau siturilor istorice clasate sau a celor neclasate dar de interes patrimonial; densitatea țesutului istoric; prezența parcelarului, a tramei stradale, și a aliniamentelor de factură istorică, a tipul de locuire și a modul de ocupare a parcelei.

c. Definirea zonelor construite protejate, după tip și grad de protecție

Se propun trei zone de protecție distincte:

ZCIR – Zona centrală istorică de referință (zona centrală situată în vatra veche a satului, protejează trama stradală, parcelarul, aliniamentele, regimul de înălțime, modul de ocupare al parcelei, volumetria și tipul de locuire caracteristice tipologiilor locale; această zonă include construcții izolate de factură istoric-tradițională neclasate dar care se încadrează în tipologiile de arhitectură tradițională locală). În această zonă se propune instaurarea unui grad de protecție mare (1) pentru localitățile Luna de Sus și Tăuți respectiv mediu (2) pentru Florești, a cărui urbanizare a alterat deja caracterul zonei centrale.

SZCPM – Subzona centrală de protecție a monumentelor istorice sau zona situată în raza de protecție al monumentelor istorice clasate, trasată pe limitele parcelarului existent); în această zonă se propune instaurarea unui grad de protecție mare (1).

ZAP – Zona protecție – arheologie, sau zone aflate atât în intravilan cât și în extravilan pentru protecția obiectivelor de patrimoniu arheologic, trasate după raze de protecție. În această zonă se propune instaurarea unui grad de protecție mare (1) și mediu (2).

Se propun următoarele grade de protecție:

grad protecție 1: clădiri, ansambluri, situri, spații amenajate și spații plantate care necesită un grad mare de protecție, incluzând și imobilele clasate de interes național și local (monumente clasa A și B), în conformitate cu Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015. Ordinul a fost publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 113 bis, 15.02.2016.

grad de protecție 2: clădiri care impun un grad mediu de protecție;

grad de protecție 3: clădiri care nu impun un grad de protecție.

Acestor grade de protecție le corespund o serie de posibilități distincte de intervenție astfel stabilite pentru conservarea, protecția și valorificarea patrimoniului cultural sau a obiectivelor cu valoare patrimonială de pe teritoriul comunei Florești.

Posibilitățile de intervenție sunt astfel clasate în trei categorii:

1. conservarea obligatorie a clădirilor, ansamblurilor, siturilor, spațiilor amenajate și a spațiilor plantate care au un grad mare de protecție; orice intervenție de construire și/sau amenajare (inclusiv subterane) trebuie în mod obligatoriu bazate pe o **documentație** care să respecte și să se încadreze în limitele prevederilor stabilite de studiile istorice de fundamentare, elaborate avizate și aprobate în conformitate cu legislația în vigoare, indiferent de natura regimului de proprietate asupra terenului (public sau privat) și indiferent de modul actual de utilizare al acestuia (construit, neconstruit sau amenajat).
2. posibilitatea de intervenție de modificare parțială a clădirilor cu un grad mediu de protecție;
3. posibilitatea de modificare radicală și/sau desființare a clădirilor care nu impun un grad de protecție.

Tipurile de intervenție:

1. pentru **grad de protecție mare** se recomandă ca obligatorii intervențiile de conservare și restaurare sau de îmbunătățire a stării de conservare; acestea se vor realiza în conformitate cu legislația privind protecția patrimoniului în vigoare;
2. pentru **grad de protecție mediu** sunt posibile intervențiile de asanare - dezvoltare a imobilelor, de conservare - restaurare a fațadelor, precum și de restructurare a fondului construit cu integrarea în valorile culturale ale imobilelor învecinate;
3. pentru **clădirile care nu impun un grad de protecție deosebit** sunt posibile intervențiile de desființare a fondului construit, cu obligativitatea integrării în caracterul zonei a construcțiilor ulterioare.

d. Descrierea naturii și calității zonelor construite protejate

Pentru o descriere mai detaliată a se vedea capitolul IV.1 și IV.2.

e. Piese scrise și desenate explicative

4. Zonele construite protejate din teritoriul administrativ

a. Listare după tip și grad de protecție:

1. Zone construite protejate de interes național²⁰⁶

Pe teritoriul comunei Florești nu figurează zone construite de interes național.

2. Zone construite protejate de interes local²⁰⁷

La data realizării acestui studiu, nu figurează zone construite protejate de interes local pe teritoriul comunei Florești. Se propune considerarea **zonelor centrale/ fostelor vetre ale satelor ca zone istorice de referință de interes local** (pentru delimitarea acestora a se vedea cap IV.1.c). În cazul localităților Luna de Sus și Tăuți se propune un grad mare sau mediu de protecție.

3. Zone de protecție arbitrare ale monumentelor istorice izolate (raze), atunci când nu se procedează la definirea și delimitarea acestora.

În fiecare localitate a comunei Florești figurează un obiectiv construit de patrimoniu, înscris ca monument categoria B în LMI 2015. Zonele de protecție ale acestora au fost

²⁰⁶ Zonele construite protejate de interes național sau local pot fi diferite după natura elementelor protejate și gradul de protecție; această diferențiere va fi stabilită prin PUG + RLU

²⁰⁷ Delimitarea se realizează pe limite de proprietate sau limite arbitrare (caz în care se definesc cu precizie). Delimitarea zonelor construite protejate se suprapune peste delimitarea zonelor istorice de referință. În interiorul zonelor istorice protejate vor fi preluate elementele de reglementare definite pentru zonele istorice de referință cu care se suprapun.

delimitate pe baza razei de 200m de la limita exterioră a parcelei pe care se află amplasat monumentul, și trasată pe contur cadastral (limita parcelelor care intră în raza de protecție a monumentului).

Monumentele și zonele de protecție propuse pentru acestea sunt:

1. Biserica Romano-Catolică din Florești (CJ-II-m-B-07616)

Fig.4.1. Zona de protecție a Bisericii Romano-Catolice (CJ-II-m-B-07616) – zona cuprinde întreg parcellarul care se află în raza de protecție de 200m, de la limitele exterioare ale parcelei bisericii.

2. Biserica Reformată din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694)

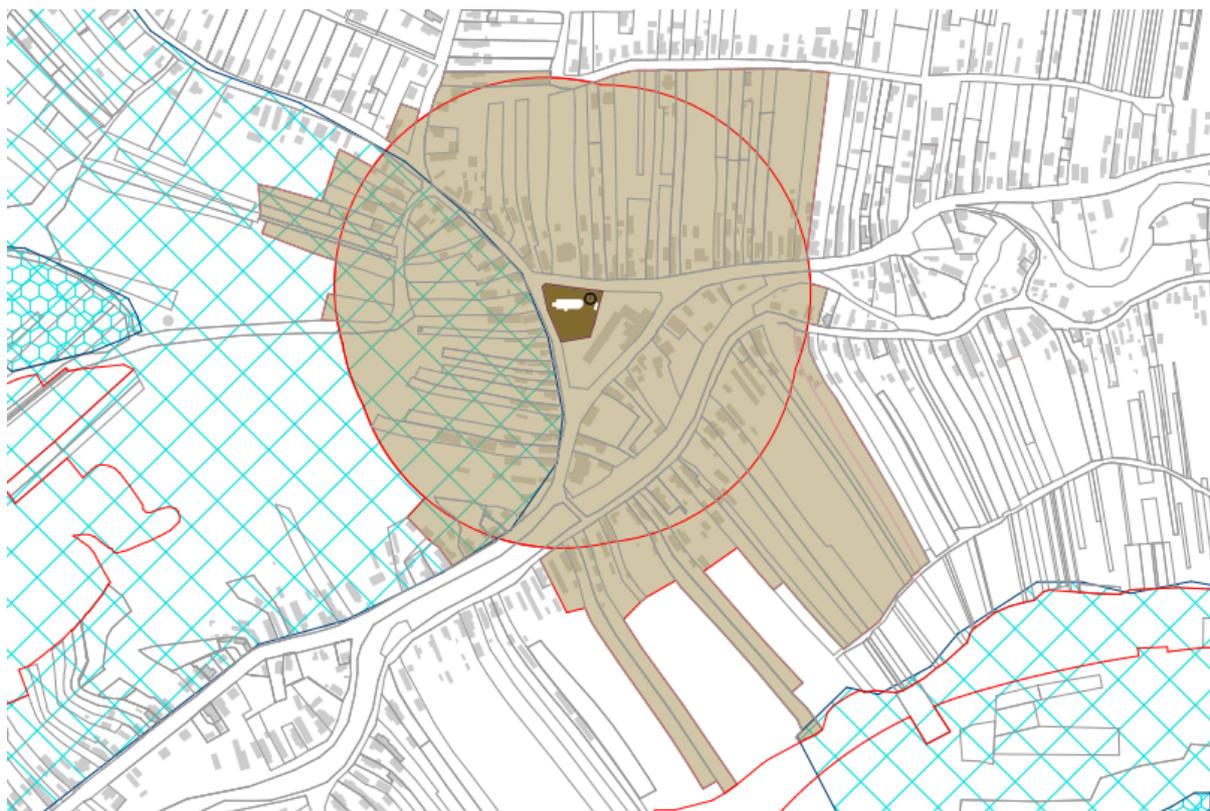

Fig.4.2. Zona de protecție a Bisericii Reformate din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694) – zona cuprinde întreg parcellarul care se află în raza de protecție de 200m, de la limitele exterioare ale parcelei bisericii. Cu hașura albastră: zona de protecție a siturilor arheologice înregistrate în LMI2015 și RAN.

3. Biserica ortodoxă de lemn Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778).

Fig.4.3. Zona de protecție a Bisericii Ortodoxe Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778) – zona cuprinde întreg parcellarul care se află în raza de protecție de 200m, de la limitele exterioare ale parcelei bisericii. Cu hașura albastră: zona de protecție a siturilor arheologice înregistrate în LMI2015 și RAN.

b. Bilanț teritorial

Zonele construite protejate, calculate de la limita cadastrală a parcelei pe care se află monumentul pe o rază de 200m include toate parcelele învecinate din acest areal.

Astfel pentru cele trei localități, bilanțul teritorial al suprafețelor protejate este următorul:

Florești:

Zona de protecție a Bisericii Romano-Catolice (CJ-II-m-B-07616): 187 410, 857 mp.

Luna de Sus:

Zona de protecție a Bisericii Reformate din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694): 238 810,342 mp.

Tăuți:

Zona de protecție a Bisericii Ortodoxe Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778): 187 862, 706 mp.

Aria acestor zone este influențată de tipologia parcelarului aflat în vecinătatea monumentului protejat. Astfel, biserica romano-catolică din Florești este înconjurată de un parcelar cu un gabarit mai redus, tipic pentru centrele satelor cu un drum central principal dar care s-au dezvoltat ulterior și pe direcția perpendiculară acestei artere. Parcelarul din zona bisericii reformate din Luna de Sus a păstrat tipologia alungită caracteristică zonelor rurale, unde parcela cu gospodăria se continuă cu zona destinată producției agrare. În cazul satului Tăuți parcelele alungite, cu proporții de 1/10, 1/12 sau mai mari, coexistă cu parcelele poligonale neregulate – această mixare neafectând în mod special arealul protejat.

c. Schema cu evidențierea zonelor construite protejate (limite, tipuri)

Schema și limitele zonelor construite protejate pot fi consultate la subcapitolul anterior. Tipul de protecție în interiorul acestora este detaliat în capitolul V.3. Gradele de protecție propuse sunt:

grad protecție 1: clădiri, ansambluri, situri, spații amenajate și spații plantate care necesită un grad mare de protecție, incluzând și imobilele clasate de interes național și local (monumente clasa A și B), în conformitate cu Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015. Ordinul este publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 113 bis, 15.02.2016.

grad de protecție 2: clădiri care impun un grad mediu de protecție;

grad de protecție 3: clădiri care nu impun un grad de protecție.

În interiorul conturului cadastral aferent parcelelor pe care se află cele trei monumente istorice înscrise în LMI 2015 se impune ca reglementare obligatorie **gradul de protecție 1**. În zona de protecție a acestor monumente, definită după raza de 200m de la exteriorul conturului cadastral al parcelelor monumentului și incluzând parcelele învecinate, se propune reglementarea **gradului de protecție 2**.

d. Propuneri de includere a unor imobile în Lista monumentelor istorice

Studiul de față propune trei obiective pentru clasare: **Biserica ortodoxă din Luna de Sus, cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril**, construită în 1927 după proiectul lui Kuncz Ernest, și cu iconostasul pictat de Emil Cornea (1898 – 1969). Pictura interioară este realizată abia în 1975 de către pictorul Titorenco Roman Simion. Biserica păstrează în uz și un clopot mic, datat 1722, aparținând vechii biserici ortodoxe din lemn din Luna de Sus (din 1784 și strămutată ulterior la Predeal, în 1939). Al doilea obiectiv propus spre

clasare este **Biserica ortodoxă din Florești cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie/Sfântul Dumitru Izvorătorul de Mir**, a fost construită între anii 1830-1834. Biserica a fost ctitorită de Dimitrie Căian cel Tânăr, fiu al Floreștiului, canonic și profesor la Blaj, al cărui tablou se păstrează în biserică (ulei pe pânză, 1885). Și ceasul din turn a fost ctitorit de Petru Bojan, tot fiu al satului, și notar al comunei între 1867-1909. Preluând modelul catedralei din Blaj, în 1884 este realizat iconostasul (autor Solyom Pinkit) din Feleacu, iar descrierea oficială a bisericii atestă că „cele 32 de icoane [care se aflau în patrimoniul bisericii] aparțin patrimoniului cultural național”. Între 1973-1976 biserica primește pictură interioară în tehnica tempera, „executată de rectorul Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, prof. Coriolan Munteanu”.

A treia construcție neclasată însă de interes local este **clădirea vechii grădinițe nr.1 din Florești**. Aceasta a fost școala confesională a localității realizată „în 1902, pe locul celei din 1852”, devenind în anul 1924 școală de stat. Istoricul parohiei ortodoxe mai amintește și înființare școlii sistematice românești din Florești, prin decretul directorial a lui Gheorghe Șincai (director național al școlilor românești unite din Ardeal) în 25 decembrie 1787.

Pentru evaluarea acestor obiective construite în vederea clasării, sunt necesare studii de specialitate individuale. Acestea au rolul de a identifica valorile patrimoniale păstrate și de a evalua impactul intervențiilor de alterare suferite în timp. Pe baza acestor studii se va realiza propunerea de clasare dacă este cazul.

- e. **Elemente de gestiune și reglementare care decurg din SIG (obligativitatea elaborării unuia sau mai multor PUZ + RLU pentru perimetrele protejate; condiții administrative și tehnice speciale pentru construire în perimetrul protejat);**

Studiul de față recomandă realizarea obligatorie a proiectelor tip PUZ pentru orice intervenție în zona de protecție a monumentelor istorice (marcate pe plan cap.V.4.3., fig.4.1, 4.2 și 4.3).

- f. **Proceduri administrative care decurg din legislația în vigoare (avize prealabile autorizării construirii sau desființării și elaborării de documentații de urbanism de tip PUD, PUZ)**

5. Potențialul de dezvoltare a zonelor construite protejate (operațiuni de reabilitare a fondului construit existent, intervenții noi permise în țesutul urban preexistent, metode de încurajare a construirii de către APL)

Zonele centrale ale localităților analizate – vechile vetre ale satelor – au un potențial turistic ridicat, aici fiind localizate și principalele monumente clasate de patrimoniu construit: **Biserica Romano-Catolică din Florești (CJ-II-m-B-07616)**, **Biserica Reformată din Luna de Sus (CJ-II-m-B-07694)**, și un pic excentric vetrei satului Tăuți, **Biserica ortodoxă de lemn Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din Tăuți (CJ-II-m-B-07778)**. În apropierea acestora se află și alte construcții de interes, încă neclasate precum **Biserica ortodoxă din Luna de Sus cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril (1927)** sau **Biserica ortodoxă din Florești cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie/Sfântul Dumitru Izvorătorul de Mir (1830-1834)**.

Biserica Romano-Catolică din Florești și Biserica Reformată din Luna de Sus sunt obiective consacrate deja pentru turismul local, în special pentru cel de weekend (proiectul “Floresti-străveche vatra istorica si ecumenica”).

Pentru conservarea și punerea în valoare a obiectivelor, în zonele construite protejate ale acestora și în zonele vechilor vetre ale satelor se recomandă următoarele:

- Orice intervenție de construire și amenajare (inclusiv subteran) trebuie obligatoriu bazată pe **o documentație de specialitate** care să respecte și să se încadreze în limitele prevederilor stabilite de studiile istorice de fundamentare, elaborate avizate și aprobate în conformitate cu legislația în vigoare, indiferent de natura regimului de proprietate asupra terenului (public sau privat) și indiferent de modul actual de utilizare al acestuia (construit, neconstruit sau amenajat). Această documentație va include **analiza elementelor cu valoare semnificativă** - care trebuie conservate și puse în valoare, **a elementelor cu valoare nesemnificativă** - asupra cărora se poate interveni fără restricții și **a elementelor nocive** - care trebuie obligatoriu modificate sau înlăturate pentru a pune în valoare și conserva imobilul studiat și al zonei învecinate a acestuia.
- Se recomandă conservarea/restaurarea monumentelor și a amenajărilor anexe acestora cu respectarea elementelor tipologice, formale și structurale astfel încât să fie pus în valoare caracterul obiectivului și să fie permisă utilizarea adecvată a acestuia;
- Se recomandă menținerea unui regim de înălțime redus, tipic arhitecturii tradiționale locale în mediul rural, în zona de protecție a monumentului și pe perspectivele importante ale acestuia, pentru a nu afecta percepția monumentului;
- Se recomandă încurajarea utilizării tipologiilor locale de arhitectură pentru intervențiile realizate în zonele de protecție ale monumentelor;
- Se recomandă introducerea unor funcțiuni compatibile cu cea a obiectivului cu valoare patrimonială în zona de protecție a acestuia sau în zona veche a vetrei satului/centrul localității;
- Se recomandă încurajarea funcțiunilor care încurajează traficul pietonal în zona centrală;
- Se recomandă desființarea depozitelor, a platformelor deschise de depozitare, a construcțiilor temporare impropriei din arealul de protecție al monumentelor și în zonele centrale (vechile vetre ale satelor);
- Se recomandă desființarea elementelor nocive sau care inhibă sau afectează percepția monumentului, a zonei din care acesta face parte și a valorii lor culturale, și în zonele centrale (vechile vetre ale satelor);
- Se recomandă refacerea tipologică a clădirilor aflate în stare proastă sau parțial demolate din arealul monumentului, pentru care este posibilă reperarea adecvată și documentată a componentelor tipologice originare (cf. clădiri existente aparținând aceleiași tipologii, perioade istorice și arii culturale);
- Se recomandă ca intervențiile la nivelul fațadelor presupun să prioritizeze conservarea și protecția caracterului tradițional local – în special în cazul fațadelor identificate prin studiile de specialitate ca valoroase; aceste intervenții vor presupune respectarea elementelor tipologice, formale și structurale ale clădirii cu scopul conservării și punerii în valoare a caracterului său, permițând utilizarea sa adecvată;
- În cadrul intervențiilor în zonele protejate, se recomandă prioritizarea și încurajarea funcțiunilor conexe și în armonie cu cea a monumentului.
- Se recomandă elaborarea unui regulament local de publicitate privind amplasarea, natura și autorizarea mijloacelor de publicitate, aplicabile pentru zonele centrale ale celor trei localități (vechile vetre ale satelor);

În zona vechilor vetre ale satelor se recomandă conservarea caracterului local – cu păstrarea unei densități construite și a unui regim de înălțime reduse, cu păstrarea aliniamentelor tradiționale și a conformației spațiului public caracteristic spațiului rural, și cu respectarea tipologiilor de arhitectură tradițională locală.

Excepția la aceste recomandări este centrul localității reședință, Florești. Acesta a fost profund afectat de procesul de urbanizare, de procesul de creștere a populației localității

și a diversificării nevoilor acesteia, dar și de dezvoltarea prin intervenții disparate, fără o planificare urbană generală – toate acestea contribuind la transformarea caracterului țesutului din centrul localității într-un hibrid rural-urban. Revenirea la imaginea rurală precedentă nu mai este posibilă. Zona centrală a localității are potențialul de a deveni un centru care concentrează funcțiunile majore ale comunei. Deși această dezvoltare a centrului este necesară pentru deservirea nevoilor populației, studiul de față recomandă totuși conservarea imaginii rurale acolo unde aceasta încă se păstrează. Aceste zone pot prelua rolul cartierelor de vile din mediul urban, oferind densitatea, regimul de înălțime, aliniamentul și tipologia spațiului public similare. Pentru centrul localității Florești se recomandă în principal conservarea tramei stradale, și a parcelarului tradițional de factură istorică.

Centrele localităților Luna de Sus și Tăuți nu au fost atât de profund afectate, în cazul acestora putând fi conservat caracterul identitar local. se recomandă interzicerea completă a utilizării tipologiilor de factură urbană la construcțiile noi, recomandându-se pentru acestea încadrarea în tipologiile de arhitectură tradițională locală.